

HE 173/2024 vp

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av alkohollagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att alkohollagen ändras.

Enligt förslaget ändras lagen så att det blir möjligt för alkoholbolaget Alko Ab och för aktörer med detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker att bedriva näthandel med alkoholdrycker samt att ha andra detaljhandelskoncept som baserar sig på distribution och avhämtning, såsom leverans av alkoholdrycker. Enligt förslaget ska ändringarna genomföras så att åldersgränskontrollen säkerställs.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2025 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2025.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Beredning	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget	6
2.1.1 Lagstiftning	6
2.1.2 Alkoholkonsumtionens och alkoholens negativa effekters allmänna utveckling	8
2.1.3 Bedömning av nuläget	9
3 Målsättning	13
4 Förslagen och deras konsekvenser	13
4.1 De viktigaste förslagen	13
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	14
4.2.1 Allmänt	14
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser	16
4.2.2 Övriga konsekvenser för människor och samhälleliga konsekvenser	22
5 Alternativa handlingsvägar	27
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	27
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	29
6 Remissvar	35
7 Specialmotivering	42
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	59
9 Ikraftträdande	60
10 Verkställighet och uppföljning	61
11 Förhållande till budgetpropositionen	61
12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	61
12.1 Allmänt	61
12.2 Skydd för personuppgifter	62
12.3 Näringsfrihet och rätt till arbete	64
12.4 Likabehandling	66
12.5 Straffrättslig legalitetsprincip	67
12.6 Rätt till social trygghet	68
12.7 Barns och ungdomars ställning	69
12.8 Det allmännas skyldighet att tillgodose de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna	72
12.9 Tillsynsmyndighetens testköp	73
12.10 Tillsynsavgift	74
12.11 Påföljdsavgift	74
12.12 Bemyndigande att utfärda förordningar	75
LAGFÖRSLAG	77
Lag om ändring av alkohollagen	77
BILAGA	88
TILLSYNSAVGIFTER SOM AVSES I 74 OCH 75 § I ALKOHOLLAGEN	88
BILAGA	90
PARALLELLTEXT	90
Lag om ändring av alkohollagen	90

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Syftet med alkohollagen är att få konsumtionen av alkoholhaltiga ämnen att minska genom att begränsa och övervaka den anknytande näringsverksamheten i syfte att förebygga alkoholens negativa effekter för dem som konsumerar alkohol, för andra människor och för hela samhället. Alkohollagen reviderades senast 2017. I sin nuvarande form trädde lagen i kraft år 2018.

Propositionen är en del av genomförandet av regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering. I enlighet med regeringsprogrammet reformerar regeringen alkoholpolitiken i europeisk riktning på ett ansvarsfullt sätt och fortsätter den totalreform av alkohollagen som gjordes 2018. Regeringen har som mål att främja rättvis och öppen konkurrens. I regeringsprogrammet har man kommit överens om flera lagstiftningsändringar som gäller öppnandet av marknaden för alkoholhandel och ökad konkurrens.

Syftet med propositionen är att möjliggöra leverans av alkoholdrycker från inhemsk detaljhandel och alkoholbolaget till beställare eller andra mottagare. I inrikes leveransförsäljning iakttas gränserna för alkoholhalt inom detaljhandeln i Finland med beaktande av undantagen för hantverks- och småbryggerier samt gårdsvin. För närvarande är det möjligt att köpa alkoholdrycker med en alkoholhalt på mer än 2,8 procent endast på försäljningsställen med detaljhandelstillstånd eller i alkoholbolagets lokaler.

Den föreslagna lagen ändrar inte det rådande rättsliga läget för distanshandel med alkoholdrycker eller leveranser som överskrider gränserna.

1.2 Beredning

Denna proposition har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet.

Propositionen var på remiss 5.7–30.8.2024. Utlåtanden begärdes av centrala ministerier, myndigheter, branschorganisationer, handelsbranschen och hälsoorganisationer. Begäran om utlåtande publicerades också på social- och hälsovårdsministeriets offentliga webbplats.

De dokument som gäller regeringens proposition är tillgängliga på adressen <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet> med koden STM101:00/2023.

Fortsatt beredning

Vid den fortsatta beredningen gjordes det möjligt för inhemska vingårdar och hantverksbryggerier att leverera gårdsvin och hantverksöl som de framställt upp till den procentuella gränsen enligt detaljhandelstillståndet. Ändringen genomfördes genom att 35 a § i den ursprungliga propositionen ändrades och genom att komplettera specialmotiveringen till denna del. Dessutom har konsekvenserna av ändringarna beskrivits i konsekvensbedömningarna, och även beskrivningen av nuläget i propositionen och motiveringen till lagstiftningsordningen kompletterades i detta avseende.

Utifrån remissvaren gjordes ändringar i definitionsparagrafen. Definitionen av leverantör av alkoholdrycker förtydligades så, att leverantörer av alkoholdrycker kan också vara verksamma i ett uppdragsförhållande. Detta beaktas också i 17 a, 39, 57 och 62 § där det inte längre hänvisas till leveranstillståndshavarens personal utan till leverantörer av alkoholdrycker. Dessutom ändrades definitionen av detaljhandel på ett sådant sätt att hänvisningarna till mottagning av betalning slopades. Eftersom definitionen av servering slopades helt i propositionen, ändras den gällande definitionen av servering inte i propositionen.

Till följd av remissvaren ändrades 17 § i propositionen så att detaljhandelstillståndet kan gälla överlåtelse av alkoholdrycker från de i tillståndet angivna avhämtningsställena på detaljhandelsstället. Vid den fortsatta beredningen förtydligades dessutom de utredningar som ska lämnas för beviljande av tillstånd enligt 17 a §. De tillståndsvillkor om vilka föreskrivs i samma paragraf preciserades och motiveringarna till dem kompletterades.

Vid den fortsatta beredningen ändrades det krav som ställs på detaljhandelsförsäljare i 35 § att kontrollera alkoholleverantörens uppgifter så att det räcker med att uppgifterna kan verifieras i efterhand och att uppgifterna inte behöver levereras till köparen omedelbart.

Till följd av remissvaren skärptes kontrollen av åldern i vid leveranser av alkoholdrycker. Enligt 35 a och 40 § i lagen ska åldern bevisligen kontrolleras varje gång vid överlåtelser.

Ändringar gjordes i lagens 37 § om leveransförbud. De objekt som omfattas av leveransförbud utvidgades delvis, men å andra sidan slopades tillfälliga och självpåtagna förbud. Till objekten med leveransförbud tillades tjänsteenheter inom socialvården, platser där alkohol serveras och platser där det enligt 85 § i alkohollagen är förbjudet att förtära alkoholdrycker.

Efter remissförfarandet ändrades lagens 90 § så att även den som bryter mot ett detaljhandels-, leverans- eller serveringsförbud enligt 37 § 1–3 mom. kan dömas för alkoholförseelse.

Bestämmelserna om leveranspass i 58 § ändrades så att provet för leveranspass ska anordnas på finska, svenska och engelska. Dessutom ändrades läroanstalternas rätt att ta ut en avgift för anordnandet av provet så att läroanstalterna har rätt att ta ut en skälig avgift för provet.

Till följd av remissförfarandet ändrades bestämmelserna om tillsynsavgifter i bilagan till alkohollagen. Tillsynsavgiften bestäms utifrån grundavgiften och en tilläggsavgift som baserar sig på leveransvolymen. Bestämmelserna om uppbörden av tillsynsavgifter preciserades.

Vid den fortsatta beredningen slopades förslagen till ändringar av 8, 64, 65 och 66 § som var ute på remiss. Dessa paragrafer förblir i kraft enligt den gällande lagen.

Vid den fortsatta beredningen ändrades lagens 71 § om påföljdsavgifter så att påföljdsavgiftens belopp även påverkas av tillståndshavarens ekonomiska ställning. Dessutom gjordes mindre och mer tekniska ändringar i olika paragrafer i propositionen.

Till följd av remissvaren kompletterades konsekvensbedömningen till övriga delar vid den fortsatta beredningen. I konsekvensbedömningen beskrevs närmare till exempel propositionens konsekvenser för tillsynsmyndigheterna, konsekvenser för jämställdheten mellan könen och en del andra allmänna omständigheter som rör tillståndsärenden.

Beskrivningen av nuläget i propositionen kompletterades utifrån remissvaren, så att bedömningen av nuläget också närmare redogjorde för det ännu delvis oklara rättsliga läget

beträffande distansförsäljning och köp av alkoholdrycker, och aktualiserades att detta oklara rättsliga läge kommer att klargöras enligt regeringsprogrammet senare under regeringsperioden.

Vid den fortsatta beredningen kompletterades motiveringarna till propositionens lagstiftningsordning genom att beskriva förhållandet mellan de till förslaget anknutna testköpen och överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter enligt 124 § i grundlagen.

Rådet för bedömning av lagstiftningen

Rådet för bedömning av lagstiftningen har bedömt utkastet till propositionen den 26 september 2024. Enligt utlåtandet av rådet uppfyller utkastet till regeringens proposition kraven enligt anvisningen om konsekvensbedömning vid lagberedning väl. Enligt utlåtandet ger utkastet till propositionen om ändring av alkohollagen en uppfattning om förekomsten av alkoholrelaterade skador. I utkastet till propositionen identifieras de väsentliga typerna av konsekvenser och lyfts öppet fram risker som förslaget medför.

Tre viktiga utvecklingsområden tas upp i utlåtandet. Enligt utlåtandet bör de sammantagna konsekvenserna av lagändringar som gäller alkoholpolitiken och som föranleds av regeringsprogrammet bedömas närmare. Propositionen bör på ett riktgivande sätt beskriva om de övergripande ekonomiska fördelarna med propositionen är större än de kostnader och andra nackdelar som den medför. Dessutom bör konsekvenserna för företag preciseras i propositionen. De kostnader som förslaget medför för företag har beskrivits, men deras betydelse för konkurrensen och tillväxten på hemmamarknaden förblir oklar.

Med anledning av utlåtandet har konsekvensbedömningarna preciserats med hänsyn till konsekvenserna för företag, och en mer övergripande jämförelse har gjorts av propositionens ekonomiska fördelar i förhållande till kostnader och andra nackdelar som den medför. I detta skede var det intet möjligt att bedöma de sammantagna konsekvenserna av alla lagändringar som rör regeringsprogrammets alkoholpolitik, eftersom de kan utvärderas först i det skede då lagstiftningslösningarna blir klara. De sammantagna konsekvenserna kan vara betydande både med tanke på alkoholkonsumtion och folkhälsan men också med tanke på ekonomiska konsekvenser. En mer detaljerad bedömning av dem är dock en stor utmaning i detta skede, eftersom det ännu inte är klart hur ändringarna kommer att genomföras.

Även mindre synpunkter av rådet har beaktats i propositionen.

Notifiering

EU-kommissionen notifierades om propositionen i juli 2024 i enlighet med direktiv 2015/1535. EU-kommissionen bad den 2 augusti de finska myndigheterna att lämna ytterligare information om utkastet och i synnerhet om avsikten är att tillämpa bestämmelserna i utkastet på leverantörer av informationssamhällstjänster som avses i direktiv 2000/31/EG och på leverantörer av förmedlingstjänster som definieras i artikel 3 g i förordning (EU) 2022/2065. Den 16 augusti 2024 svarade de finska myndigheterna på kommissionens begäran om ytterligare information.

Efter remissförfarandet ändrades utkastet till propositionen så att även leverans av gårdsviner och hantverksöl direkt från försäljningsstället till köparen möjliggjordes. Därför återkallades den tidigare notifieringen och en ny lämnades om propositionen. Europeiska kommissionen notifierades på nytt om propositionen den 18 september 2024. Frysningsperioden enligt direktivet går ut den 19 december 2024.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1.1 Lagstiftning

Enligt 1 § i alkohollagen är syftet med lagen att få konsumtionen av alkoholhaltiga ämnen att minska genom att begränsa och övervaka den anknyttande näringsverksamheten i syfte att förebygga alkoholens negativa effekter för dem som konsumerar alkohol, för andra människor och för hela samhället.

I alkohollagen föreskrivs om olika tillstånd som krävs för verksamhet enligt alkohollagen. Enligt 5 § i lagen får alkoholdrycker inte tillverkas eller säljas utan tillstånd. Sprit får inte tillverkas, importeras, säljas, användas eller innehas utan tillstånd. I 6 § i lagen föreskrivs dock om vissa undantag från tillståndsplikten. Med avvikelse från 5 § är det till exempel tillåtet att tillverka och sälja alkoholdrycker som innehåller högst 2,8 volymprocent etylalkohol.

När konsumenter köper alkohol i Finland kan de köpa alkoholdrycker antingen inom detaljhandeln eller på serveringsställen. Enligt 3 § 1 mom. 11 punkten i alkohollagen avses med detaljhandel med alkoholdrycker försäljning av alkoholdrycker för förtäring någon annanstans än i lokaler som försäljaren kontrollerar eller någon annanstans än under övervakning som ordnas av försäljaren. Enligt 1 mom. 12 punkten i samma paragraf avses med detaljhandel med alkoholdrycker försäljning av alkoholdrycker för förtäring någon annanstans än i lokaler som försäljaren kontrollerar eller någon annanstans än under övervakning som ordnas av försäljaren.

I 18 § i alkohollagen föreskrivs om serveringstillstånd och förutsättningarna för beviljande av det. Ett serveringstillstånd för alkoholdrycker gäller serveringsområdet på ett serveringsställe och beviljas en sökande som utövar förplägnadsverksamhet som avses i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006), om förutsättningarna för tillståndet uppfylls. Om serveringsställen för alkoholdrycker föreskrivs i 36 §. Enligt den får alkoholdrycker serveras endast genom att dryckerna överläts till kunden för förtäring på ett godkänt serveringsområde. På serveringsområdet får det förtäras endast sådana alkoholdrycker som sålts av innehavaren av serveringstillståndet. De alkoholdrycker som serveras får inte föras bort från serveringsområdet eller förtäras utanför området.

I 17 § i alkohollagen föreskrivs om detaljhandelstillstånd och förutsättningarna för beviljande av det. Enligt paragrafen gäller ett detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker som framställts genom jäsnings och innehåller högst 8,0 volymprocent etylalkohol och alkoholdrycker som framställts på andra sätt och innehåller högst 5,5 volymprocent etylalkohol detaljhandel inomhus på ett enda detaljhandelsställe. Försäljningsstället kan vara en livsmedelsbutik, en butiksbil eller -båt, ett serveringsställe eller en butik i anslutning till tillverkningsstället.

Alkoholbolaget har enligt huvudregeln ensamrätt till detaljhandel med alkoholdrycker som innehåller mer än 8,0 volymprocent etylalkohol och alkoholdrycker med mer än 5,5 volymprocent etylalkohol framställd på annat sätt. I 17 § i lagen finns undantag från huvudregeln när det gäller detaljhandelstillstånd för gårdsvin och hantverksöl. Undantagen går det möjligt att sälja gårdsvin som innehåller högst 13 volymprocent etylalkohol och hantverksöl som innehåller högst 12 volymprocent etylalkohol på deras detaljhandelsställen. Detaljhandelstillståndet för gårdsvin och hantverksöl gäller detaljhandel inomhus på ett detaljhandelsställe och beviljas tillverkaren av de aktuella alkoholdryckerna i anslutning till eller i den omedelbara närheten av den byggnad som avses i markanvändnings- och bygglagen och där jäsningsen av alkoholdrycken har ägt rum. Det är fråga om ett begränsat undantag från Alkos detaljhandelsmonopol. Förutom att detaljhandeln är knuten till produktionsplatsens omedelbara anslutning eller närhet är produktionskvantiteterna av gårdsviner och hantverksöl

begränsade. Enligt definitionerna av hantverksöl och gårdsvin i 3 § i lagen får högst 100 000 liter gårdsvin och högst 500 000 liter hantverksöl produceras per kalenderår.

Om detaljhandelsställen för alkoholdrycker föreskrivs i 35 §. Enligt den får detaljhandel med alkoholdrycker bedrivs endast så att dryckerna överläts till kunden på ett godkänt detaljhandelsställe. En innehavare av detaljhandelstillstånd får bara sälja alkoholdrycker som avses i tillståndet. Inom detaljhandeln ska alkoholdrycker således säljas och överlämnas i lokaler som beviljats tillstånd. En tillståndshavare får i sin nätbutik ta emot beställningar och betalningar också för alkoholdrycker om dessa hämtas från detaljhandelsstället. Näthandel är således tillåten på ett sådant sätt att kunden hämtar inköpen från detaljhandelsstället.

När det gäller alkoholbolaget föreskrivs i 27 § att alkoholdrycker som har köpts hos alkoholbolaget får lämnas ut till köparna i en öppen affärslokal med vars verksamhetsutövare alkoholbolaget har ingått ett avtal om utlämningsstället (s.k. avhämtningsställe). Till ett utlämningsställe får det bara levereras alkoholdrycker som köparna har beställt dit. De levererade alkoholdryckerna får bara lämnas ut till köparna eller till personer som de har befullmäktigat, och alkoholdrycker som inte har avhämtats ska återsändas till alkoholbolaget senast två veckor efter det att de anlät till utlämningsstället. Regleringen gör det inte heller möjligt för alkoholbolaget att leverera alkoholdrycker från utlämningsstället till den plats som konsumenten anger. Även för alkoholbolaget är näthandel möjlig på så sätt att alkoholbolaget tar emot beställningar och betalningar i webbutiken, men kunden hämtar dryckerna från butiks- eller utlämningsstället.

I 37 § i lagen föreskrivs om detaljhandels- och serveringsförbud. Enligt paragrafen får alkoholdrycker inte säljas eller på något annat sätt inom detaljhandel eller genom servering överlåtas till personer som inte har fyllt 18 år, till personer som uppenbart är berusade eller som uppträder störande eller om det finns grundad anledning att befara att alkoholdrycker överläts eller förmedlas olovligt. Med avvikelse från ovan nämnda bestämmelser får starka alkoholdrycker inte säljas eller på något annat sätt överlåtas inom detaljhandel till personer som inte har fyllt 20 år. Personer som inte har fyllt 18 år, är uppenbart berusade eller uppträder störande får i sin tur inte tillåtas inneha eller förtära alkoholdrycker på ett serveringsställe.

Utöver de ovan nämnda överlåtelseförbuden föreskrivs i 5 kap. om olika begränsningar och skyldigheter vid detaljhandel med och servering av alkoholdrycker. Kapitlet innehåller bland annat bestämmelser om krav på detaljhandels- och serveringspersonal, skyldighet att styrka ålder vid överlåtelse av alkoholdrycker samt tillåtna detaljhandels- och serveringstider.

Regionförvaltningsverket är enligt 7 § tillståndsmyndighet för såväl detaljhandels- som serveringstillstånd. I 9 kap. i lagen föreskrivs dessutom om tillsyn och styrning och i 10 kap. om förbud och påföljder för överträdelser. Regionförvaltningsverket kan bland annat förbjuda tillståndshavaren att fortsätta näringsverksamhet till de delar verksamheten i väsentlig grad strider mot god sed på det sätt som avses i 4 § i lagen och den inte har rättats till eller avslutats inom en utsatt skälig tid trots en uppmaning från tillsynsmyndigheten. Bestämmelserna möjliggör också utdömande av vite eller påföljdsavgift, till exempel om tillståndshavaren har brutit mot sina skyldigheter enligt 5 kap.

Om avgifter för detaljhandel och servering föreskrivs i 11 kap. i alkohollagen. Enligt 75 § i alkohollagen tar regionförvaltningsverket ut en årlig tillsynsavgift för att täcka kostnaderna för tillsynen. Särskilda bestämmelser om tillståndsavgifter finns i lagen om grunderna för avgifter till staten.

2.1.2 Alkoholkonsumtionens och alkoholens negativa effekters allmänna utveckling

Syftet med alkohollagen är att få konsumtionen av alkoholhaltiga ämnen att minska genom att begränsa och övervaka den anknytande näringsverksamheten i syfte att förebygga alkoholens negativa effekter för dem som konsumerar alkohol, för andra människor och för hela samhället. Enligt alkohollagen har alkoholbolaget som ägs av staten, nedan Alko, även i nuläget med några undantag ensamrätt att bedriva detaljhandel med alkoholdrycker. Genom reformen av alkohollagen som trädde i kraft 2018 fick dock också butiker, kiosker och servicestationer utöver Alko rätt att sälja starkare alkoholdrycker än tidigare. Dessutom godkände riksdagen 2024 en lag (305/2024), enligt vilken alkoholhaltiga drycker som innehåller högst 8,0 volymprocent etylalkohol framställda genom jäsnings får säljas i detaljhandeln.

Totalkonsumtionen av alkohol trefaldigades i Finland från 1960 till 2005, då totalkonsumtionen av alkohol per invånare som fyllt 15 år var 12,1 liter hundra procentig alkohol. Mellan åren 2007 och 2017 sjönk totalkonsumtionen av alkohol med omkring en femtedel (figur 1). Flera höjningar av alkoholskatten och den långvariga ekonomiska nedgången efter 2008 bidrog kraftigt till denna utveckling. År 2023 var den totala alkoholkonsumtionen per 15 år fyllda personer 8,7 liter 100-procentig alkohol.¹

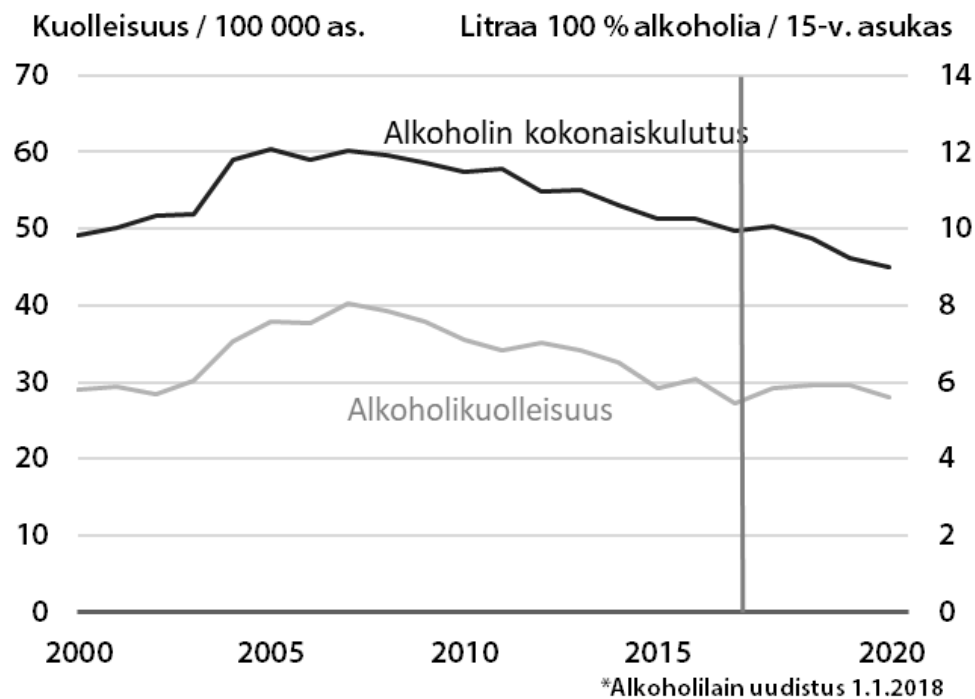
Likaså minskade både det berusningsinriktade alkoholbruket och riskkonsumtionen av alkohol bland personer i arbetsför ålder under det senaste decenniet. Bland personer i pensionsåldern var trenden för berusningsinriktat alkoholbruk däremot rätt jämn, men riskkonsumtionen ökade. Minderåriga finländska ungdomars minskande alkoholkonsumtion har fortgått nästan utan avbrott sedan millennieskiftet.

Utvecklingen av alkoholens negativa effekter har i huvudsak följt förändringarna i totalkonsumtionen. Mellan 2007 och 2017 minskade dödligheten i alkoholrelaterade sjukdomar och alkoholförgiftning kraftigt, till och med kraftigare än totalkonsumtionen (figur 1). Den långvariga, kraftiga nedåtgående trenden för alkoholrelaterad dödlighet bröts 2018. Även om den totala alkoholkonsumtionen har fortsatt att minska även efter reformen som trädde i kraft 2018, har de alkoholrelaterade dödsfallen inte minskat i samma grad som väntat. Detta kan tyda på att storkonsumenter, för vilka alkoholkonsumtion redan kan ha orsakat till exempel leverskador, har ökat sin konsumtion av alkoholdrycker mer än andra konsumenter efter reformen. Utöver reformen av alkohollagen 2018 kan eskaleringen av alkoholproblem relaterade till coronapandemin ha ökat alkoholskadorna, särskilt under 2020. År 2021 sjönk däremot alkoholdödligheten med 4 procent jämfört med år 2020, vilket visar att alkoholdödligheten varierar beroende från år till år. År 2022 dog sammanlagt 1 664 personer i alkoholrelaterade sjukdomar och alkoholförgiftning.

Trots forskningsresultatet, enligt vilket personer med höga inkomster efter reformen av alkohollagen som trädde i kraft 2018 ökade sina inköp av nya drycker mer än personer med låga inkomster, ökade alkoholdödligheten mellan 2017 och -2019 särskilt i de tre lägsta inkomstkvintilerna bland män (+18–19 %). Ojämligheten i den alkoholrelaterade dödligheten har med andra ord ökat efter 2017.

Figur 1. Antalet dödsfall på grund av alkoholrelaterade sjukdomar och alkoholförgiftningar per 100 000 invånare samt totalkonsumtionen av alkohol åren 2000–2021.

¹ Konsumtion av alkoholdrycker 2023. Tilastoraportti 39/2024, THL 17.6.2024. <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/paihteet-ja-riippuvuudet/alkoholi/alkoholijuomien-kulutus>

2.1.3 Bedömning av nuläget

Tillståndssystemet i Finland

Liksom ovan konstaterats är syftet med alkohollagen att få konsumtionen av alkoholhaltiga ämnen att minska genom att begränsa och övervaka den anknytande näringsverksamheten i syfte att förebygga alkoholens negativa effekter för dem som konsumerar alkohol, för andra människor och för hela samhället.

Alkohollagen baserar sig på ett tillståndssystem som möjliggör tillsyn över försäljningen av alkoholdrycker från tillverkning via partihandel till detaljhandel och servering. Den gällande regleringen har möjliggjort en effektiv myndighetstillsyn och att alkohol inte säljs i strid med 37 § i alkohollagen. Försäljning av alkohol på detaljhandelsställen har säkerställt att alkohol inte säljs till exempelvis minderåriga eller starkt berusade personer. Dessutom har man strävat efter att minska konsumtionen av alkoholhaltiga ämnen genom att till exempel reglera försäljningstiderna.

Den gällande lagstiftningen tillåter inte leverans av alkoholdrycker från ett inhemskt detaljhandelsställe eller från alkoholbolaget till en plats som köparen anger, utan detaljhandel kan endast ske genom att de överläts till kunden på ett godkänt detaljhandelsställe.

Även om det är svårare att kontrollera överlåtelse av alkoholdrycker i sådana fall kan tillståndsförfarandet och regleringen av överlåtelse minska riskerna för att alkoholdrycker överläts i strid med överlåtelseförbudet. Dessutom kan liknande begränsningar och verksamhetsförutsättningar utvidgas till leveranser av alkoholdrycker som för närvarande gäller

för detaljhandel och servering. Det handlar till exempel om bestämmelserna om leveranstid för alkoholdrycker och kraven på leverantörerna av alkoholdrycker.

Förhållande till EU-rätten

Enligt artikel 34 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF) är kvantitativa importrestriktioner samt åtgärder med motsvarande verkan förbjudna mellan medlemsstaterna. I artikel 36 i EUF föreskrivs dock om undantag från detta förbud. Enligt den hindrar artikel 34 inte sådana förbud mot eller restriktioner för import, export eller transitering som grundas på bland annat hänsyn till allmän moral, allmän ordning eller allmän säkerhet eller intresset att skydda människors och djurs hälsa och liv, att bevara växter, att skydda nationella skatter av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde eller att skydda industriell och kommersiell äganderätt. Sådana förbud eller restriktioner får dock inte utgöra ett medel för godtycklig diskriminering eller innefatta en förtäckt begränsning av handeln mellan medlemsstaterna.

Nationella monopol är specialfall i EU-lagstiftningen, och produkter som omfattas av monopol regleras i artikel 37 i EUF-fördraget. Enligt artikel 37.1 ska medlemsstaterna säkerställa att statliga handelsmonopol anpassas på sådant sätt att ingen diskriminering med avseende på anskaffnings- och saluföringsvillkor föreligger mellan medlemsstaternas medborgare. Enligt artikel 37.2 ska medlemsstaterna inte vidta några nya åtgärder som strider mot de principer som anges i punkt 1 eller som begränsar räckvidden av de artiklar som avser förbud mot tullar och kvantitativa restriktioner mellan medlemsstaterna. EU-rätten möjliggör således nationella monopol, så länge villkoren för försäljning eller köp av varor inte diskriminerar medborgare i medlemsländerna. Produkter som omfattas av monopol bedöms därför utifrån artikel 37 EUF och undantag från monopol utifrån artikel 34 och 36 EUF.

I enlighet med alkohollagens systematik har Alko monopol på detaljhandel med alkoholdrycker, med undantag för de situationer om vilka föreskrivs i 6 §. Enligt 6 § alkohollagen utgörs undantagen från Alkos monopol av alkoholdrycker som innehåller högst 8,0 volymprocent etylalkohol framställda genom jäsnings- och alkoholdrycker innehållande högst 5,5 volymprocent etylalkohol framställda på annat sätt samt gårdsvin och hantverksöl som definieras i alkohollagen. Enligt lagförslaget tillåts leverans av alkoholdrycker även från detaljhandelsställen för gårdsvin och hantverksöl. Undantagen för gårdsvin och hantverksöl skiljer sig från de övriga undantagen för detaljhandel från Alkos monopol, eftersom de endast gäller tillverkaren av alkoholdrycken. De avvikande detaljhandelstillstånden för gårdsvin och hantverksöl har ansetts vara möjliga med tanke på monopolet och EU-rätten, eftersom undantagen är begränsade och småskaliga. Om undantaget för gårdsvin föreskrevs ursprungligen i alkohollagen från 1994 (1143/1994). Undantaget från Alkos detaljhandelsmonopol för detaljhandel med gårdsviner med en alkoholhalt på högst 13 procent motiverades ursprungligen med att verksamheten var begränsad och hantverksmässig, och produktionen och försäljningen av dessa produkter var nära bunden till trädgårdsproduktion och gårdsturism på landsbygden.²

Hantverksöl införlivades i sin tur i den nya alkohollagen från 2017 (gällande lag). Enligt alkohollagen ska framställning och försäljning av gårdsvin ske i anslutning till idkande av jordbruk. Det finns inget motsvarande krav för hantverksöl, men enligt 17 § i alkohollagen kan detaljhandelstillstånd för gårdsvin och hantverksöl beviljas tillverkaren av alkoholdryckerna i fråga, och det gäller i anslutning till eller i den omedelbara närheten av det tillverkningsställe där alkoholdryckens jäsnings skett. Dessutom ställer alkohollagen andra krav på verksamheten,

² Se Social- och hälsovårdsutskottets betänkande ShUB 32/1994 rd, s. 4.

till exempel att verksamheten ska begränsas på motsvarande sätt som produktion av gårdsviner (högst 500 000 liter per år), och tillståndet gäller endast traditionella öl och hantverksöl. I förarbetena till alkohollagen (RP 100/2017 rd) konstateras också att undantaget från Alkos detaljhandelsmonopol är i enlighet med undantaget för gårdsvin begränsat till en sådan produktionsmängd som visar att verksamheten är begränsad, traditionell och hantverksbetonad. Att detaljhandelstillstånd beviljats för en tillräckligt begränsad verksamhet innebär enligt EU-domstolens avgörandepraxis inte nödvändigtvis att inhemsk produktion favoriseras jämfört med en situation där utländska bryggeriers enda försäljningskanal är Alko. I detaljmotiveringen avseende 17 § i alkohollagen i regeringens proposition konstateras dessutom att innehavaren av tillverkningsstillstånd för gårdsvin och hantverksöl får enligt förslaget ha detaljhandelstillstånd som berättigar till endast ett detaljhandelsställe. I praktiken innebär begränsad försäljning av egna produkter till exempel försäljning i form av produktpresentation efter en rundvandring på tillverkningsstället.

EU-domstolen har i mål C-198/14 *Visnapuu* bedömt hur godtagbart undantaget för detaljhandel med gårdsviner är ur EU-rättens perspektiv. I sitt avgörande ansåg domstolen att detaljhandel med gårdsvin ska bedömas utifrån EUF 34 och 36. Domstolen konstaterade att eftersom undantaget för gårdsvin endast kan tillämpas till förmån för tillverkare som är etablerade i Finland, kan bestämmelsen leda till skydd för inhemsk produktion av alkoholdrycker som innehåller högst 13 volymprocent etylalkohol och som framställts genom jäsnings. Förekomsten av en sådan omständighet är dock inte tillräcklig för att dra slutsatsen att de skäl för folkhälsan och den allmänna ordningen som åberopats av de finska myndigheterna har åsidosatts och används på ett sådant sätt att varor som kommer från andra medlemsstater diskrimineras eller viss inhemsk produktion är indirekt skyddad enligt artikel 36 i EUF-fördraget och som avses i ovan nämnda rättspraxis.³ I sitt avgörande konstaterade EU-domstolen att det ankommer på den domstol som begär ett förhandsavgörande att utifrån alla relevanta faktiska eller rättsliga omständigheter bedöma huruvida det faktiska syftet med folkhälso- och ordningsskäl som åberopats av de finska myndigheterna har ignorerats och om de används på ett sådant sätt att varor som kommer från andra medlemsländer diskrimineras eller att viss inhemsk produktion indirekt skyddas på det sätt som avses i artikel 36 i EUF-fördraget. EU-domstolen konstaterade också att en av de relevanta faktiska omständigheter bland annat är att den inhemska produktionen, på vilken undantaget i fråga tillämpas, är begränsad, traditionell och hantverksmässig till sin karaktär.⁴

På basis av EU-domstolens avgörande bedömde högsta domstolen om undantagen avseende gårdsviner och hantverksöl är godtagbara i avgörandet HD:2018:49. I sin motivering konstaterade högsta domstolen att produktionsvolymen för gårdsvin är liten och att försäljningen av dessa drycker sker direkt på produktionsstället. Av dessa skäl ansåg högsta domstolen att det var klart att tillståndssystemet för gårdsvin inte har använts för att diskriminera alkoholdrycker från andra medlemsländer och för att indirekt gynna inhemsk produktion. Högsta domstolen ansåg dessutom att eftersom detaljhandeln med både gårdsvin och hantverksöl är regionalt begränsad och relativt småskalig, fanns det inga skäl att betrakta utvidgningen av detaljhandelsundantaget till hantverksöl som en ändring som är relevant med tanke på unionsrätten.⁵

Undantaget för producenter av gårdsvin och hantverksöl att sälja sina produkter på produktionsplatsen eller i dess omedelbara närhet har utvärderats i enlighet med EU-rätten

³ Visnapuu, dom punkt 126.

⁴ Visnapuu, dom punkt 128.

⁵ HD:2018:49, punkt 70–71 i domen.

enligt ovan. Förfarandet anses inte diskriminera andra medlemsländer, eftersom undantagen har begränsats och de har varit knutna till tillverkningsplatsen. Enligt den föreslagna lagändringen tillåts även leverans av gårdsvin och hantverksöl direkt till köparen eller en annan mottagare från deras detaljhandelsställe. Detta utvidgar undantaget från Alkos monopol, och vilket innebär att EU-domstolens eller HD:s motivering inte längre gäller i alla avseenden. Undantaget kan därför inte längre motiveras med att försäljningen är bunden till tillverkningsplatsen.

Om leverans av gårdsvin och hantverksöl till en köpare eller annan mottagare möjliggörs är det sannolikt att EU anser att regleringen diskriminerar andra medlemsländer. I Finland är det rättsliga läget oklart huruvida utländska aktörer har rätt att sälja alkoholdrycker i Finland eller inte. Alkohollagen innehåller inga uttryckliga bestämmelser om distansköp eller distansförsäljning. Enligt 35 § i den gällande alkohollagen får detaljhandel med alkoholdrycker bedrivas endast så att dryckerna överläts till kunden på ett godkänt detaljhandelsställe. I 32 § i alkohollagen föreskrivs i sin tur att alkoholdrycker får utan särskilt importtillstånd importeras för eget bruk samt i kommersiellt syfte eller annars för bedrivande av näringsverksamhet. Den som i kommersiellt syfte eller annars för bedrivande av näringsverksamhet använder alkoholdrycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol behöver dock i fråga om importerade alkoholdrycker ett i denna lag avsett tillstånd för sin verksamhet.

Social- och hälsovårdsministeriet och Valvira, som är den behöriga tillståndsmyndigheten enligt alkohollagen, har tolkat frågan så att försäljaren av alkoholdrycker enligt gällande alkohollagstiftning ska ha ett detaljhandelstillstånd och ett detaljhandelsställe i Finland som avses i alkohollagen, och att kravet på detaljhandelstillstånd även gäller för försäljare av alkoholdrycker etablerade i utlandet. I det ovan refererade avgörandet HD:2018:49 ansåg högsta domstolen att försäljaren hade gjort sig skyldig till alkoholbrott när försäljaren transporterat dryckerna från Estland till Finland utan tillstånd enligt alkohollagen. Våren 2022 meddelade dock åklagaren beslut om åtalseftergift i ärendet som gällde distansförsäljning av alkohol. Den 25 september 2020 hade Valvira begärt en utredning, där man bett förundersökningsmyndigheterna att utreda om de ansvariga personerna i det estniska och franska företaget och de personer som utövade kontroll över företagen gjort sig skyldiga till brott när de sålt alkoholhaltiga drycker till Finland via internet.⁶

Vid godkännandet av alkohollagen 2017 krävde riksdagen i sin kläm att regeringen skulle utreda bestämmelserna om distansförsäljning med hänsyn till unionsrättens krav och HD:s kommande avgörande i Visnapuu-ärendet. Vid beredningen, som social- och hälsovårdsministeriet ansvarar för, gäller det att utöver de EU-rättsliga randvillkoren beakta att lösningar kring distansförsäljning inte får äventyra bevarandet av ensamrätten till detaljhandel med alkoholdrycker som överstiger den lagstadgade alkoholhalten och inte heller det finländska näringslivets jämställdhet jämfört med dess utländska konkurrenter. Beredningen ska också ta hänsyn till kraven på en uppbörd punktskatter.

I statsminister Petteri Orpos regeringsprogram finns en skrivning om distansförsäljning. Enligt regeringsprogrammet ska den rådande oklara tolkningen förtydligas så att finländarna entydigt har rätt att via distansförsäljningsförfarandet köpa alkohol av företag i andra EU-länder. Bestämmelser om förtydligande av distansförsäljning från utlandet kommer att lämnas i en särskild proposition av regeringen.

⁶ Åklagarens meddelande 12.4.2022: https://syyttajalaitos.fi/-/syyttamattajattamispaatokset-ns.-alkoholin-etamyyntiasiassa?languageId=sv_SE

3 Målsättning

Syftet med regeringspropositionen är att genomföra statsminister Petteri Orpos regeringsprogram. I enlighet med regeringsprogrammet reformerar regeringen alkoholpolitiken i europeisk riktning på ett ansvarsfullt sätt och fortsätter den totalreform av alkohollagen som gjordes 2018. Regeringen har som mål att främja rättvis och öppen konkurrens.

I propositionen föreslås i enlighet med regeringsprogrammet att Alko och aktörer med detaljhandelstillstånd ska få bedriva näthandel med alkoholdrycker samt använda andra detaljhandelskoncept baserade på leverans och hämtning, dock med säkerställd åldersgränskontroll. Genom propositionen ändras inte Alkos folkhälsouppgift och ställning nämnvärt. Propositionen ändrar inte det rådande rättsliga läget för distanshandel med alkoholdrycker eller leveranser som överskrider gränserna. Syftet med propositionen är att skapa förutsättningar för tillväxt på hemmamarknaden och för ökad välfärd och frihet för finländare.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

Det föreslås att alkohollagen ska möjliggöra leverans av alkoholdrycker från inhemsk detaljhandel till kunder. Propositionen ändrar inte det rådande rättsliga läget för distanshandel med alkoholdrycker eller leveranser som överskrider gränserna.

I alkohollagen tas utöver detaljhandelstillståndet och serveringstillståndet i bruk ett nytt leveranstillstånd för alkoholdrycker. Ett särskilt tillstånd ska därför sökas för leverans av alkoholdrycker från inhemsk detaljhandel eller alkoholbolaget till kunden. Myndigheter föreslås få rätt att övervaka leveranser med stickprovsköp.

Enligt lagen är leverans av alkoholdrycker endast tillåten om alkoholdryckerna har köpts och hämtats från ett inhemsk detaljhandel. Leverantören av alkoholdrycker får till köparen eller en annan mottagare endast leverera sådana alkoholdrycker från detaljhandelstillståndshavaren och alkoholbolaget som de har rätt att sälja med stöd av detaljhandelstillståndet eller lagen.

Lagen föreskriver också om förutsättningarna och tillståndsvillkoren för leveranstillstånd för alkoholdrycker. Överlåtelse av alkoholdrycker tillåts endast mellan kl. 9 och 21. Överlåtelse av alkoholdrycker som skaffats från alkoholbolaget ska dock vara tillåten endast i enlighet med alkoholbolagets detaljshandelstider. Den som köper alkoholdrycker med leverans är skyldig att styrka sin ålder före köpet. Om alkoholdrycken köps via distansförbindelse, ska den som köper alkoholdrycken styrka sin ålder med hjälp av stark autentisering. Vid överlåtelse av alkoholdrycker ska dessutom mottagarens ålder bevisligen kontrolleras varje gång. Alkoholdrycker får inte överlåtas om mottagaren vägrar styrka sin ålder.

De detaljhandels- och serveringsförbud om vilka föreskrivs i alkohollagen utsträcks till att även omfatta leveranser av alkoholdrycker. Dessutom fogas särskilda bestämmelser om förbud mot leverans av alkoholdrycker till alkohollagen. Alkoholdrycker får inte levereras till en serviceenhet inom social- och hälsovården, en plats där småbarnspedagogik ordnas, en plats där förskoleundervisning eller grundläggande utbildning ordnas eller till en plats där främst verksamhet i anslutning till barns och ungas sammankomster ordnas. Alkoholdrycker får inte heller levereras till ett ställe som avses i 85 § i alkohollagen och där förbud mot förtäring av alkoholdrycker råder eller till en lokal eller ett ställe som har godkänts som serveringsområde.

Innehavaren av leveranstillståndet för alkoholdrycker ska se till att de leverantörer av alkoholdrycker som agerar för dennes räkning har tillräcklig kompetens. Leveranstillståndshavaren ska se till att dess leverantörer av alkoholdrycker har ett intyg (*leveranspass*) enligt den av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovård godkända modellen som visar kännedom om regleringen av och anvisningarna för leveranser enligt alkohollagen. Samtidigt tas i lagen in den redan vedertagna termen serveringspass, som i den gällande lagen benämns intyg över kunskaper om alkohollagen.

Alkohollagens bestämmelser om detaljhandels- och serveringspersonalens närvaro preciseras. På detaljhandels- och serveringsställen ska det i fortsättningen finnas en av tillståndshavaren utsedd företrädare för tillståndshavaren på plats, när alkoholdrycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol får säljas eller förtäras på stället och stället är öppet för kunder. Ändringen gör det möjligt att bevilja detaljhandels- eller serveringstillstånd för den tid under vilken alkohol faktiskt säljs på detaljhandelsstället eller alkoholhaltiga drycker faktiskt serveras eller förtäras på serveringsstället. Personalen ska därför endast närvara när alkoholdrycker säljs, serveras eller förtärs.

Samtidigt görs vissa små eller tekniska ändringar i lagen. Till exempel preciseras den gällande lagstiftningen så att alkohollagens tillståndspliktighet endast gäller alkoholdrycker som innehåller mer än 2,8 procent etylalkohol.

Den övre gränsen för påföljdsavgiften enligt alkohollagen höjs till 20 000 euro. Villkoren för att återkalla tillstånd lindras delvis, så att regleringen i högre grad stöder en effektiv myndighetstillsyn. För tydlighetens skull fogas en ny paragraf om upphörande av tillståndet till lagen.

Omfattningen av straffbara alkoholförseelser enligt alkohollagen utvidgas till att även omfatta överlåtelse av alkoholdrycker vid leverans av alkoholdrycker, om en person i den situationen bryter mot det i lagen föreskrivna leveransförbudet på ett sätt som närmare framgår av den aktuella paragrafen. En leverantör av alkoholdrycker gör sig skyldig till en alkoholförseelse om den uppsåtliga eller av grov oaktsamhet överlämnar alkoholdrycker till exempelvis en minderårig eller starkt berusad person.

I lagen föreslås dessutom vissa andra mindre ändringar eller ändringar av teknisk natur t.ex. i fråga om tillgången till information.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Allmänt

Tillverkningen, försäljningen och marknadsföringen av alkoholdrycker ger samhället skatteintäkter på över en miljard euro, olika företag näringsinkomster som uppgår till miljarder och de människor som deltar i tillverkningen, försäljningen och marknadsföringen av alkohol arbetsinkomster. Å andra sidan orsakar alkoholkonsumtionen samhället, företagen och individerna direkta och indirekta kostnader på flera miljarder euro.

Näthandel med och leverans av alkohol är relativt nya fenomen inom alkoholhandeln. Coronapandemin har accelererat näthandeln med alkoholdrycker globalt och begränsningarna i anslutning till näthandel och leveranser luckrades i flera länder under coronapandemin för att förbättra verksamhetsförutsättningarna för näringsverksamheten under undantagsförhållandena. Näthandel med och leverans av alkoholdrycker som nya åtkomstkanaler skapar nya utmaningar för efterlevnaden och övervakningen av

ansvarsprinciperna i detaljhandeln med alkohol. Alkohol är inte en sedvanlig konsumentprodukt, eftersom den orsakar många slags sociala och hälsorelaterade problem för konsumenterna.

Eftersom näthandel med och leverans av alkohol fortfarande är relativt nya fenomen, har endast ett begränsat antal artiklar om leverans (eller hemleverans) publicerats i internationella studier. THL sammanställde i början av 2024 befintlig forsknings- och erfarenhetsbaserad information om effekterna av hemleveranser av alkoholdrycker (i denna proposition omfattar leverans av alkoholdrycker hemleveranser) i publikationen *Tutkimuksesta tiiviisti*⁷. Denna kunskapsbas har också använts vid konsekvensbedömningen av denna proposition.

Det finns inga direkta forskningsrön om huruvida leverans av alkoholdrycker påverkar den totala mängden alkohol som konsumeras på individ- eller samhällsnivå. I näthandeln kan konsumenter ha en tendens att använda mer pengar på alkohol på en gång än i en fysisk butik, och större mängder alkohol i hemmet kan öka konsumtionen. Dessutom är det känt att priset på alkoholdrycker påverkar konsumtionen, och alkoholleveranser kan göra det mindre besvärligt att köpa av alkohol bland annat i form av tidsbesparing. Besväret med att köpa alkoholdrycker kan ses som en del av den totala kostnaden för drycken för konsumenten⁸. Smidiga beställningar kan därför öka vissa konsumenters konsumtion av alkoholdrycker. Även framöver kommer sannolikt den övervägande delen av den alkohol som konsumeras att köpas på fysiska försäljningsställen, och andelen alkohol som köps med leverans kommer sannolikt vara relativt liten. Således inverkar propositionen sannolikt relativt lite på den totala alkoholkonsumtionen, och därför bedöms konsekvenserna av propositionen för den totala alkoholkonsumtionen bli relativt liten på samhällsnivå. Denna uppskattning är dock osäker. På individnivå kan leverans av alkoholdrycker, och särskilt expressleveranser, påverka i synnerhet riskbruket av alkohol i berusningssyfte och därmed de alkoholrelaterade skadorna. Propositionens konsekvenser för alkoholrelaterade skador beskrivs närmare avsnittet ”konsekvenser för välbefinnande och hälsa”.

Propositionen har eftersträvat positiva ekonomiska konsekvenser, eftersom den främjar konsumenternas konsumtionsmöjligheter och affärsmöjligheterna för de aktörer som säljer alkoholdrycker på marknaden genom att möjliggöra leverans av alkoholdrycker. Även om propositionen samtidigt också ökar företagets administrativa börda främjar propositionen som helhet näringsverksamheten. Samtidigt kan propositionen medföra alkoholrelaterade nackdelar som i synnerhet ökar belastningen på social- och hälsovården samt upprätthållandet av den allmänna ordningen. Betydelsen av dessa negativa konsekvenser varierar dock beroende på om de granskas på individ- eller samhällsnivå. På samhällsnivå förblir propositionens konsekvenser för alkoholrelaterade skador sannolikt relativt små, men för vissa individer eller samhällen kan propositionens konsekvenser bli betydande. Det finns dock inga direkta vetenskapliga studier om sambandet mellan leverans av alkoholdrycker och alkoholrelaterade skador, vilka kunde användas för att göra exakta uppskattningar av sambandet mellan propositionen och alkoholrelaterade skador.

Eftersom det råder stor osäkerhet om de ekonomiska fördelar och skador som propositionen medför, är det mycket svårt att jämföra de ekonomiska fördelarna med de skador som propositionen medför. Propositionen medför också fördelar och nackdelar som det är mycket

⁷ Mäkelä, P & Warpenius K (2024) *Alkoholijuomien kotiinkuljetus – tietopohjaa sääntelystä ja vaikutuksista*. Tutkimuksesta tiiviisti 11/2024. Institutet för hälsa och välfärd, Helsingfors

⁸ Stockwell T, Gruenewald PJ. (2004) *Controls on the physical availability of alcohol, The essential handbook of treatment and prevention of alcohol problems*. West Sussex: John Wiley & Sons, 213–33.

svårt att jämföra med varandra på grund av deras avvikande art. Till exempel för konsumenter gör den föreslagna näthandeln skulle det lättare att jämföra priser på alkoholprodukter och minska behovet av att separat ta sig till en butik för att köpa alkoholdrycker. Leveranser och försäljning av alkoholdrycker till företag ger i sin tur inkomster. Propositionen kan medföra kostnader för social- och hälsovården samt upprätthållandet av den allmänna ordningen, om den ökar alkoholrelaterade skador eller störningar i den allmänna ordningen.

Statsminister Petteri Orpos regeringsprogram innehåller flera mål relaterade till alkoholmarknaden. Lagen om ändring av 17 och 26 § i alkohollagen (RP 7/2024) trädde i kraft den 10 juni 2024. Lagen tillåter försäljning av starkare alkoholdrycker som framställts genom jäsnings i tillståndspliktig detaljhandel. Ändringarna av skatten på alkoholdrycker (RP 37/2023) som trädde i kraft i januari 2024 sänker beskattningen av öl och höjer alkoholskatten på vin och andra jästa drycker samt mellanprodukter och etylalkoholdrycker med en alkoholhalt på mer än 5,5 volymprocent. Även om propositionen främst medför konsekvenser för samma grupper av människor och aktörer som lagreformen som trädde i kraft tidigare 2024 och som möjliggjorde försäljning av starkare alkoholdrycker i tillståndspliktig detaljhandel, medför propositionerna sannolikt inte synergieffekter som väsentligt skulle förstärka de oberoende konsekvenserna av propositionerna. Även om båda propositionerna medför konsekvenser för försäljningskanalerna för alkoholdrycker, är de oberoende konsekvenserna av lagförslagen sannolikt relativt likartade även om det andra förslaget inte genomfördes. I propositionen föreslås att leverans av alkoholdrycker är tillåten om alkoholdryckerna har köpts och hämtats från ett inhemsk detaljhandel. Tillåtandet av försäljning av starkare alkoholdrycker i tillståndspliktig detaljhandel har därför inte påverkat vilka alkoholdrycker som kunde levereras i och med lagförslaget. Å andra sidan är det möjligt att tröskeln för att beställa alkoholdrycker från en livsmedelsbutik sänks, då det samtidigt är möjligt att köpa livsmedel och andra produkter där. Om man granskar regeringens övergripande alkoholpolitik under regeringsperioden hittills kan man se att den omfattat både åtgärder som sannolikt ökar alkoholkonsumtionen (försäljning av starkare jästa alkoholdrycker i tillståndspliktig detaljhandel) och skatteförändringar som sannolikt minskar den totala alkoholkonsumtionen. Ur näringsverksamhetens perspektiv följer propositionen målen för regeringsprogrammet för att främja rättvis och öppen konkurrens.

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

Konsekvenser för de offentliga finanserna

Såsom det konstaterats ovan finns det inga direkta forskningsrön om alkoholleveransers inverkan på alkoholkonsumtionen, och på ett allmänt plan bedöms konsekvenserna av propositionen för den totala alkoholkonsumtionen vara små. Trots det kan propositionen medföra konsekvenser för de offentliga finanserna vad gäller intäkter och kostnader som alkoholbruk orsakar. Den alkoholrelaterade belastningen på social- och hälsovården är stor. När det gäller hälso- och sjukvården framträder belastningen till exempel i form av akutbesök på grund av olyckor orsakade av alkohol eller behandling av sjukdomar orsakade av långvarig stor alkoholkonsumtion. Inom socialvården framträder belastningen i sin tur till exempel i form av anlåtande av missbrukartjänster. Om propositionen ökar den totala alkoholkonsumtionen eller alkoholkonsumtionen bland storkonsumenter, kan propositionen också orsaka belastning på social- och hälsovården och således också ökade kostnader för behandling av alkoholrelaterade skador. På det stora hela är de direkta konsekvenserna av denna regeringsproposition för belastningen på social- och hälsovårdssystemet främst negativa men ändå relativt små. Konsekvenserna kan variera mellan olika regioner, eftersom alkoholproblemen i Finland varierar i hög grad mellan regionerna. Trots att konsekvenserna sannolikt blir relativt små är de en utmaning ur social- och hälsovårdens perspektiv, eftersom den offentliga

serviceproduktionen samtidigt utsätts för ett betydande nedskärningstryck. Om propositionen ökar alkoholkonsumtionen kan det också öka alkoholskatteintäkterna något.

Propositionen kan inverka på alkoholskatteutfallet, om en del av de utländska köpen på nätet till följd av propositionen görs i inhemska nätbutiker. Konsekvenserna för skatteutfallet bedöms dock vara små. Det är osannolikt att en stor del av dem som anlitar utländska nätbutiker skulle byta till en inhemska nätbutiker, eftersom den främsta anledningen till att handla i utländska nätbutiker har varit målet att köpa alkoholdrycker så förmånligt som möjligt. I dag betalas endast en liten andel av alkoholskatten av säljarna eller köparna i utländska nätbutiker i enlighet med bestämmelserna. I dag uppgår alkoholskatten från näthandeln till cirka en miljon euro om året, medan det kalkylmässiga beloppet av alkoholskatt på alkoholdrycker som köptes i nätbutiker t.ex. 2023, uppskattningsvis 0,7 miljoner liter 100-procentig alkohol⁹, skulle ha varit cirka 30 miljoner euro. Skattebeloppet återspeglar en uppskattning av skattefelet, dvs. hur mycket alkoholskatt som skulle ha betalats för nätinköp. När siffrorna granskas gäller det att notera att en motsvarande ökning av skatteutfallet skulle dock inte ske om till exempel all näthandel med alkoholdrycker kunde övervakas och beskattas noggrant. Genom att jämföra skattebeloppen kan man dock uppskatta att de allra flesta köp på nätet för närvarande inte har beskattats i Finland.

Propositionens omedelbara budgetkonsekvenser gäller anslagen för Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira. Propositionen ökar arbetet och kostnaderna för de myndigheter som utövar tillsyn över alkohollagen, dvs. regionförvaltningsverken samt Valvira, eftersom ett helt nytt leveranstillstånd för alkoholdrycker blir föremål för tillsynen. Enligt propositionen får regionförvaltningsverken ta ut tillsynsavgifter.

Konsekvenser för företag

På ett allmänt plan ökar propositionen funktionaliteten och konkurrensen på marknaden, eftersom den möjliggör leverans av alkoholdrycker från alla innehavare av leveranstillstånd för alkoholdrycker. Alla detaljhandelstillståndshavare, alkoholbolaget och till exempel transport- och budtjänster beviljas tillstånd för leverans av alkoholdrycker på de villkor som propositionen förutsätter. En förutsättning för leverans av alkoholdrycker är att alkoholdryckerna har köpts från inhemsk detaljhandel eller alkoholbolaget. Propositionen ökar således också affärsmöjligheterna för inhemska aktörer som lagligt säljer alkoholdrycker, eftersom kundkretsen kan utökas till konsumenter som annars inte skulle handla på fysiska försäljningsställen.

Propositionen balanserar de inhemska aktörernas ställning i förhållande till utländska alkoholförsäljare, eftersom det tidigare under vissa förutsättningar varit möjligt att köpa alkohol med leverans från utländska alkoholförsäljare, men inte från inhemska alkoholförsäljare. Propositionen gör det möjligt för konsumenter att via internet beställa alkoholdrycker från inhemska alkoholförsäljare och få dem levererade mycket snabbt. Alkoholdrycker kan beställas till exempel tillsammans med livsmedel. Trots att det är möjligt att beställa alkoholdrycker från utlandet under vissa förutsättningar är leveranstiderna i allmänhet längre än för inhemska alkoholförsäljare. Dessutom kan de transportavgifter som tas ut av konsumenter vid

⁹ Alkoholijuomien matkustajatuonti ja verkko-ostaminen 2023. Tilastoraportti 10/2024, 1.3.2024. THL. <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/paihteet-ja-riippuvuudet/alkoholi/alkoholin-matkustajatuonti-ja-verkko-ostaminen>

hemleverans vara lägre än vid beställning från utlandet, vilket kan balansera konkurrensen mellan inhemska och utländska alkoholförsäljare.

Dagligvaruhandeln är den största alkoholförsäljningskanalen i Finland. År 2023 köptes närmare 50 procent av alkoholen enligt statistiken från detaljhandeln utanför Alko, dvs. från livsmedelsbutiker, kiosker och servicestationer. Näthandeln med livsmedel har ökat i popularitet de senaste åren och dess andel av dagligvaruförsäljningen var 2,7 procent 2024¹⁰. För närvarande kan konsumenter inte beställa alkoholdrycker som levereras från nätbutiken med livsmedelsbeställningar. Enligt propositionen kan konsumenter få alla dagligvaror levererade från en nätbutik, vilket kan främja näthandeln med dagligvaror. Hemleveranstjänsternas växande popularitet visar att konsumenter är redo att betala för hemleverans om det underlättar vardagen. Sannolikt kommer vissa företag inom dagligvaruhandeln att själv leverera alkoholdrycker, men en betydande del av företagen kommer sannolikt också att anlita externa transportföretag för leveranser av alkoholdrycker.

Propositionen kan också öka restaurangernas affärsmöjligheter. Leveransen av alkoholdrycker kan särskilt utnyttjas av matrestauranger med detaljhandelstillstånd för alkohol som i dag transporterar matportioner till kunder som egen verksamhet eller som har ingått avtal om transport med andra företag. Om en restaurang själv levererar alkohol till kunder kräver det leveranstillstånd för alkoholdrycker. Om alkoholdrycker levereras av ett annat företag, till exempel en budtjänst, ska detta företag ha leveranstillstånd för alkoholdrycker. Leverans av alkoholdrycker är inte endast en näringslivsfrämjande reform ur restaurangbranschens perspektiv. Försäljning av alkoholdrycker med leverans kan delvis ske på serveringsförsäljningens bekostnad. Således kan propositionen försvaga ställningen i synnerhet för restauranger som har serveringstillstånd men inte detaljhandelstillstånd. Om alkoholkonsumtionen i hemmen ökar till följd av propositionen, kan det i sin tur minska alkoholförsäljningen på restauranger.

Leverantörer av alkoholdrycker som agerar för tillståndsinnehavarens räkning ska ha deltagit i utbildning i leveranser av alkoholdrycker (leveranspass för alkoholdrycker). Leveranspasset för alkoholdrycker följer samma principer som nuvarande serveringspasset. Leveranspasset för alkoholdrycker medför små kostnader för företag som ägnar sig åt leverans av alkoholdrycker i form av bland annat direkta utbildningskostnader och vikariearrangemang. De direkta kostnaderna för provet för leveranspass kommer troligen att vara några tiotals euro per deltagare. Till exempel varierar priserna på proven för serveringspass för närvarande i allmänhet mellan cirka 30 och 60 euro.

Företag som levererar alkoholdrycker orsakas kostnader för att ansöka om leveranstillstånd, i synnerhet i form av den tillståndsavgift som regionförvaltningsverken tar ut. Bestämmelser om de tillståndsavgifter som regionförvaltningsverken tar ut finns i förordningen om avgifter till regionförvaltningsverken, och beloppet av den avgift för leveranstillstånd för alkoholdrycker kommer att bestämmas genom förordning av statsrådet. Dessutom tas en årlig tillsynsavgift ut av leveranstillståndshavare. Kostnaderna för att ansöka om tillstånd och de årliga tillsynsavgifterna kan i synnerhet minska vissa små aktörers intresse att ansöka om tillstånd. Beloppet av tillsynsavgiften för leverans av alkoholdrycker varierar enligt propositionen med de leveransvolymerna som tillståndshavaren redovisar. Tillsynsavgiften är minst grundavgiften på 100 euro, och den ökar med 0,1 euro per leverans för den del som överstiger tusen leveranser. Sådana aktörer som levererar tillräckligt stora volymer av alkoholdrycker och får tillräckligt

¹⁰ PTY ry. (27-03-2024). Päivittäistavarakaupan myynti ja markkinaosuudet 2023. <https://www.pty.fi/blog/2024/03/27/paivittaistavarakaupan-myynti-ja-markkinaosuudet-2023/>

stora inkomster för det i förhållande till kostnaderna för tillståndet kommer sannolikt att ansöka om leveranstillstånd för alkoholdrycker. Aktörer som för närvarande säljer alkohol lagligt men som inte själva tänker börja leverera alkoholdrycker i och med propositionen kan anlita transport- eller matbudtjänster med leveranstillstånd för att leverera alkoholdrycker. Det är dock oklart hur i synnerhet vissa matbudtjänster som är verksamma i Finland skulle ordna sina leveranstillstånd. För närvarande använder vissa matbudtjänster i Finland självständiga företagare för transporter, och det är möjligt att självständiga företagare kommer att ansöka om leveranstillstånd för alkoholdrycker. Tillstånds- och tillsynsavgifterna kan dock vara stora för självständiga företagare i förhållande till inkomsten av verksamheten. Därför är det mer sannolikt att en plattformstjänst ansöker om tillstånd och därefter anlitar självständiga företagare i sin verksamhet.

Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Tillsynen över detaljförsäljningen och serveringen av alkoholdrycker samt över reklam för alkohol hör till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira och regionförvaltningsverken. Enligt propositionen ska Valvira och regionförvaltningsverken även utöva tillsyn över leveranserna av alkoholdrycker. Aktörer som planerar att börja leverera alkoholdrycker ska ansöka om leveranstillstånd för alkoholdrycker hos regionförvaltningsverket.

I början av 2024 fanns det cirka 4 200 giltiga detaljhandelstillstånd för alkohol och cirka 490 Alko-butiker eller utlämningsställen och cirka 9 900 giltiga alkoholserveringstillstånd i Finland. Cirka 1 400 innehavare av alkoholserveringstillstånd hade även detaljhandelstillstånd för alkohol. Propositionen ökar antalet tillsynsobjekt och således tillsynsmyndigheternas tillsynsarbete. Ett stort antal sökande av leveranstillstånd för alkoholdrycker saknar detaljhandelstillstånd för alkohol. Leverans av alkoholdrycker som ny tillståndsprocess ökar avsevärt tillståndsförvaltningens arbete, åtminstone när lagen träder i kraft, men också som en regelbunden och permanent form av tillståndsförvaltning.

Propositionen ökar avsevärt antalet tillsynsobjekt för alkoholmyndigheterna och därmed alkoholmyndigheternas tillsynsarbete. Medan alkoholmyndigheterna tidigare har utövat tillsyn över cirka 14 500 serverings- eller detaljhandelsställen kommer det i framtiden att finnas ett i praktiken obegränsat antal utlämningsställen för alkoholdrycker. Även framöver är Valvira den styrande myndigheten för tillsynen över alkohollagen och övervakar därmed även leveranserna av alkoholdrycker i hela landet. På motsvarande sätt övervakar regionförvaltningsverken leveranserna av alkoholdrycker i sina regioner. Myndighetstillsynen över leveranserna av alkoholdrycker sker delvis genom testköp, vilket är en helt ny form av myndighetstillsyn i samband med försäljning av alkohol i Finland. Detta förutsätter nya operativa modeller. Även av detta skäl ökar behovet av tillsyn tillfälligt. En ny uppgift för Valvira är att instruera läroanstalter i anordnandet av prov för leveranspass.

Vid bedömningen av de konsekvenser som propositionen orsakar alkoholförvaltningen och utfallet av tillsynsavgifter har man antagit att det skulle finnas cirka 100–300 innehavare av leveranstillstånd för alkoholdrycker. Antagandet är behäftat med betydande osäkerhet, eftersom det är mycket svårt att förutsäga hur aktörer som levererar alkoholdrycker i praktiken kommer att organisera sin verksamhet. Dessutom har tillsynsavgiftsmodellen ändrats avsevärt efter remissförfarandet, och man har inte hunnit höra centrala aktörer om ändringarna på grund av det brådskande tidsschemat för propositionen. En del av de nuvarande innehavarna av detaljhandelstillstånd för alkohol kommer eventuellt att själva ordna leveranser av alkoholdrycker, men ett betydande antal kommer sannolikt att anlita externa transportföretag

för leveranser av alkoholdrycker. Av denna anledning har det vid konsekvensbedömningen av propositionen antagits att det kommer att finnas ett betydligt färre antal leveranstillståndshavare för alkoholdrycker än exempelvis innehavare av detaljhandelstillstånd för alkohol.

I och med propositionen får regionförvaltningsverken nya uppgifter. Framöver ansvarar regionförvaltningsverken för beviljandet av leveranstillstånd för alkoholdrycker och tillsynen över innehavare av leveranstillstånd för alkoholdrycker. De nya uppgifterna orsakar regionförvaltningsverken även extra arbete. Kostnaderna för det extra arbetet under det första året då lagen tillämpas uppgår uppskattningsvis till totalt cirka 320 000 euro, vilket motsvarar cirka fyra årsverken. Under det första året hänför sig hälften av kostnaderna på 160 000 euro, som motsvarar två årsverken, till tillståndsprövning och hälften av kostnaderna på 160 000 euro, som motsvarar två årsverken, till tillsyn. Kostnaderna för tillståndsprövning täcks med de tillståndsavgifter som regionförvaltningsverken tar ut av leveranstillståndssökande. Eftersom det är svårt att estimeras antalet leveranstillståndssökande är regionförvaltningsverkens tillståndsavgiftsinkomster osäkra. Om tillståndsavgiften antas motsvara exempelvis avgiften för ett serveringstillstånd för en sökande som saknar serveringsställe (950 euro) skulle 100–300 tillståndssökande motsvara en tillståndsavgiftsinkomst på cirka 100 000–290 000 euro. Efter det första året minskar det extra arbetet som behövs för tillståndsprövning medan tillsynens andel ökar, så att kostnaderna för tillsynen över tillståndshavarna från och med 2026 ökar till 240 000 euro, vilket motsvarar tre årsverken för regionförvaltningsverken.

Propositionen inverkar också på Valvira verksamhet och de informationssystem som behövs i alkoholtillsynen. För Valvira orsakar de nya uppgifterna ett permanent behov av 80 000 euro i tilläggsresurser, vilket motsvarar ett årsverke. Utöver det permanenta behovet av tilläggsresurser föreslås att Valvira beviljas en engångsresurs på 375 000 euro för ändringar i alkoholnäringsregistret, e-tjänster och ansökningsblanketter i samband med det tredje ändringsbudgetsförslaget för 2024. Ändringarna i alkoholnäringsregistret, e-tjänsterna och ansökningsblanketterna bör påbörjas skyndsamt, så att systemets kravenlighet kan säkerställas när verksamheten startar och lagen träder i kraft. Engångstilläggsresursen för moment 33.02.05 (Omkostnader för Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården reservationsanslag) finansieras ur statsbudgeten. De kostnader som föranleds av förändringar i informationssystemen fördelas dock under de kommande åren fördelas på tillstånds- och tillsynsavgifter, vilka motsvarar de årliga avskrivningarna av investeringsutgifterna.

Regionförvaltningsverken tar ut en tillsynsavgift av innehavarna av leveranstillstånd för alkoholdrycker som täcker de kostnader som alkoholförvaltningen orsakas till följd av tillsynen över leveranstillstånd för alkoholdrycker. Motsvarande tillsynsavgifter tas också ut av innehavare av detaljhandels- och serveringstillstånd. Enligt propositionen bestäms tillsynsavgifterna på basis av leveranserna av innehavaren av leveranstillstånd för alkoholdrycker. Alla leveranstillståndshavare debiteras en grundavgift på 100 euro. För den del som överstiger tusen leveranser är beloppet av tillsynsavgiften 0,1 euro per leverans utöver grundavgiften. Till exempel skulle leveransavgiften för en tillståndshavare som utför 10 000 leveranser per år vara 1 000 euro. De tillsynsavgifter som samlas in är behäftade med stor osäkerhet både när det gäller antalet leveranstillståndshavare och antalet leveranser. Vid estimeringen av utfallet av tillsynsavgifter har det antagits att en stor andel av tillståndshavarna (cirka tre fjärdedelar) är vara relativt små aktörer som betalar den grundläggande tillsynsavgiften. Cirka en fjärdedel av tillståndshavarna antas vara något större aktörer med tiotusentals leveranser per år. Enligt scenariot finns det dessutom några stora aktörer, vars årliga leveransvolym uppgår till hundratusentals leveranser. Med ovan nämnda antaganden estimeras intäkterna som samlas in med tillsynsavgifter uppgå till cirka 200 000–350 000 euro om året.

Intäkterna av alkoholtillsynsavgifter intäktsförs på moment 11.10.19. (övriga inkomster av skattenatur) i statsbudgeten, till fullt estimerat belopp dock först från och med 2027. Med de insamlade tillsynsavgifterna är det möjligt att finansiera det estimerade behovet av permanenta tilläggsresurser enligt propositionen Valvira verksamhetsutgiftsmoment och regionförvaltningsverkens kostnader för tillsynen över tillståndshavarna. Budgetpropositionen för 2025 innehåller ingen tilläggsfinansiering för regionförvaltningsverken för de nya uppgifter som föreslås i propositionen, utan de ska kunna skötas med befintliga anslag. Finansieringen av de nya uppgifter som tilldelas regionförvaltningsverken till följd av propositionen kan granskas på nytt i samband med behandlingen av propositionen som kompletterar budgetpropositionen.

Intäkterna från tillsynsavgifterna inflyter ännu inte 2025, eftersom tillsynsavgifterna faktureras först i efterhand utifrån de realiserade leveranserna som redovisas av tillståndshavarna. På moment 11.10.19 (övriga inkomster av skattenatur) insamlas inte intäkter av tillsynsavgifter till fullt belopp heller under 2026, eftersom lagen sannolikt blir tillämplig tidigast den 1 juni 2025 på grund av övergångsperioden. Således inflyter tillsynsavgifter baserade på de leveranser som tillståndshavarna redovisar endast under en del av år 2025. De tillsynsavgifter för leveranstillstånd för alkoholdrycker som 2026 intäktsförs på moment 11.10.19 (övriga inkomster av skattenatur) estimeras uppgå till cirka 100 000–200 000 euro. Det kan vara motiverat att se över myndigheternas behov av finansiering på grund av de nya uppgifter som propositionen medför och nivån på de tillsynsavgifter som tas ut av tillståndshavarna efter att ändringen trätt i kraft med beaktande av det slutliga antalet leveranstillståndshavare och de erfarenheter som erhållits genom det praktiska genomförandet av tillsynsarbetet.

En totalreform av statens regionförvaltning bereds för närvarande på finansministeriet. Om regionförvaltningsreformen genomförs kommer den att få en betydande inverkan på alkohollagens tillstånds- och tillsynsmyndigheter, eftersom till exempel Valvira och regionförvaltningsverken i reformen slås samman till ett nationellt tillstånds- och tillsynsämbeverksverk. Lagförslagen om regionförvaltningsreformen avses träda i kraft i början av 2026. Således blir den nu föreslagna ändringen av alkohollagen och dess konsekvenser för de tillstånds- och tillsynsmyndigheter som avses i alkohollagen en högst ett år lång mellanperiod innan tillstånds- och tillsynsämbeverksverkets verksamhet startar, om regionförvaltningsreformen genomförs enligt det planerade tidsschemat.

Propositionen kan också medföra konsekvenser för polisens verksamhet. Alkohol är den vanligaste bidragande faktorn bakom våld och olyckor. Alkoholbruk i synnerhet i berusningssyfte ökar risken att både begå våldsbrott och bli offer för det. År 2023 hade polisen cirka 224 000 alkoholrelaterade uttryckningar¹¹. Propositionen kan öka störningarna i den allmänna ordningen och brotten och därmed polisens uppgifter. Framför allt kan polisens hemutryckningar öka om alkoholbruket i hemmen ökar på grund av propositionen. Å andra sidan inträffar alkoholrelaterade uttryckningar särskilt på kvällen och natten. Eftersom leverans av alkoholdrycker endast är tillåten mellan kl. 9 och 21, medför propositionen sannolikt inga större konsekvenser för polisens uppgifter på nätterna.

Enligt propositionen kan läroanstalter ordna prov för leveranspass och utfärda intyg över leveranspass. Leveranspasset är ett intyg över alkoholleverantörens kompetens. Läroanstalter har rätt att ta ut en avgift för provet. Antalet personer som avlägger provet beror på antalet företag som ansöker om leveranstillstånd för alkohol. För ett företag som ansöker om ett leveranstillstånd kan antalet alkoholdrycksleverantörer som avlägger provet variera från några

¹¹ Alkoholrelaterade uppgifter definieras här som misshandel, hemutryckning, störande beteende och våld, rattfylleri och berusade personer.

till tiotals till tusentals personer. Efterfrågan på prov för leveranspass är sannolikt stor direkt efter lagens ikraftträdande.

Konsekvenser för hushållens och konsumenternas ställning

Trots att finländarnas regelbundna alkoholbruk har minskat var andelen män som dricker alkohol minst en gång i veckan 48 procent och motsvarande andel för kvinnor 22 procent 2023. År 2023 var andelen helnyktra 12 procent av befolkningen¹². Reformen gynnar den stora andel finländare som konsumerar alkohol, eftersom köp av alkoholdrycker inte framöver kräver besök till ett fysiskt alkoholförsäljningsställe. Konsumenter som beställer alkohol med leverans sparar tid och resekostnader. Beställning av alkoholdrycker kan också kombineras med beställning av livsmedel online. Dessutom kan konsumenter lättare jämföra olika nätbutikers priser på alkoholdrycker, vilket sänker kostnaderna för att söka efter en alkoholdryck. Näthandel möjliggör också ett bredare sortiment av produkter för konsumenterna. Propositionen förbättrar således konsumenternas köpmöjligheter.

Å andra sidan kommer många finländare även framöver att köpa alkoholdrycker på ett fysiskt försäljningsställe. Alkoholleveranser blir sannolikt smidigast och förmånligast för konsumenter bosatta i tätbebyggda områden där leveranser kan organiseras förmånligt. I dessa områden är avstånden till närmaste butik eller Alko i allmänhet korta.

4.2.2 Övriga konsekvenser för människor och samhällliga konsekvenser

Konsekvenser för välbefinnande och hälsa

Jämfört med Sverige och Norge dör i Finland över tre gånger så många människor i alkoholrelaterade sjukdomar och förgiftningar i förhållande till invånarantalet. Alkohol är också en bakomliggande orsak till många sjukdomar. Hög alkoholkonsumtion är förknippad med en avsevärt ökad risk för att insjukna i cancer i munhålan, halsen, svalget, matstruben och levern samt en något ökad risk för bröstcancer och tjocktarmscancer. Till exempel ökar redan en låg konsumtionsnivå risken för bröstcancer och risken ökar i samma proportion som konsumtionen av alkohol. Trots att den totala konsumtionen av alkoholdrycker och riskkonsumtionen stadigt har minskat under de senaste tio åren är riskkonsumtion av alkohol fortfarande vanligt i Finland.

Enligt vetenskapliga studier finns det fler riskanvändare av alkohol bland dem som föredrar nätinköp och leverans av alkohol (i studierna används begreppet *home delivery*, hemleverans)¹³. Det är dock möjligt att alkoholkonsumenter i riskzonen föredrar att handla online mer än andra konsumenter, snarare än att näthandeln i sig ökar beställarnas alkoholkonsumtion. Propositionen kan dock medföra negativa konsekvenser för alkoholrelaterade problem, särskilt för personer som redan konsumerar mycket alkohol.

För många som lider av alkoholproblem har köp av alkoholhaltiga drycker förutsatt att de är i körskick, vilket inte längre skulle vara nödvändigt om leveranser av alkoholdrycker tillåts. Om det inte är möjligt att i tillräcklig utsträckning säkerställa att lagens villkor uppfylls vid

¹² Suomalaisten alkoholinkäyttötavat 2023. THL tilastoraportti 59/2023, 30.10.2023.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/147677/Tilastoraportti_59_2023_Suomalaisten_alkoholink%C3%A4ytt%C3%B6tavat_2023_s.pdf?sequence=1&isAllowed=y

¹³ Coomber K. ym. (2023) Characteristics of high- and low-risk drinkers who use online alcohol home delivery in Western Australia. Drug and Alcohol Review, 1–9.

leveranser av alkoholdrycker finns det risk för att alkoholkonsumtionen för dem som lider av alkoholberoende ökar om det inte längre finns behov av att vara nykter för att köpa alkohol. Generellt sett är bedömningen av berusningstillståndet betydligt svårare vid leveranser av alkoholdrycker, eftersom den som levererar alkoholdryckerna inte kan observera tecken på en berusad person på samma sätt som i en butik.

Leveranser av alkoholdrycker kan således leda till långvarigare drickande och konsumtion av stora mängder alkohol per beställning för vissa personer¹⁴. I en studie från Australien har ovan nämnda problem särskilt kopplats till expressbeställningar. Callinan et al (2023)¹⁵ har betonat att snabba leveranser ökar benägenheten till impulsiv alkoholkonsumtion, och impulsivitet är i sin tur en central faktor i hur riskfyllt alkoholbruk och relaterade skador uppstår. Å andra sidan begränsar propositionen leveranserna av alkoholdrycker till mellan kl. 9 och 21. Detta förhindrar impulsiva beställningar av alkoholdrycker särskilt mycket sent på kvällen. I synnerhet finländarnas drickande i berusningssyfte (fem eller fler konsumerade portioner) sker ofta på kvällen. I 74 procent av finländarnas (20–79 år) alkoholkonsumtion i berusningssyfte som ägde rum i deras hemmiljö konsumerades alkohol även utanför kl. 9.00–21.00¹⁶.

Alkoholrelaterade uppstår i mycket mindre doser hos äldre än hos unga. Leveranser av alkoholdrycker kan göra det lättare särskilt för äldre personer med hälsoproblem att köpa alkohol och på så sätt öka dessa människors alkoholkonsumtion och relaterade problem. Både alkoholrelaterade skador orsakade av långvarigt alkoholbruk och olyckor i hemmet kan öka om propositionen ökar alkoholbruket bland äldre.

Konsekvenser för barn och unga

I Finland konsumeras alkoholdrycker oftast i hemmiljön (eget eller någon annans hem eller annan privat lokal)¹⁷. Propositionen kan öka alkoholkonsumtionen särskilt i hemmen. Det finns för närvarande uppskattningsvis 65 000–70 000 barn i Finland (cirka 6 % av de minderåriga) vars ena eller båda föräldrarna har ett missbruksproblem. Hos barn i åldern 13–17 år som lidit av föräldrarnas missbruksproblem är risken för psykiska problem cirka en och en halv gång så stor och risken för skadligt bruk av berusningsmedel dubbelt så stor som hos barn vars föräldrar inte har missbruksproblem. Alkoholens negativa konsekvenser för barn och unga har dock inte enbart ett samband med situationen för föräldrar med ett allvarligt alkoholberoende. I många familjer är det också vanligt med riskkonsumtion av alkohol. I familjer där det förekommer riskkonsumtion ökar också risken för att barn och unga upplever otrygghet, olika rädslostillstånd och försummelse av omsorgen om dem. Om konsumtionen av alkohol i hemmen ökar till följd av propositionen, särskilt i familjer där en förälder har alkoholproblem eller konsumerar stora mängder alkohol kan barnens välmående i dessa familjer också försämrats.

Alkohol är en betydande bakgrundsfaktor vid våld i nära relationer¹⁸. Om propositionen ökar alkoholkonsumtionen särskilt i hemmiljöer ökar också risken för våld i hemmen. Sambandet

¹⁴ Colbert S et al (2023) Cross-sectional survey of a convenience sample of Australians who use alcohol home delivery services. *Drug Alcohol Rev.* 42, 986–995

¹⁵ Callinan S. et al (2023) In order to assess the impact of home delivery expansion within Australia, researchers need regulators to collect and share data on sales. *Drug Alcohol Rev.* 42, 1309–1311.

¹⁶ Informationen baserar sig på THL:s undersökning av dryckesvanor från 2023

¹⁷ Mäkelä P. ym. (2023) Drinking in the home: what does it entail for younger and older Finns? *Drug and Alcohol Review* 42, 1004–1012.

¹⁸ Social- och hälsovårdsministeriet 2007. Koko perhe kierteessä – Lähisuhdeväkivalta ja alkoholi. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2007:27, s.31. På webben:

mellan en ökad alkoholkonsumtionen och våld i nära relationer drabbar också barn. I hemmen kan barn själva bli föremål för våld från en förälders sida eller bevittna våld mellan föräldrar.

I Finland har en omständighet som har haft en stor inverkan på ungdomarnas minskade alkoholkonsumtion varit ungdomarnas svårigheter att få tag på alkohol¹⁹ dvs. i praktiken den effektiviserade ålderskontrollen. Både dagligvarubutiker och Alkos försäljningsställen intensifierade övervakningen av åldersgränser på 2010-talet. Baserat på erfarenheterna från länder som för närvarande tillåter leverans av alkoholdrycker är huvudproblemet med ansvarsfull försäljning och försäljningskontroll vid leverans av alkoholdrycker relaterat till kontroll av åldersgränser och överlåtelse av alkohol till minderåriga. Till exempel i Nederländerna framgick det i samband med myndighetstillsyn i början av 2024 att 70 procent av försäljarna av alkoholdrycker inte kontrollerade mottagarens ålder när de levererade alkoholdrycker och överlämnade alkoholdrycker till minderåriga testköpare²⁰. Enligt propositionen ska mottagarens ålder kontrolleras så att alkoholdrycker inte överläts till personer som inte har fyllt 18 år vid tidpunkten för överlåtelsen av alkoholdrycker. Om åldersgränser inte kontrolleras effektivt kan leveranser av alkoholdrycker dock öka tillgången på alkohol, särskilt bland unga.

Enligt en australiensisk studie var expressbeställningar särskilt vanliga bland personer som inte fyllt 25 år. Expressbeställningar kan därmed leda till förlängt drickande och större alkoholdoser som konsumeras på en gång, särskilt bland unga. Å andra sidan tillåter propositionen inte leveranser efter kl. 21.00, vilket förhindrar expressbeställningar sent på natten och förlängda dryckessessioner till sena kvällen och natten. I 60 procent av ungas (20–34 år) alkoholkonsumtion i berusningssyfte som ägde rum i deras hemmiljö konsumerades alkohol även utanför kl. 9.00–21.00. Sammanlagt 90 procent av dryckessessionerna som ägde rum i ungas hemmiljö i berusningssyfte avslutades utanför klockan 9–21.

Konsekvenser för jämställdheten mellan könen

Enligt Statistikcentralens studie Befolkningens användning av informations- och kommunikationsteknik från 2021 gör män och kvinnor ungefär lika mycket inköp på webben.²¹ Ändå kan de huvudsakliga konsekvenserna av lagförslaget uppskattas påverka kvinnor och män på olika sätt. För männens del kan konsekvenserna i synnerhet bestå av en ökad alkoholkonsumtion och därmed växande alkoholrelaterade skador. Propositionens främsta risker när det gäller ökade alkoholskador är särskilt relaterade till förlängt drickande och ett ökat antal portioner som konsumeras vid ett tillfälle, vilket särskilt kan anses vara kopplat till expressbeställningar. Dessa risker kan anses accentueras särskilt för individer som redan konsumerar mycket alkohol. Eftersom allvarliga alkoholproblem är betydligt vanligare bland

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72104/Selv200727.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

¹⁹ Raitasalo K ym. (2018) What is going on in underage drinking? Reflections on Finnish ESPAD data. *Drug and Alcohol Review* 37, 76–84.

²⁰ Inspectieresultaten – Pilot leeftijdsgrenscontrole bij aflevering van alcoholhoudende dranken bij online verkoop. Myndigheten för livsmedels- och konsumtionsproduktsäkerhet i Nederländerna, 31.5.2024. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2024/05/31/inspectieresultaten-pilot-leeftijdsgrenscontrole-bij-aflevering-van-alcoholhoudende-dranken-bij-online-verkoop>

²¹ Statistikcentralen: Näthandeln förändras 30.11.2021, https://stat.fi/til/sutivi/2021/sutivi_2021_2021-11-30_tie_001_fi.html

män än kvinnor, kan propositionen väntas medföra större konsekvenser för männens än kvinnornas hälsa.

Den alkoholrelaterade dödligheten är högre bland män än bland kvinnor. I Finland dog totalt 1 664 personer av alkoholrelaterade sjukdomar och alkoholförgiftning år 2022. Av dem var 1 251 män och 413 kvinnor.²² Enligt en studie om dryckesvanor från 2023 dricker män alkohol oftare än kvinnor. Andelen män som konsumerar alkohol varje vecka var 48 procent, medan motsvarande siffra för kvinnor var 22 procent. Det är också betydligt vanligare att män dricker i berusningssyfte. Sammanlagt 32 procent av männen och 10 procent av kvinnorna drack sig berusade månatligen.²³ Sammanlagt 15 procent av männen och nio procent av kvinnorna överskred den gränsen för alkoholkonsumtion med måttliga risk (över 14 portioner för män och 7 för kvinnor per vecka).²⁴

Om hemleverans ökar alkoholproblemen så kommer sannolikt fler män än kvinnor att drabbas av dem. Regleringen av leveranser av alkoholdrycker, tillståndspliktighet och myndighetstillsyn kan användas för att påverka realiseringen av risker. Vad som kan anses vara särskilt betydelsefullt är hur väl förbudet mot att överlämna alkoholdrycker till berusade personer iakttas vid leveranser av alkoholdrycker, så att berusade personers tillgång till alkohol inte ökar till följd av propositionen.

Alkohol är dessutom en betydande bakgrundsfaktor vid våld i nära relationer. Om propositionen ökar alkoholanvändningen särskilt i hemmen kan även risken för våld i relationer uppskattas öka. Våld i nära relationer är ett vanligt och allvarligt fenomen i Finland. De flesta av offren för våld i nära relationer är kvinnor eller flickor. Enligt en färsk statistikrapport hade de våldsbrott i parförhållanden och nära relationer som myndigheterna fick kännedom om år 2021 10 900 offer. Av de vuxna offren var 75 procent kvinnor, medan 77 procent av de som misstänktes för våld i nära relationer var män. Endast en liten del av allt våld i nära relationer anmäls dock till myndigheterna.²⁵ Enligt statistiken har ungefär en tredjedel av kvinnorna upplevt fysiskt våld, hot om fysiskt våld eller sexuellt våld från en partners sida någon gång i livet. Knappt en femtedel av männen har upplevt sådant våld från sin partners sida.²⁶

Stor alkoholkonsumtion ökar risken för våld i nära relationer och dess regelbundenhet, grovhet och konsekvenser. Gärningsmannens berusningstillstånd ökar risken mer än offrets berusningstillstånd. Den mängd som konsumeras är en större faktor än hur ofta det konsumeras. Konsekvenserna är allvarligare när gärningsmannen eller båda parterna i våldet är berusade.²⁷ I knappt hälften av våldssituationerna är våldsutövaren i nära relationer berusad och följderna av alkoholrelaterat våld i nära relationer är ofta allvarligare än konsekvenserna av icke-alkoholrelaterat våld.²⁸

²² Statistikcentralens statistik över dödsorsaker, , 23.8.2024,

https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_ksyyt/statfin_ksyyt_pxt_11bx.px/, 23.8.2024.

²³ THL:s statistikrapport 59/2023, Suomalaisten alkoholinkäyttötavat 2023. s. 3–4.

²⁴ THL:s statistikrapport 59/2023, Suomalaisten alkoholinkäyttötavat 2023, s. 6.

²⁵ THL:s statistikrapport 43/2023, Våld i nära relationer 2021. 23-08-2024, s. 3.

²⁶ Statistikcentralen: Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021, s. 17.

²⁷ THL: Alkoholi lähisuhdeväkivallan riskitekijänä,

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116695/Alkoholi_l%c3%a4hisuhdev%c3%a4kivallan_ris_kitekij%c3%a4n%c3%a4_2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 2014.

²⁸ Social- och hälsovårdsministeriet 2007. Koko perhe kierteessä – Lähisuhdeväkivalta ja alkoholi. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:27, s.31. På webben:

Våld i nära relationer förekommer ofta i hemmen eller på andra privata platser. Eftersom lagförslaget kan öka drickandet i hemmen, kan det också öka risken för våld i nära relationer. I synnerhet möjliggörandet av expressleveranser ökar denna risk, eftersom sådana beställningar kan göras impulsivt och eventuellt i berusat tillstånd. Enligt propositionen ska samma överlåtelseförbud som exempelvis i detaljhandel iakttas vid leverans av alkoholdrycker. Således får alkoholdrycker inte överlåtas till uppenbart berusade personer. När det gäller realiseringen av riskerna har det betydelse hur väl överlåtelseförbuden iakttas.

I Finland har brotten mot liv koncentrerats till privatbostäder under de senaste årtiondena. Sammanlagt 68 procent av brotten under granskningsperioden begicks i dem. I Finland har brotten mot liv nära anknytning till alkoholbruk och situationer där alkohol konsumeras. Största delen av brotten mot liv i Finland är relaterade till ömsesidiga alkoholmissbrukssituationer mellan medelålders män utanför arbetslivet. När det gäller brotten mot liv mellan vuxna 2010–2018 var alla parter berusade vid tiden för brottet i 58 procent av fallen, och i 77 procent av fallen var åtminstone en av parterna berusad. Kopplingen till alkoholbruk var särskilt stark bland män: 72 procent av vuxna män involverade i brott mot liv var berusade vid tidpunkten för brottet. De män och kvinnor som begick brotten och som greps omedelbart efter gärningen hade i snitt knappt två promille alkohol i blodet och offren långt över två promille. När det gäller skyldiga kan resultaten inte generaliseras, eftersom det är troligt att berusningstillståndets djup påverkade risken att åka fast. När det gäller offren hade berusningstillståndets djup däremot ingen effekt på mätresultaten, men det gjorde det sannolikt att de blev föremål för våld. I alkoholrelaterade brott mot liv var offrens berusningstillstånd i allmänhet djupare än gärningsmännens. Ett starkt berusningstillstånd kan ha gjort det svårare för offren att agera i konfliktsituationer – både psykiskt och fysiskt. Av de manliga misstänkta som var berusade vid brottstidpunkten var 67 procent enbart alkoholpåverkade och 33 procent var påverkade av alkohol och någon annan substans (eller flera andra substanser). Motsvarande andelar för kvinnliga misstänkta var 69 respektive 31 procent.²⁹

Konsekvenser för arbets säkerheten för leverantörer av alkoholdrycker

Enligt propositionen levererar leverantörer alkoholdrycker till kunder. Med leverantör avses en leveranstillsåndshavare eller den som utför den av denne anordnade leveransen. I leveranssituationer är transportören sannolikt ensam och överlåtelsen kan ske i privata lokaler. Alkoholdrycker kan till exempel beställas hem till köparen, varvid leveransen sker vid ytterdörren. I sådana situationer kan det förekomma olägenheter för leverantören av alkoholdrycker och eventuella hot relaterade till arbets säkerheten.

Överlåtelsesituationen vid leveranser är en helt annan än i butiker där det finns många andra kollegor, kunder och eventuellt även ordningsvakter på plats. Butiker har ofta även övervakningskameror, och det kan också finnas en knapp med vilken försäljaren kan kalla på hjälp. Eftersom leverantören i dessa situationer är ensam på en främmande plats, kan riskerna relaterade till arbets säkerheten vara större än till exempel vid detaljhandel. Vid leverans av alkoholdrycker kan en kund till exempel försöka övertala eller utöva påtryckning på leverantören av alkoholdrycker att överlåta alkoholdryckerna till kunden, även om denne till

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72104/Selv200727.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

²⁹ Lehti Martti (2020) Henkirikoskatsaus 2020. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Katsauksia; 41/2020.

exempel är berusad. I värsta fall kan leverantören av alkoholdrycker rentav utsättas för hot om våld.

Konsekvenser för Alkos ställning

I avsnittet Förhållande till EU-rätten ovan beskrivs hur möjliggörandet av leveranser av gårdsviner och hantverksöl direkt från försäljningsstället till köparen också kan påverka det rättsliga läget för distansförsäljning. I avsnittet konstateras att möjliggörandet av leveranser av gårdsvin och hantverksöl från produktionsstället till en plats som köparen anger sannolikt leder till att EU förutsätter att motsvarande bestämmelser också ska tillämpas på försäljare i andra medlemsstater. Således bör distansförsäljning från utlandet entydigt tillåtas för alla alkoholdrycker som innehåller högst 13 volymprocent etylalkohol.

Om distansförsäljning blev möjlig kunde alkoholprodukter som faller under Alkos monopol säljas till Finland. Detta kan medföra konsekvenser för Alkos ställning. Konsekvenserna för Alkos ställning beror delvis på i vilken utsträckning konsumenterna ersätter sina tidigare inköp från Alko med alkoholdrycker sålda på distans. Alkos försäljning kan minska, vilket skulle försämra de ekonomiska förutsättningarna för verksamheten. Möjliggörandet av distansförsäljning kan å andra sidan påverka Alkos monopolställning på ett sådant sätt att motiveringen för dess existens försvagas. Enligt alkohollagen har Alko monopol på försäljning av alkoholdrycker av folkhälsoskäl. Om monopolställningen krymper försvagas också grunderna ur folkhälsosynpunkt.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Leverans av alkoholdrycker med detaljhandelstillstånd

Som ett alternativ till den nu föreslagna ändringen övervägdes vid beredningen en regleringsmodell, där leverans av alkoholdrycker skulle möjliggöras endast för innehavare av detaljhandelstillstånd som avses i alkohollagen. Som alternativ övervägdes en modell där leverans automatiskt ingår i detaljhandelstillståndet utan särskild ansökan om leveranstillstånd. Ett annat alternativ var en modell där endast innehavare av detaljhandelstillstånd kunde ansöka om leveranstillstånd för alkoholdrycker. Då skulle tillstånd ha sökts antingen som ändring av ett befintligt detaljhandelstillstånd eller i samband med ansökan om nytt detaljhandelstillstånd.

Vid beredningen identifierades att möjligheten att leverera alkoholdrycker som ingår i detaljhandelstillståndet förändrar alkohollagens nuvarande tillståndssystem minst. I modellen säkerställs alkoholnäringens utövarnas förmåga att fullgöra sina skyldigheter genom tillståndsprövning, och deras uppgifter finns i ett register för myndighetstillsyn. Tillståndshavaren skulle då entydigt ansvara för verksamheten och efterlevnaden av lagen, och den skulle också ha konkreta medel att styra sin personals arbete. I denna modell är de nödvändiga förändringarna i alkoholnäringsregistret och de därmed sammanhängande kostnaderna minst. Dessutom skulle omfattningen av myndighetstillsynen och antalet tillsynsobjekt sannolikt inte öka nämnvärt, eftersom antalet aktörer med detaljhandelstillstånd inte beräknades förändras nämnvärt i detta genomförandealternativ.

Detta alternativ hade sannolikt inte krävt så omfattande ändringar av alkohollagstiftningen som de andra utvärderade alternativen. Även de negativa konsekvenserna av ändringen som möjliggör leverans av alkoholdrycker skulle sannolikt ha varit de minsta enligt detta alternativ.

Å andra sidan gör detta skulle detta alternativ sannolikt göra det svårare för nya aktörer att träda in på marknaden jämfört med det valda alternativet och därmed inte genomföra det underliggande syftet med regleringen lika effektivt.

Möjliggörandet av leveranser av alkoholdrycker baserar sig särskilt på regeringens mål att främja rättvis och öppen konkurrens. Regeringens mål är att skapa förutsättningar för tillväxt på hemmamarknaden och för ökad välfärd och frihet för finländare. Regeringen tänker också fortsätta att öppna upp marknaden på ett målmedvetet och ansvarsfullt sätt. Dessutom har regeringen som mål att reformera alkoholpolitiken i europeisk riktning på ett ansvarsfullt sätt. Vid beredningen bedömdes att leveranstillstånd för alkoholdrycker som ingår i detaljhandelstillståndet inte genomför regeringens mål och att den valda föreslagna ändringen öppnar marknaden och främjar en mer rättvis och öppnare konkurrens mer effektivt. Vid beredningen bedömdes att även om de negativa konsekvenserna av detta alternativ sannolikt skulle bli mindre än i det valda alternativet, skulle å andra sidan även de positiva konsekvenserna av regleringen bli snävare än i det valda alternativet. Leveranstillstånd som ingår i detaljhandelstillståndet gör det inte heller möjligt för nya aktörer att träda in på marknaden och därmed främjar det nu valda alternativet rätten att utöva näringsverksamhet bättre än detta alternativ.

Leveranstillstånd för alkoholhaltiga drycker endast till hem- och företagsadresser

Vid beredningen övervägdes ett alternativ, som i övrigt motsvarar den nu föreslagna regleringen men enligt vilket alkoholdrycker endast kunde levereras till hem- och företagsadresser. Enligt detta alternativ hade alkoholdrycker kunnat levereras på motsvarande sätt som enligt den föreslagna ändringen, men leveransen skulle ha skett till en specifik fast hem- eller företagsadress, och drycker kunde således inte ha beställts till exempelvis offentliga platser.

Vid beredningen bedömdes att detta alternativ skulle ha uppfyllt syftet och målet med alkohollagen väl men att det inte skulle ha motsvarat målet i regeringsprogrammet lika väl och genomgående som det valda alternativet. Å andra sidan skulle alternativet eventuellt minimera den potentiella ökningen av störningar i den allmänna ordningen till följd av leveranser av alkoholdrycker bättre än den nu föreslagna ändringen, men det hade samtidigt kunnat orsaka oklara situationer för leverantörer av alkoholdrycker angående vilka adresser det är tillåtet att leverera alkoholdrycker till.

Leverans av alkoholdrycker som anmälningspliktig verksamhet

Ett alternativ vid beredningen var även en modell enligt vilken den som levererar alkoholdrycker ska göra en anmälan till myndigheten innan leveranser påbörjas. En fördel med denna modell är att även de som levererar alkoholdrycker då skulle finnas i myndighetsregister på samma sätt som innehavare av detaljhandelstillstånd. När det gäller anmälningspliktig verksamhet bedöms däremot inte verksamhetsutövarens förutsättningar att leverera alkoholdrycker, dvs. verksamheten är inte föremål för proaktiv myndighetstillsyn. I detta alternativ skulle troligen antalet aktörer och därmed antalet tillsynsobjekt öka mer, och å andra sidan skulle det vara svårare att ingripa i lagstridig verksamhet än i det valda alternativet. Däremot gör denna modell det lättare för näringsutövare att börja leverera alkoholdrycker och därmed främja konkurrensen mer i enlighet med regeringens mål än den valda modellen. Vid beredningen bedömdes det dock att problemen med tillsynen av anmälningspliktig verksamhet och ingripande i lagstridig verksamhet samt de eventuella negativa konsekvenserna av alkoholdrycker skulle bli betydligt större i detta alternativ än i den valda modellen. Den valda modellen uppfyller även alkohollagstiftningens syfte och mål bättre än detta alternativ.

Leverans av alkoholdrycker utan tillstånds- eller anmälningsförfarande

Som ett alternativ bedömdes även en modell där leverans av alkoholdrycker inte kräver anmälan till myndigheter eller ansökan om särskilt tillstånd. Detta skulle vara den smidigaste modellen ur näringsutövares perspektiv och skulle göra det möjligt för alla aktörer att fritt träda in på marknaden.

I detta alternativ är de aktörer som levererar alkoholdrycker inte införda i myndighetsregister eller tillståndssystem, och de allmänna förutsättningarna för tillstånd prövas inte. Alkoholdrycker kunde då även levereras av aktörer som inte kan beviljas tillstånd enligt alkohollagen. Antalet leverantörer skulle då också vara helt obegränsat, och inte ens återförsäljarna av alkoholdrycker, än mindre myndigheterna, skulle ha information om de personer som är involverade i leveranserna eller verksamhetens laglighet. Riskerna för negativa alkoholrelaterade konsekvenser och även för grå ekonomi är störst i detta alternativ jämfört med de andra bedömda alternativen.

Vid beredningen konstaterades att alternativet där vem som helst fritt får leverera alkoholdrycker till kunder ifrågasätter alkohollagstiftningens befintliga tillståndssystem och suddar dessutom ut gränserna för tillståndspliktig verksamhet. Vid beredningen beaktades att förbudet mot förmedling av alkohol mot belöning, som även i strafflagen är sanktionerat som alkoholbrott, skulle förlora sin innebörd i praktiken i detta alternativ. I detta alternativ skulle också legitimiteten av alkohollagstiftningens tillståndssystem ifrågasättas om överlåtelse av alkoholdrycker på serverings- och detaljhandelsställen kräver tillstånd, men samma krav inte gällde för leverans, där dock riskerna för att bryta mot överlåtelseförbud enligt studier är större än på serverings- eller detaljhandelsställen.

Vid beredningen bedömdes att nackdelarna är större än fördelarna i detta alternativ och att alternativet inte är godtagbart med tanke på alkohollagens syfte och mål.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

Näthandel med och leverans eller hemleverans av alkoholdrycker är relativt nya fenomen inom alkoholhandeln på ett globalt plan. Coronapandemin ökade för sin del näthandeln med alkoholdrycker. I olika delar av världen lindrades restriktioner relaterade till näthandel och leverans under coronapandemin för att förbättra näringslivets verksamhetsförutsättningar under de exceptionella förhållandena.³⁰ Men många av dessa snabbt vidtagna tillfälliga åtgärder förblev dock permanenta. Leverans av alkoholdrycker är tillåten i Finlands närmaste jämförelseländer, såsom i Sverige, Norge, Danmark, Estland, Lettland och Litauen.

Sverige

I Sverige finns bestämmelser om tillverkning, import och export, marknadsföring samt parti- och detaljhandel med och servering av alkoholdrycker i den alkohollag (2010:1622) som reviderades 2010. Alkoholbolaget (Systembolaget Aktiebolag) som grundades 1955 har

³⁰ Huckle T & ym. (2021) Online alcohol delivery is associated with heavier drinking during the first New Zealand COVID-19 pandemic restrictions. *Drug and Alcohol Review* (July 2021) 40, 826–834.
Callinan S. et al (2023) In order to assess the impact of home delivery expansion within Australia, researchers need regulators to collect and share data on sales. *Drug Alcohol Rev.* 42, 1309–1311.
Lemp JM & ym. (2023) Here to stay? Policy changes in alcohol home delivery and “to-go” sales during and after COVID-19 in the United States. *Drug Alcohol Rev.* 2023, 1–6.

ensamrätt till detaljhandel med starka alkoholdrycker, viner och starköl (över 3,5 %). I Sverige är alkoholhandeln således nästan helt centraliserad till statens monopolsystem (Systembolaget), och detsamma gäller näthandel och leverans av alkoholdrycker.

Norge

I Norges alkohollag (LOV-1989-06-02-27) föreskrivs det om tillverkning, import och export, försäljning och servering av alkoholdrycker och om tillståndssystemet i anslutning till dessa samt om marknadsföring.

I den norska alkohollagen delas alkoholdrycker in i tre olika grupper. Den första gruppen inkluderar alkoholdrycker med en alkoholhalt på 2,5–4,7 procent. Den andra gruppen inkluderar alkoholdrycker med en alkoholhalt på 4,7–22 procent. Den tredje gruppen omfattar alla starka alkoholdrycker med en alkoholhalt på över 22 procent. För detaljhandel med den första alkoholgruppen ska försäljningstillstånd sökas. Tillståndet beviljas av den kommun där försäljningsstället är beläget. I Norge sköter det norska statliga monopolet Vinmonopolet försäljningen av starka alkoholdrycker (grupp 2 och 3). Vinmonopolet har ensamrätt till detaljhandel med alkoholprodukter med en alkoholhalt på över 4,7 procent i Norge med undantag för cider och fruktviner, som kan säljas direkt från producenternas egna butiker upp till 15 000 liter per år. I Norge kan alkohol säljas på auktion, men även då sker försäljningen under Vinmonopolets mandat.

Den norska alkohollagen tillåter näthandel med alkoholhaltiga drycker som tillhör alkoholgrupp 1 (t.ex. svaga ölsorter). I detta fall ska alkoholförsäljningstillstånd sökas hos den kommun där försäljningsstället eller lagret finns. Dessutom ska försäljningstillstånd sökas separat hos alla de kommuner till vars område alkohol levereras. Alkoholleveranserna ska ske inom respektive kommuns alkoholförsäljningstider. Mottagaren ska kunna styrka sin identitet vid leverans och leveransen får inte överlåtas till en berusad person. I praktiken innebär detta att till exempel livsmedelsbutiker kan leverera svaga alkoholdrycker i grupp 1 i samband med beställning av mat, om den lokala kommunen har beviljat försäljningstillstånd för detta.

Näthandel med drycker i alkoholgrupp 2 och 3 sköts av Vinmonopolet. Det är möjligt att beställa alkoholdrycker på Vinmonopolets hemsida så att leverans sker antingen till en av Vinmonopolets butiker, till ett av kunden valt postkontor eller till en hemadress. Hämtning på posten och hemleverans ska ske inom Vinmonopolets öppettider. Mottagaren ska kunna styrka sin identitet vid leverans och leveransen får inte överlåtas till en berusad person. I Norge sköts Vinmonopolets hemleveranser av norska Posten.

Danmark

I Danmark har regleringen av detaljhandeln med alkoholdrycker varit minimal. I livsmedelstillståndet som beviljas av livsmedelsmyndigheten ingår även tillstånd att sälja alkoholdrycker. Regleringen av detaljhandelns öppettider slopades 2012 med undantag för ett tiotal helgdagar då det inte är tillåtet att ha öppet. Det finns inga tidsbegränsningar för försäljning av alkohol.

I Danmark kräver detaljhandel med alkohol därför inte ett separat detaljhandelstillstånd, och leverans av alkohol är inte heller tillståndspliktig i Danmark.

Vid försäljning av drycker med 1,2–16,5 procent alkohol i en webbutik ska försäljaren kräva att kunderna uppger att de är minst 16 år innan försäljningen genomförs. Likaså krävs ska kunden vara minst 18 år vid försäljning av drycker med en alkoholhalt på över 16,5 procent.

Island

På Island kräver försäljning av alkohol tillstånd. Det är förbjudet på Island att sälja alkohol till personer som inte har fyllt 20 år, och försäljaren kan vägra sälja alkohol till en person som är uppenbart berusad. Alkoholreklam är inte tillåten på Island. Islands statliga alkohol- och tobaksföretag (Vinbúðin) har monopol på detaljhandel med alkohol. Många företag har dock börjat sälja alkoholdrycker online på Island, och den isländska regeringen behandlar ett laginitiativ som förmodligen kommer att reglera denna situation. Leverans av alkoholdrycker är inte möjlig på Island.

Estland

Estlands självständighet ledde till privatisering av alkoholhandeln och till en början fanns det knappt någon reglering gällande alkohol. År 1995 återinfördes lagstiftning som syftar till att förebygga alkoholens negativa effekter. Försäljningen av alkoholdrycker i kiosker förbjöds helt år 2001. År 2008 förenhetligades detaljhandelstiderna i hela landet så att försäljning är tillåten mellan klockan 10 och 22.

I Estland kräver detalj- och näthandel med alkohol inget separat försäljningstillstånd. Försäljaren ska dock anmäla verksamheten till jordbruks- och livsmedelsnämnden och göra en anmälan om ekonomisk verksamhet till registret över verksamhetsställen. Näthandel med alkoholdrycker ska vara kopplad till en fysisk adress. En nätbutiks försäljningsställe behöver dock inte vara en butik utan kan vara till exempel ett lager.

Leverans av alkohol är tillåten under samma tider som detaljhandel med alkohol, dvs. kl. 10–22. Inget särskilt tillstånd krävs heller för leverans. Vid beställning från webbutiker ska köparens ålder verifieras innan alkohol överläts. Överlåtelse kan ske via bud eller automat.

Lettland

I Lettland är näthandel tillståndspliktig kopplad till ett fysiskt försäljningsställe.

Litauen

I Litauen är näthandel tillståndspliktig kopplad till ett fysiskt försäljningsställe. Enligt den litauiska alkohollagstiftningen beviljar avdelningen för drog-, tobaks- och alkoholkontroll av parti- och detaljhandeln tillstånd för bland annat partihandel med alkoholdrycker och kan till exempel ge en varning om eventuell avstängning eller återkallelse av tillstånd eller dra in eller återkalla dess giltighet. Avdelningen utövar även tillsyn över hur tillståndshavarna för parti- eller detaljhandel med alkoholdrycker följer villkoren för den tillståndspliktiga verksamheten. I Litauen beviljar borgmästaren i en kommun eller den av borgmästaren befullmäktigade kommunala förvaltningen tillstånd för detaljhandel med alkoholdrycker och kompletteringar eller ändringar av tillståndet och preciserar villkoren för tillståndet. Kommunens borgmästare eller den kommunala förvaltningen som borgmästaren befullmäktigat kan också ge en varning om eventuellt upphävande eller återkallande av tillståndet.

Tillstånd beviljas för företag, europeiska juridiska personer och deras filialer som har ansökt om tillstånd för tillverkning av alkoholprodukter, parti- eller detaljhandel med alkoholdrycker, om de uppfyller tillståndsvillkoren enligt lagen.

Alkohol får inte säljas till personer under 18 år i Litauen. Försäljning av alkohol i Litauen är förbjuden i till exempel fängelser, militär och paramilitär tjänst, polis, hälsovård, läroanstalter och områdena för dessa anstalter och gudstjänsthus. Alkohol får inte heller säljas i detaljhandelsbutiker där andelen varor avsedda för barn och ungdomar är minst 30 procent av detaljhandeln med varor, på mässor (med undantag för naturligt jästa alkoholdrycker med en volymhalt etylalkohol på högst 7,5 procent), på utställningar (med undantag för naturligt jästa alkoholdrycker med en etylalkoholhalt på högst 13 procent), i försäljningsautomater, och i allmänhet får alkohol inte heller säljas i icke-fasta detaljhandelsbutiker och offentlig livsmedelsförsörjning.

Det är tillåtet att sälja alkohol online och leverera alkoholdrycker i Litauen. Näthandel med eller leverans av alkoholdrycker kräver inget separat tillstånd eller licens, men en näringsidkare som vill ägna sig åt näthandel med alkoholdrycker och/eller leverera alkoholdrycker ska skaffa detaljhandelstillstånd i enlighet med lagen och ska ha en butik där detaljhandel bedrivs. I Litauen tillämpas samma krav för försäljning av alkoholdrycker på försäljningsställen som för leverans av alkohol.

Polen

I Polen är försäljning av alkoholdrycker tillståndspliktig, och tillståndet gäller alla produkter som innehåller mer än 0,5 procent etylalkohol. I Polen finns det separata typer av licenser för alkoholprodukter av olika styrka: a) tillstånd för produkter som innehåller mindre än 4,5 procent alkohol och öl b) tillstånd för produkter som innehåller 4,5–18 procent alkohol och c) tillstånd för produkter som innehåller mer än 18 procent alkohol. Tillstånden är avgiftsbelagda och beviljas av stads- eller kommunfullmäktige. Varje kommun och stad beviljar ett begränsat antal försäljningstillstånd för alkohol per år.

Eftersom den polska alkohollagstiftningen är från 1982, beaktar den inte näthandel som en försäljningskanal. De polska myndigheternas och domstolarnas ståndpunkt har tidigare varit att avsaknaden av en nätbutik på listan över tillåtna försäljningsställen innebär att försäljning av alkoholdrycker i nätbutiker är förbjuden. Den dom som meddelades av högsta förvaltningsdomstolen i Polen den 8 september 2022 ändrade den gamla ståndpunkten genom att konstatera att nätbutiker inte är en separat plats för alkoholförsäljning utan en form av kommunikation mellan företagaren och potentiella kunder och ett verktyg som möjliggör försäljning även via ett informationsnätverk. Enligt högsta förvaltningsdomstolens dom förbjuder det gällande regelverket inte försäljning av alkohol via internet, och avsaknaden av ett tydligt förbud innebär att försäljningen i denna form är laglig. I Polen kräver näthandel med alkohol att försäljaren har giltigt tillstånd för försäljning av alkoholprodukter på fasta försäljningsställen.

Enligt högsta förvaltningsdomstolens motivering är ett korrekt fastställande av villkoren för försäljning av alkohol i nätbutikens regler avgörande för att säkra den aktuella försäljningsmodellen. Den avgörande faktorn för alkoholsäljande nätbutiker i de positiva domarna är att kunderna vid köpet har ålagts att acceptera reglerna som anger att försäljningsstället för alkoholdrycker anses ett ställe där avtal om köp av alkohol ingås och inte ett leveransställe för alkoholen, och om kunden beställer produkterna levererade till sitt hem, anses produkterna ha överlåtits till kunden samtidigt som försäljaren överlåter dem till en

leverantör auktoriserad av kunden, till exempel ett bud. Köparen bemyndigar med andra ord till exempel ett transportföretag eller bud att hämta och leverera produkterna.

England och Wales

I England och Wales är försäljning av alkoholdrycker tillståndspliktig. Det finns två typer av tillstånd: tillstånd för lokaler (premises licence), som krävs till exempel av restauranger och barer som vill sälja alkohol, och personligt tillstånd (personal licence), som krävs av personer som säljer alkohol. Dessutom ska varje lokal med tillstånd (premises licence) ha minst en utsedd person med personligt tillstånd. Personen behöver inte vara på plats hela tiden utan ansvarar för att försäljningen av alkohol sker enligt lagen. Sökande ska avlägga ett prov relaterat till tillståndet (Personal Licence Holders Qualification Certificate). Tillstånd beviljas av den lokala förvaltningen (local council).

I England och Wales är åldersgränsen för att köpa alkohol 18 år, och åldersgränsen gäller för både svaga och starka alkoholdrycker. Däremot kan 16- och 17-åringar dricka svaga alkoholdrycker i vuxnas sällskap, om det sker vid måltider och i anvisade lokaler. I England och Wales får butiker sälja alkohol 24 timmar om dygnet, förutom på söndagar då försäljningen får börja först efter kl. 10:00. På serveringsställen, såsom barer, är det tillåtet att köpa alkohol fram till kl. 23:00. Till exempel kan barer och restauranger dock ansöka om förlängning av försäljningstiderna, genom vilket försäljningen kan fortsätta hela natten. I England och Wales är det olagligt att sälja eller servera alkoholhaltiga drycker till en berusad person.

I England och Wales är näthandel med alkoholdrycker tillåten och kräver samma tillstånd som till exempel för en bar, dvs. tillstånd för lokaler och personligt tillstånd för försäljning av alkohol. Näbutiker kräver att köpare intygar att de är myndiga, men detta övervakas inte och kräver ingen identifiering. Leverans av alkoholdrycker kräver att tillståndet för lokaler omfattar rätt att sälja alkohol utanför lokalen. Alkoholprodukter ska överlåtas mot identitetshandling, om köparen verkar minderårig. Vid köp ska man även intyga att man är myndig.

Spanien

Försäljning av alkoholhaltiga drycker i Spanien kräver tillstånd, och tillstånd söks hos den lokala kommunen eller stadsförvaltningen. Försäljning av alkohol är i allmänhet tillåten i Spanien mellan kl. 8 och 22 beroende på den autonoma regionen. Det är förbjudet att dricka och sälja alkohol på offentliga platser, såvida det inte är en privat aktörs terrass (t.ex. en bar eller restaurang).

Den myndighet som ansvarar för försäljning och hemleverans av alkoholdrycker är skatteverket (Agencia Tributaria). Dessutom ska näringsidkaren vara registrerad i det allmänna hälsoregistret över livsmedelsföretag (Registro General Sanitario de Empresas Alimentarias y Alimentos (RGSEAA)). Näthandeln med alkohol övervakas av avdelningarna för konsumentfrågor i de autonoma regionerna (Direcciones generales de Consumo de las CCAA). Dessutom har tillsynen av marknadsföring och ålderskontroll decentraliserats till flera myndigheter.

Näthandel med alkohol är tillåten, och den övervakas på samma sätt som annan försäljning. Leverans av alkohol är också tillåten i Spanien. Samma tidsbegränsningar, åldersgränser och andra restriktioner för fysisk försäljning gäller även för leveranser.

Frankrike

I Frankrike ska var och en som tänker öppna ett verksamhetsställe som säljer alkoholdrycker antingen på heltid eller deltid ha tillstånd (Permis d'Exploitation), vare sig dryckerna säljs på plats (t.ex. restaurang, nattklubb) eller att tas med (t.ex. matbutik, postorder eller näthandel). För att få tillstånd ska man genomgå en utbildning som varar 20 timmar och gäller i 10 år. Tillstånd söks hos stadshuset, från vilket intyg över utbildningen begärs när affärsverksamhet startas eller om en person ansöker om näringsstillstånd. I Frankrike beviljas verksamhetstillstånd av den kommun (kompetens på lokalförvaltningens nivå dvs. *Mairie*) i vilken den alkoholsäljande rörelsen grundas.

När alkoholdrycker serveras till måltider ska restaurangägaren ha restaurangtillstånd (för alla slags alkoholdrycker) eller "litet restaurangtillstånd" (*petite licence de restaurant*) (endast för vin, cider och öl). Mobila försäljare (matbilar, cateringbilar, pizzabilar etc.) får endast sälja drycker med en maximal alkoholkhalt på 18 procent, dvs. de kan endast beviljas "litet restaurangtillstånd". Tillfälliga tillstånd (för t.ex. idrottsklubbar och -föreningars sportevenemang) är också möjliga inom gränser som respekterar den franska folkhälsolagstiftningen.

Försäljning av alkohol till minderåriga (under 18 år) och gravida kvinnor är förbjuden i Frankrike på restauranger, butiker och barer. Det är förbjudet att sälja alkoholdrycker för take away mellan 18:00 och 08:00 på bensinstationer. Alla take away-aktörer (stormarknader, livsmedelsbutiker etc.) som vill sälja alkohol mellan 22.00 och 08.00 ska genomgå en särskild utbildning för att få tillstånd att sälja alkoholdrycker på natten.

I Frankrike gäller samma lagstiftning för näthandel med alkohol som för försäljning av alkohol på fysiska verksamhetsställen. Således kan aktörer med ett "litet tillstånd" (*petite licence*) sälja drycker i grupp 1 (alkoholfria) och grupp 3 (drycker med en alkoholkhalt mindre än 18 %) på internet. Tillstånd (*licence*) krävs för försäljning av drycker i grupp 4, till exempel rom. Då kan drycker med en alkoholkhalt på både under och över 18 procent säljas i nätbutiken. Leverans av alkoholdrycker är också möjlig i Frankrike, och för den gäller samma lagstiftning som för alkohol som säljs som take away. Försäljning och överlåtande av alkoholdrycker till personer som inte fyllt 18 år är förbjudet även vid leveranser, men att köpa drycker online och beställa dryckesleveranser kräver ingen identifiering.

I Frankrike övervakas försäljningen av alkoholkhaltiga drycker i första hand av polisen (*police administrative*). Gendarmen (*Gendarmerie*) utövar i första hand tillsyn över tillfälliga alkoholtillstånd (t.ex. mobila försäljare), men även den kommunala polisen deltar i tillsynen.

Italien

I Italien krävs försäljning av alkoholdrycker tillstånd som beviljas av den italienska tull- och monopolmyndigheten (*Agenzia delle Dogane e dei Monopoli*). En förutsättning tillståndet är att sökanden inte har dömts för olaglig alkoholförhandling eller kringgående av skatt. I Italien är det möjligt att sälja alkoholdrycker online och leverera alkoholkhaltiga drycker med detta tillstånd.

Grekland

Det finns ingen specifik tillståndsprocess för försäljning av alkohol i Grekland. Försäljning av alkohol ska nämnas i beskrivningen av företagets verksamhet när verksamhetstillstånd söks. Alternativt ska myndigheterna informeras om försäljning av alkohol, om alkohol börjar säljas senare. I Grekland säljs alkohol även på stormarknader.

I Grekland är den enda begränsningen för alkoholförsäljning att alkohol inte får säljas till personer under 18 år. Försäljaren ansvarar dock för iakttagandet av åldersgränsen. Myndigheterna kan utföra stickprov särskilt på barer och uteställen, även av alkoholdrycker som eventuellt säljs till minderåriga. I Grekland finns det inga restriktioner för försäljning av alkohol online eller leverans av alkoholhaltiga drycker. I näthandeln ska dock personuppgifter av vilka beställarens ålder framgår vanligtvis anges.

I Grekland övervakas försäljningen av alkoholdrycker av olika myndigheter; främst tull- och skattemyndigheternas kontrollenheter avseende skatter och avgifter som betalas på importerad alkohol (om den importeras från tredje land). Även utvecklingsministeriet har egna inspektörer, som utför inspektioner huvudsakligen på grundval av gjorda anmälningar. En särskild orsak till de grekiska myndigheternas tillsyn är alkoholblandningar som serveras på vissa nöjesställen och som kan äventyra konsumenternas hälsa.

6 Remissvar

Utkastet till regeringens proposition publicerades den 5 juli 2024 i den elektroniska remisstjänsten.³¹ I Utlåtandetjänsten offentliggjordes också en sammanfattning³² av utkastet till propositionen på svenska. Dessutom skickades en begäran om utlåtanden och den svenska sammanfattningen av utkastet till flera mottagare. Svarstiden pågick till den 30 augusti 2024.

Sammanlagt mottogs 85 utlåtanden. Utlåtanden gavs av justitieministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, inrikesministeriet, arbets- och näringsministeriet, finansministeriet, Regionförvaltningsverket i Södra Finland, Konkurrens- och konsumentverket, Barnombudsmannens byrå, Utbildningsstyrelsen, Polisstyrelsen, Livsmedelsverket, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira, Jämställdhetsombudsmannens byrå, Institutet för hälsa och välfärd, Arbetshälsoinstitutet, Äldreombudsmannen, Ålands landskapsregering, Södra Karelens välfärdsområde, Södra Savolax välfärdsområde, Egentliga Tavastlands välfärdsområde, Mellersta Österbottens välfärdsområde Soite, Mellersta Nylands välfärdsområde, Birkalands välfärdsområde, Norra Karelens välfärdsområde Siun sote, Västra Nylands välfärdsområde, Norra Savolax välfärdsområde, Satakunta välfärdsområde, HUS-sammanslutningen, Helsingfors stad, Tavastehus stad, Kangasniemi kommun, A-kiltojen Liitto ry, A-klinikkasäätiö, Alko Ab, Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry, Delivery Hero Finland Oy, Förebyggande rusmedelsarbete EHYT rf, Förebyggande rusmedelsarbete EHYT rf:s Rusmedelsombudsverksamhet, Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto, Finlands Näringsliv EK, Förbundet för mödra- och skyddshem rf, Hermannin Viinitila Oy, Välmåendebranschen HALI rf, Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab, Hämeen ammatti-instituutti Oy, International Blue Cross, Finsk Handel rf, Kehitysvammaliitto, Kesko Oyj, Köpmannaförbundet rf, Konsumentförbundet rf, Centralförbundet för Barnskydd, Lidl Suomi, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK rf, Mannerheims Barnskyddsförbund rf, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry, MIELI Psykisk Hälsa Finland rf, Olutliitto ry, Oy Hartwall ab, Oy Matkahuolto Ab, Servicefacket PAM rf, Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto ry, Pienpanimoliitto ry, Päihdeläketieteen yhdistys ry,

³¹ Begäran om utlåtande om utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av alkohollagen. Diarienummer för begäran om utlåtande: VN/33074/2023. På webben: <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposallid=b56fc88d-7890-4ed3-95a9-04337b035db1>.

³² Sammanfattningen på svenska innehöll propositionens huvudsakliga innehåll, huvudsakliga motiveringar, lagförslaget (utkastet till paragrafer) samt en verbal beskrivning av lagförslaget och dess huvudsakliga konsekvenser.

Päivittäistavarakauppa ry, Sininauhaliitto ry, Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia, SOSTE Finlands social och hälsa rf, Starship Technologies, Suomen Alkoholijuomakauppa ry, ASH Finland rf, Finlands Kommunförbund rf, Osteoporosförbundet i Finland rf, Suomen Lääkäriliitto – Finlands Läkarförbund, Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta, Suomen Viiniyrittäjät Ry, Allmänläkare i Finland GPF rf, Cancerorganisationerna, Tunne rintasi ry, Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Socca och Wolt Enterprises Oy. Dessutom gav två privatpersoner utlåtanden. Jord- och skogsbruksministeriet och Tullen uppgav att de inte har något att uttala sig om propositionen.

Största delen av remissinstanserna motsatte sig propositionen. Sammanlagt 23 remissinstanser förhöll sig positivt till propositionen, men största delen av de remissinstanser som hade en positiv inställning till förslaget efterlyste omfattande ändringar i propositionen. Några remissinstanser tog inte ställning till ändringsförslaget, men även i dessa remissvar framställdes flera rättelse- och utvecklingsförslag till propositionen. I flera remissvar togs olika ändringsbehov upp paragrafspecifikt, och i vissa fall stred de olika remissinstansernas synpunkter mot varandra.

I flera remissvar påpekades att den föreslagna ändringen av alkohollagstiftningen strider mot syftet och målet med alkohollagen som går ut på att skydda folkhälsan. Institutet för hälsa och välfärd konstaterar i sitt remissvar att den föreslagna ändringen i fråga om alkohollieferanser kan anses stå i strid med alkohollagens syfte, dvs. att minska alkoholrelaterade skador, och därför stöder THL inte den föreslagna lagändringen. I sitt remissvar konstaterar Ålands landskapsregering att förslaget verkar stå i strid med det övergripande målet enligt 1 § alkohollagen, som går ut på att minska konsumtionen av alkoholhaltiga ämnen och förebygga alkoholens negativa effekter för dem som konsumerar alkohol, för andra människor och för hela samhället. Landskapsregeringen påpekade i sitt utlåtande att ju större utbudet av alkoholdrycker är, desto större påverkan får eventuella framtida sänkningar av alkoholskatten på konsumtionen, vilket i sin tur också skulle öka alkoholrelaterade skador enligt landskapets uppfattning. I sitt remissvar förhöll sig landskapsregeringen särskilt skeptiskt till nödvändigheten av att leverera starka alkoholdrycker, även om den ansåg att de begränsade leveranstiderna delvis framstå som en förmildrande omständighet. Även bland annat A-kiltojen Liitto ry, A-klinikkasäätiö, Förebyggande rusmedelsarbete EHYT rf, Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab, Tavastehus stad, Kangasniemi kommun, Norra Karelens välfärdsområde, Norra Savolax välfärdsområde, Sininauhaliitto ry, Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia, SOSTE Finlands social och hälsa rf och Suomen Lääkäriliitto – Finlands Läkarförbund konstaterade i sina remissvar att propositionen står i strid med alkohollagens syfte och mål.

I flera remissvar påpekades det att propositionen inte endast står i strid med alkohollagens mål och syfte utan även strider mot grundlagen och konventionen om barnets rättigheter. Exempelvis påpekar ASH Finland rf i sitt remissvar att den föreslagna lagändringen strider mot skyldigheterna i konventionen om barnets rättigheter och huvudregeringspartiets egna skrivelser samt mot de skyldigheterna att utveckla samhällets förutsättningar i en allmänt hälsofrämjande riktning inom den offentliga maktens olika sektorer enligt 19 § i § grundlagen. Även till exempel Helsingfors stad konstaterar i sitt remissvar att det allmänna ska främja befolkningens hälsa och att den föreslagna ändringen inte fullgör denna skyldighet, eftersom den inte stärker hälsofrämjande strukturer. I utlåtandet av Barnombudsmannens byrå påpekas att barnets intresse och barnets rätt till särskilt skydd inte tillgodoses i utkastet till propositionen. Barnombudsmannens byrå konstaterar att FN:s kommitté för barnets rättigheter i sina senaste slutsatser till Finland har rekommenderat att Finland intensifierar sina insatser för att förhindra användning av droger, alkohol och tobak bland ungdomar. Enligt Barnombudsmannens byrå främjar regeringens proposition inte rekommendationen av FN:s kommitté för barnets rättigheter utan står tvärtom i klar strid med den. Även Centralförbundet för Barnskydd påpekar

i sitt remissvar att tillåtandet av leveranser av alkoholdrycker strider mot barnens intressen. MIELI Psykisk Hälsa Finland rf konstaterar i sitt remissvar att förslaget helt klart strider mot regeringsprogrammet, eftersom regeringen enligt regeringsprogrammet ska främja utvecklingen av ett barnvänligt samhälle.

Flera remissinstanser påpekade i sina remissvar att de föreslagna ändringarna av alkohollagen enligt regeringsprogrammet bör tas in i samma proposition – inte i separata propositioner vars sammantagna konsekvenser inte kan bedömas fullt ut. Till exempel kritiserar Sininauhaliitto i sitt remissvar regeringens sätt att liberalisera utbudet av alkohol i små steg och därigenom undergräva folkhälsan, välfärdsstaten och Alkos ställning. Enligt Sininauhaliitto är den nu föreslagna lagändringen en del av en serie av flera propositioner, och genom att dela upp reformerna av alkohollagen i flera delar kan regeringen hävda att varje del är av underordnad betydelse, även om de sammantagna konsekvenserna av alla propositioner kommer att vara katastrofala enligt Sininauhaliitto. Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto påpekar i sitt remissvar att nätverket redan i den tidigare ändringen av alkohollagen efterlyste en helhetsbedömning av framtida ändringar och fortfarande efterlyser det. I sitt remissvar uttryckte Förbundet för mödra- och skyddshem rf sin allvarliga oro över att alkohollagstiftningen reformeras bitvis. Västra Nylands välfärdsområde konstaterar i sitt utlåtande att avsikten är att göra flera ändringar i den gällande alkohollagen under denna regeringsperiod och att konsekvenserna av ändringarna bör utredas med avseende på deras potentiella övergripande konsekvenser, inte endast separat. Dessutom anser Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira, som inte ställer sig bakom den föreslagna ändringen, att det är ohållbart att det oklara rättsliga läget för distansförsäljning av alkohol fortfarande skulle fortsätta vid regleringen av leverans av alkohol. Därutöver ansåg till exempel arbets- och näringsministeriet, som stöder propositionen, i sitt remissvar att det är mycket beklagligt att lagändringarna som gäller näthandel och distansförsäljning och -köp av alkohol i regeringsprogrammet inte har införlivats i den proposition som för närvarande är på remiss. Även Konkurrens- och konsumentverket ansåg att det var förvånansvärt att det rättsliga läget för distansförsäljning av alkohol inte förtydligas samtidigt som det görs ändringar i regelverket för näthandel med alkohol. Institutet för hälsa och välfärd påpekade i sitt remissvar att reglerna för leverans av alkoholdrycker konsekvent bör vara desamma oavsett om återförsäljaren av alkoholdrycker är etablerad i Finland eller i en annan medlemsstat i Europeiska unionen.

Flera av de remissinstanser som motsatte sig propositionen lyfte fram sin oro, framför allt för barns och ungas ställning. Enligt Institutet för hälsa och välfärd kan leverans av alkoholdrycker till hemmiljöer öka skadliga upplevelser framför allt hos barn och unga, såsom otrygghet på grund av föräldrarnas alkoholbruk, försummelse av vård och omsorg, exponering för olyckor och psykiska störningar samt resultera i att de bevittna eller blir offer för våld. Kehitysvammaliitto konstaterar att den föreslagna ändringen ökar risken för alkoholskador hos foster och påminner i sitt utlåtande att det föds 600–3 000 alkoholskadade barn varje år i Finland. Kehitysvammaliitto konstaterar att alkoholkonsumtion under graviditeten är den största orsaken till intellektuell funktionsnedsättning i västländer och den enda som helt går att förebygga. Enligt Centralförbundet för Barnskydd ökar leverans av alkoholdrycker tillgången till alkohol på ett helt nytt sätt, försvagar ålderskontrollen och ökar konsumtionen i hemmen. Centralförbundet anser att de föreslagna ändringarna – i synnerhet tillsammans med de andra åtgärder som regeringen planerar och som försvagar situationen för barn och familjer – kommer att försvaga barns välbefinnande. I sitt remissvar uttrycker Centralförbundet sin allvarliga oro för att en trygg barndom kommer att äventyras om tillgången till alkohol ökar. Mannerheims Barnskyddsförbund rf motsätter sig lagförslaget och anser att det är särskilt problematiskt när det gäller tillgodoseendet av barns rättigheter och välbefinnande. Dessutom anser Mannerheims Barnskyddsförbund rf att lagförslaget är undermåligt för det medför sociala och hälsorelaterade nackdelarna och ökar bördan på social- och hälsovårdstjänster och offentliga finanser.

Bland övriga remissinstanser uttryckte även Utbildningsstyrelsen sin oro över konsekvenserna av ändringen av alkohollagen för barn och unga och deras familjer. Enligt justitieministeriet bör motiveringen till lagstiftningsordning för propositionen uttryckligen lyfta fram huruvida de föreslagna ändringarna innebär en väsentlig försvagning av barnfamiljernas situation och om de olika reformernas sammantagna konsekvenserna för dessa barnfamiljers ställning enligt en helhetsbedömning kommer att vara oskäliga. Enligt undervisnings- och kulturministeriet bör särskilt fokus ligga på säkerställandet av barns och ungas välbefinnande om alkoholleveranserna liberaliseras.

En stor del av remissinstanserna oroade sig också för att den föreslagna ändringen skulle öka alkoholkonsumtionen och därmed också öka de alkoholrelaterade skadorna och orsaka ännu större belastning för den redan överbelastade social- och hälsovården. Enligt Institutet för hälsa och välfärd gör hemleverans av alkohol det också lättare för den äldre och svagare delen av befolkningen att köpa alkohol, vilket sannolikt även skulle öka deras alkoholkonsumtion, och eftersom alkoholkonsumtionen försvagar äldre personers funktionsförmåga och ökar risken för olyckor, kan det leda till exempelvis ökat antal höftfrakturer på akutmottagningar och inom ortopedisk vård. Institutet för hälsa och välfärd konstaterar att sårbara befolkningsgruppers alkoholkonsumtion kan öka belastningen på servicesystemet inom barnskydden, hemvården, missbrukar och beroendetjänsterna, jourpoliklinikerna samt inom andra social- och hälsovårdstjänster, vilket skulle ytterligare försvaga välfärdsområdenas svåra ekonomiska situation och tillgången till annan vård och service. Tavastehus stad påpekar i sitt remissvar att möjligheten att leverera alkoholdrycker kan göra det lättare att komma åt alkohol och därigenom öka alkoholens skador för användaren, för barn som kan vara hemma eller andra familjemedlemmar samt samhället. Egentliga Tavastlands välfärdsområde anser att det föreligger en mycket stor risk att den föreslagna ändringen kommer att öka den totala alkoholkonsumtionen, alkoholkonsumtionen i riskgrupper, de alkoholrelaterade skadorna och sjukdomarna, öka kostnaderna för både social- och hälsovården inom välfärdsområdena och således bidra till att försvaga välfärdsområdenas ekonomi och invånarnas välbefinnande, hälsa och säkerhet. Birkalands välfärdsområde uttryckte i sitt remissvar stor oro över förslagets potentiella negativa konsekvenser för hälsa och allmänt välbefinnande. Enligt Norra Savolax välfärdsområde finns det en risk att reformen ökar den totala alkoholkonsumtionen, alkoholkonsumtionen i riskgrupper, alkoholrelaterade skador och sjukdomar samt ökar kostnaderna för social- och hälsovården. International Blue Cross konstaterar i sitt remissvar att näthandel med alkohol gör det lättare att komma åt alkohol och ökar konsumtionen och de relaterade problemen. International Blue Cross påpekar att alkohol bland annat äventyrar säkerheten i samhällen, försvagar skyddet för unga människor, ökar skadorna orsakade av alkoholbruk och ökar våldet och dödsfallen i nära relationer.

Polisstyrelsen påpekar i sitt utlåtande att den föreslagna lagändringen inte är genomförbar ur polisens synpunkt utan skulle medföra en betydande mängd extra uppgifter för polisen i form av olika ordningsstörningar. Även enligt inrikesministeriet kan propositionen medföra konsekvenser för polisens uppgifter: polisens uppgifter ökar om störande beteende och brott ökar till följd av leverans av alkoholdrycker. Dessutom påpekar inrikesministeriet att det finns risk för våld mot leverantörer av alkoholdrycker, om leverantören inte överlåter de beställda och betalda alkoholdryckerna på grund av de leveransförbud som föreslås i 37 § – detta skulle också öka polisens uppgifter. Inrikesministeriet ansåg i sitt utlåtande att leverans och överlåtelse av alkohol inte bör tillåtas på allmänna platser och på platser där konsumtion eller innehav av alkohol annars är förbjuden. Inrikesministeriet anser också att polisens handräckning inte bör vara avgiftsfri på det sätt som föreslås i propositionen, men om detta ändå blir fallet bör de kostnader som uppgifterna orsakar överföras till polisens verksamhetsutgiftsmoment. Justitieministeriet framhöll i sitt remissvar sambandet mellan alkoholkonsumtion i hemmen och våld, eftersom våldsbrott och annat aggressivt beteende ökar vid alkoholbruk. Enligt

Justitieministeriet återspeglas detta i till exempel våld i nära relationer, som ofta beror på både drickande i berusningssyfte och långvarigt missbruk av alkohol. Justitieministeriet uppmärksammade att brotten mot liv i Finland har koncentrerats till privata bostäder under de senaste årtiondena och att brotten mot liv har nära anknytning till alkoholbruk och situationer där alkohol konsumeras.

Några av de remissinstanser som motsatte sig propositionen lyfte dock också fram goda förslag i propositionen. Institutet för hälsa och välfärd ansåg att om hemleverans av alkoholdrycker och leverans till allmänna platser genomförs kommer den valda regleringsmodellen och i synnerhet möjligheterna att utöva tillsyn över försäljningen att påverka mängden negativa konsekvenser av lagändringen. Enligt Institutet för hälsa och välfärd innehåller lagförslaget flera godtagbara och positiva lösningar med tanke på minskning av alkoholrelaterade skador. Till dem hör enligt THL bland annat införande av tillståndssystem, samma leveranstider som vid detaljhandel, personlig leverans av drycker, ålderskontroll både vid försäljning och leverans samt möjliggörande av testköp för myndigheten.

Flera av förespråkarna till förslaget efterlyste lika konkurrensvillkor i sina remissvar. Till exempel ansåg Finsk Handel rf och Päivittäistavara-kauppa ry att konkurrenssituationen efter den föreslagna ändringen fortsättningsvis skulle vara orättvis för den inhemska detaljhandeln med drycker, om inte samma krav ställs på utländska aktörer som på inhemska aktörer. Finsk Handel rf och Päivittäistavara-kauppa ry anser dock att leverans av alkoholdrycker bör tillåtas och alkoholpolitiken reformeras i enlighet med regeringsprogrammet. Konkurrens- och konsumentverket anser att en brist i propositionen är att det i bedömningen av nuläget i inte överhuvudtaget beskrivs vilket det rådande rättsliga läget är när det gäller näthandel med alkohol när alkohol köps från utländska företag, och propositionen bedömer inte förhållandet mellan detta rådande rättsliga läge och EU-rätten. Enligt Konkurrens- och konsumentverket är det svårt att bedöma hur rättvis konkurrensen mellan inhemska och utländska alkoholförsäljare är, eftersom det av propositionen inte framgår vilket det rådande rättsliga läget är när alkohol köps från utländska nätbutiker. Lidl Suomi konstaterar i sitt remissvar att det trots ändringen fortfarande finns en betydande obalans mellan konkurrensvillkoren för inhemska och utländska distansförsäljning, eftersom de krav som framställs i den föreslagna ändringen endast gäller inhemska aktörer. Oy Hartwall Ab stöder i sitt remissvar en ansvarsfull liberalisering av alkoholhandeln som behandlar näringsidkare lika. Oy Hartwall Ab konstaterar dock att de föreslagna ändringarna bör behandla inhemska aktörer lika i fråga om leveranstillstånd och beskattning även i förhållande till utländska aktörers distansförsäljning. Även Panimoliitto föreslår att bestämmelserna som gäller finländska aktörer bör tillämpas även på alkoholförsändelser som kommer till Finland från utlandet vid beställning av alkohol från en utländsk nätbutik. Enligt Panimoliitto gynnas utländska aktörer på inhemska aktörers bekostnad i en situation där det ställs krav på inhemska företag som inte gäller leveranser från utlandet. Panimoliitto anser att det inte är acceptabelt att den finska lagstiftningen diskriminerar ansvarsfullt agerande inhemska företag.

Flera remissinstanser påpekade att utkastet till regeringens proposition inte överensstämmer med skrivningen i regeringsprogrammet, eftersom propositionen inte möjliggör leverans av gårdsvin till kunder om dess etylalkoholhalt är mer än 8 procent. Suomen Viiniryttäjät Ry anser att regeringens förslag om att reformera alkohollagstiftningen inte endast begränsar de inhemska vingårdarnas möjligheter utan verkar rentav direkt gynna utländska aktörer. Hermannin Viinitila Oy konstaterar i sitt remissvar att alkoholleveranstillståndet bör utvidgas till alla parter med detaljförsäljning av de produkter som omfattas av deras nuvarande detaljhandelstillstånd – dvs. även hantverksbryggerier och gårdsvinsbutiker bör omfattas av

leveranstillståndet i enlighet med deras detaljhandelstillstånd³³. Olutliitto ry ställer sig bakom utkastet till propositionen på ett allmänt plan men påpekar att det i avsnittet om leverans av alkoholdrycker står i strid med regeringsprogrammet till exempel när det gäller hantverksöl. Olutliitto ry anser att om man med ett leveranstillstånd endast får transportera öl med en alkoholhalt på högst åtta procent till konsumenter blir nyttan av den nya lagen mycket mindre för bryggerierna i praktiken och kan därmed leda till att ännu fler beställningar av öl går till utländska aktörer. Enligt Olutliitto ry gynnar lagförslaget utländska företag på bekostnad av inhemska, vilket strider mot regeringens mål att främja den inhemska marknadens tillväxt och de finländska företagens kommersiella välfärd. Olutliitto ry hoppas i sitt remissvar att denna brist i utkastet till propositionen rättas till.

Remissvaren var delvis motstridiga i fråga om huruvida det borde finnas ett separat leveranstillstånd för leverans av alkoholdrycker eller inte. Vissa remissinstanser ansåg att ett separat leveranstillstånd vore bra, medan andra ansåg att leveranser av alkoholdrycker borde kopplas till detaljhandelstillståndet för alkoholdrycker. Även när det gäller säkerställandet av ålderskontrollen skilde sig remissinstansernas synpunkter delvis från varandra. En del remissinstanser ansåg att det borde vara möjligt att köpa alkoholdrycker från en webbutik utan stark autentisering, medan en del ansåg att stark autentisering bidra för sin del till säkerställandet av ålderskontrollen. Vissa remissinstanser ansåg att mottagare av alkoholdrycker alltid borde styrka sin ålder även vid överlåtelse. Till exempel Delivery Hero Finland Oy, Foodora anser att kontrollen av köparens ålder bör ske med pålitlig stark autentisering i samband med köptransaktionen. Konsumentförbundet ställer sig också bakom den föreslagna regleringen, enligt vilken stark autentisering krävs när alkohol beställs online. Suomen Osuuskauppojen keskuskunta SOK anser däremot att avhämtning av alkohol från en bemannade avhämtningsställen är ett fungerande system redan i dag, och det borde inte göras svårare genom en ny lag. Suomen Osuuskauppojen keskuskunta SOK anser att den föreslagna identifieringen i två steg står i strid med nuvarande praxis för ålderskontroll. Servicefacket PAM rf anförde i sitt remissvar att mottagaren av leveransen alltid ska styrka sin identitet vid överlåtelse av alkohol. Enligt Servicefacket PAM rf gör styrkandet av identiteten överlåtelssituationen säkrare ur budets perspektiv och ger detta ett tydligare juridiskt underlag om exempelvis bedömningen av försökspersonens ålder är oklar. Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto ry ansåg att det är bra att ansvarsfullhet iaktas vid leveranser och att köparens och mottagarens ålder och berusningstillstånd kontrolleras.

Vissa remissinstanser påpekade att den föreslagna leveranspassutbildningen inte är direkt tillämplig på någon av de nuvarande yrkesexamina, vilket innebär att anordnarna av utbildningen inte får finansiering för anordnande av yrkesutbildning som siktar på examen. Till exempel lyfte Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry i sitt remissvar fram att leveranspassutbildning och prov för leveranspass bör vara avgiftsbelagd serviceverksamhet för anordnare av yrkesutbildning på samma sätt som serveringspass och hygienpass. Undervisnings- och kulturministeriet konstaterar i sitt utlåtande att alla kostnader för att avlägga leveranspasset bör kunna fastställas på affärsekonomiska grunder och fullt faktureras av dem som avlägger provet eller de organisationer som de företräder. Enligt Utbildningsstyrelsens utlåtande bör nationella ansvariga parter och verksamhetsmetoder för leveranspassutbildning samt praxis och tillstånd relaterade till leveranspass planeras innan verksamheten startar. Suomen Osuuskauppojen keskuskunta SOK visade förståelse för kravet på leveranspass men ansåg att leveranspasset inte får bli ett dyrt och byråkratiskt system, så att kostnaderna för utbildningarna inte skulle överföras från transportföretagen till konsumenterna i form av höjda leveransavgifter. Några remissinstanser ansåg att leveranspassutbildningen bör kombineras med

³³ För hantverksbrygger högst 12 vol.-% och för gårdsvinsbutiker högst 13 vol.-%.

serveringspassutbildningen. Till exempel föreslår Hämeen ammatti-instituutti Oy i sitt remissvar ett enhetligt alkoholpass som täcker alla områden som rör försäljning och leverans av alkohol, inklusive tillverkning, detaljhandel, servering och leveransförsäljning.

Ålands landskapsregering påpekade i sitt utlåtande att läroanstalter som verkar på Åland inte har någon rättslig grund för att anordna och utfärda det föreslagna leveranspasset på basis av propositionen, eftersom utbildning hör till landskapets behörighet enligt 18 § 14 punkten i självstyrelselagen. Landskapsregeringen förutsätter att de bestämmelser som nämns i dess utlåtande revideras och vidarebereds så att näringsidkare på Åland kan beviljas leveranspass.

Vissa remissinstanser påpekade att propositionen är godtagbar men att den inte är teknikneutral, vilket bör rättas till. Till exempel påpekade Finsk Handel rf och Päivittäitavara-kauppa ry i sina remissvar att olika tekniska lösningar för leverans och hämtning av alkohol bör tillåtas och att lagstiftningens teknikneutralitet i vilket fall som helst bör säkerställas på lång sikt. Starship Technologies påpekar i sitt remissvar att lagstiftningen bör vara teknikneutral. Enligt Starship Technologies säkerställer en sådan praktisk inställning att ansvarsfulla återförsäljare och tillhandahållare av robotleveranser inte missgynnas och att Finland fortsätter att vara en pionjär inom autonoma leveranser. Starship Technologies betonar att om lösningen uppfyller målen i lagstiftningen borde det inte spela någon roll om uppnåendet av målet sker med hjälp av person eller teknik – det viktigaste bör vara att målen uppnås.

Flera remissinstanser påpekade att propositionens konsekvensbedömningar bör kompletteras. Regionförvaltningsverken ansåg i sitt gemensamma utlåtande att motiveringarna till lagstiftningsordning i propositionen också borde kompletteras, i synnerhet när det gäller frågor om grundläggande rättigheter relaterade till testköp. Vissa remissinstanser ansåg att de bestämmelsespecifika motiveringarna bör kompletteras i vissa delar och att detsamma gäller bedömningen av nuläget. I flera remissvar ansågs att även paragrafer bör revideras innan propositionen överlämnas till riksdagen. Till exempel ansåg Mannerheims barnskyddsförbund rf att konsekvensbedömningarna i propositionen bör kompletteras, i synnerhet med tanke på de ekonomiska konsekvenserna och barnens rättigheter. Osteoporosförbundet i Finland rf och Äldreombudsmannen ansåg att konsekvensbedömningarna är bristfälliga med tanke på äldre personer. Justitieministeriet fäste uppmärksamhet vid propositionens förhållande till rätten till arbete och näringsfrihet, som är grundläggande rättigheter, och ansåg att de föreslagna ändringarna åtminstone i huvudsak minskar restriktioner relaterade till alkoholnäringsen. Justitieministeriet ansåg dock att det är viktigt att bedöma de sammantagna konsekvenserna av de föreslagna ändringarna och andra ändringar som nyligen har gjorts och som har samband med alkohollagen eller alkoholens negativa effekter. Avsaknaden av en bedömning av de sammantagna konsekvenserna i propositionen har enligt justitieministeriet i viss mån påverkat möjligheterna att bedöma de föreslagna ändringarnas grundlagsenlighet. Utbildningsstyrelsen föreslog i sitt utlåtande att man i den fortsatta beredningen närmare skulle utreda konsekvenserna av den föreslagna ändringen av alkohollagen för hälsa och välbefinnande samt de sammantagna konsekvenserna för barn och unga även med beaktande av de studier som publicerats efter det tidigare utredningsarbetet. Enligt arbets- och näringsministeriet bör regeringens proposition innehålla en bedömning av huruvida det nya tillståndssystemet för leveransförsäljning överensstämmer med EU-rätten, inklusive dess principer om icke-diskriminering, proportionalitet och nödvändighet. Arbets- och näringsministeriet påpekar att regeringens utkast till proposition inte innehåller uppskattningar av hur förslaget påverkar tjänsteleverantörer i andra medlemsländer eller en beskrivning av den lagstiftning som är tillämplig på tjänsteleverantörer i andra medlemsländer. Finansministeriet anser att specialmotiveringen av föreslagna 74 och 75 § bör preciseras. Därutöver anser finansministeriet att avsnittet om ekonomiska konsekvenser i propositionen tydligt, exempelvis i tabellform, beskriver i vilken utsträckning de totala kostnaderna för alkoholförvaltningen och de kostnader

som följer av skötseln av de nu föreslagna uppgifterna skulle finansieras med inkomsterna av tillsynsavgiften av skattenatur, offentligrättsliga prestationsavgifter och i vilken utsträckning de skulle finansieras med ämbetsverkens verksamhetsutgifter. Dessutom påpekar finansministeriet i sitt remissvar att det inte någonstans i utkastet heller hänvisas till reformen av statens regionförvaltning.

Livsmedelsverket konstaterade att det egentligen inte har något att uttala sig om huvudsaken i lagändringen, dvs. att både Alko och inhemska aktörer med detaljhandelstillstånd skulle få sälja alkoholdrycker på nätet och andra detaljhandelskoncept baserade på leverans och avhämtning, såsom leverans av alkoholhaltiga drycker. Livsmedelsverket anförde dock i sitt utlåtande att vid regleringen av möjligheten till näthandel med alkoholdrycker och andra detaljhandelskoncept baserade på distribution och avhämtning, såsom leverans av alkoholdrycker, bör en liknande reglering övervägas för alkoholpreparat som marknadsförs som flytande livsmedel.

En av privatpersonerna var för den föreslagna ändringen på basis av utlåtandet. I båda privatpersoners utlåtanden påpekades dock att propositionsutkastet borde preciseras på så sätt att tillåtandet av införsel av alkoholdrycker för privat bruk skulle framgå tydligare av lagen. Enligt den andra privatpersonen anknöt den största bristen i propositionen till att den inte tillräckligt detaljerat understryker att de nya kraven endast gäller aktörer etablerade i Finland. Utifrån remissvaren har propositionens konsekvensbedömningar, bedömning av nuläget, specialmotivering och motivering till lagstiftningsordning kompletterats. Dessutom har föreslagna paragrafer och innehållet i dem reviderats i många avseenden utifrån remissvaren.

7 Specialmotivering

2 §. Lagens tillämpningsområde. Leverans av alkoholdrycker fogas till tillämpningsområdet i paragrafens 1 mom. Alkoholagens bestämmelser tillämpas på leverans av alkoholhaltiga ämnen på samma sätt som på andra ärenden som hör till lagens tillämpningsområde.

I paragrafens 2 mom. hänvisas till den uppdaterade livsmedelslagen i stället för till den upphävda livsmedelslagen.

3 §. Definitioner. Till paragrafens 1 mom. 11 punkt fogas i definitionen av detaljhandel med alkoholdrycker överlåtelse av alkoholdrycker från den inhemska detaljhandeln eller från alkoholbolaget direkt till köparen av alkoholdrycken, till en innehavare av leveranstillstånd för alkoholdrycker eller till en leverantör av alkoholdrycker som sköter en leverans som har ordnats av en innehavare av leveranstillstånd för leverans till köparen eller någon annan mottagare. Det är motiverat att komplettera definitionen, eftersom tidigare har överlåtelse av alkoholdrycker för leverans inte varit möjligt.

Definitionen av gårdsvin i 1 mom. 14 punkten i paragrafen ändras så att den motsvarar definitionen av hantverksöl så att den i fråga om även gårdsvin framöver beaktar fysisk åtskildhet från andra tillverkare i stället för tillverkningsställen. Dessutom ändras produktionsvolymgränsen till att gälla alkoholdrycker som tillverkas av ifrågavarande tillverkare på tillverkarens samtliga tillverkningsställen.

Till 1 mom. 15 punkten fogas i definitionen av tillverkning av hantverksöl att den avser drycker som tillverkas genom jäsnings med jäst. Problemet med den nuvarande bestämmelsen är att jäst används vid tillverkning av hantverksöl och att jäst i princip inte är en tillåten ingrediens enligt den nuvarande formuleringen. Definitionen av hantverksöl harmoniseras så att den motsvarar bestämmelsen i 9 § i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker (1471/1994) om maximal sänkning av accisen för bryggerier. Framöver bedöms rättsligt och ekonomiskt oberoende och

fysisk åtskildhet i förhållande till andra bryggerier. På motsvarande sätt som i beskattningspraxis avses med ett bryggeri även i alkohollagen en tillverkare (företag) som har tillverkningstillstånd för öl enligt alkohollagen.

I 1 mom. 16 punkten i paragrafen görs en teknisk ändring som beror på att den nya 17 punkten fogas till paragrafen. Till paragrafen fogas den nya 17 punkten som definierar begreppet leverans av alkoholdrycker. Leverans av alkoholdrycker är transport och överlåtelse av alkoholdrycker som säljs i inhemsk detaljhandel eller alkoholbolaget i kommersiellt syfte från försäljaren till köparen eller en annan mottagare. I definitionen ingår att överlåtelse av alkoholdrycker enligt 17 § kan ske antingen från ett detaljhandelsställe eller från det i detaljhandelstillståndet angivna avhämtningsstället för detaljhandelsstället. Leveranserna av alkoholdrycker sker i kommersiellt syfte. Således anses det inte vara leverans till exempel om en konsument köper alkoholdrycker från detaljhandeln och levererar dem vederlagsfritt till en bekant. Sådan verksamhet är tillåten såsom den har varit fram till nu. Som leverans av alkoholdrycker betraktas inte heller gränsöverskridande distanshandel med alkoholdrycker som denna regeringsproposition inte gäller.

Till paragrafens 1 mom. fogas den nya 18 punkten som definierar begreppet leverantör av alkoholdrycker. Med leverantör av alkoholdrycker avses en innehavare av leveranstillstånd för alkoholdrycker eller den som sköter en leverans som har ordnats av en innehavare av leveranstillstånd, som överlåter till mottagaren en dryck som beställts med leverans från den inhemska detaljhandeln eller från alkoholbolaget. Leverantören av alkoholdrycker är uttryckligen den som överlåter alkoholdryckerna till mottagaren, dvs. enbart transport av alkoholdrycker utan överlåtelse av drycker till mottagaren anses inte vara leverans av alkoholdrycker.

Alla leverantörer av alkoholdrycker som avses här, dvs. personer som överlåter drycker från inhemsk detaljhandel eller alkoholbolaget till beställaren ska ha ett leveranspass som avses i 57 § 3 mom. i lagen.

4 §. Förbud mot åtgärder som strider mot god sed. Till paragrafens 1 mom. fogas att leverans av alkoholdrycker inte får strida mot god sed. Ett motsvarande förbud gäller för tillverkning, import, försäljning och marknadsföring av alkoholhaltiga ämnen, och därför är det motiverat att foga ett motsvarande förbud i fråga om leveranser.

5 §. Tillståndspliktig verksamhet. Till paragrafens 1 mom. fogas att alkoholdrycker inte får levereras från inhemsk detaljhandel eller alkoholbolaget utan tillstånd. Framöver krävs ett särskilt leveranstillstånd enligt 17 a § i denna proposition för leverans av alkoholdrycker från försäljningsstället med ett transportföretag eller motsvarande.

6 §. Undantag från tillståndsplikten. Till 1 mom. 1 punkten i paragrafen fogas att det är tillåtet att leverera alkoholdrycker som innehåller högst 2,8 volymprocent etylalkohol utan leveranstillstånd för alkoholdrycker. Tillverkning och försäljning av alkoholdrycker som innehåller högst 2,8 volymprocent etylalkohol är enligt den gällande lagstiftningen tillåten utan tillstånd, och med tanke på lagstiftningens enhetlighet är det motiverat att även leverans av dessa drycker är tillåten utan leveranstillstånd.

7 §. Tillståndsmyndigheter. Paragrafen föreslås bli ändrad i sin helhet. Paragrafens 1 mom. ändras inte.

Det föreslås att 2 mom. ändras helt och hållet. I nya 2 mom. föreskrivs om den tillståndsbeviljande tillståndsmyndigheten i situationer där det är fråga om serveringstillstånd

som inte är bundet till ett visst serveringsställe eller leveranstillstånd för alkoholdrycker. Serveringstillstånd för sådan servering som inte är bunden till ett visst serveringsställe och leveranstillstånd för alkoholdrycker beviljas på ansökan av regionförvaltningsverket på sökandens verksamhetsställe. Om sökanden inte har ett verksamhetsställe i Finland, beviljas tillståndet av regionförvaltningsverket på sökandens hemort eller, om sökanden saknar hemort i Finland, av Regionförvaltningsverket i Södra Finland.

Enligt 8 § i statsrådets förordning om verkställigheten av alkohollagen (151/2018) ska en ansökan om serveringstillstånd innehålla serveringsställets, eller, om ett sådant inte finns, sökandens verksamhetsställes läges- och kontaktuppgifter. Det vore således naturligt att det regionförvaltningsverk som handlägger ansökan om serveringstillstånd av en part utan verksamhetsställe bestäms av var sökandens verksamhetsställe finns. Med verksamhetsställe avses den plats där serveringsverksamheten bedrivs, till exempel ett lager. Tidigare har dessa situationer inte nämnts i bestämmelsen. Ändringen är en teknisk rättelse som preciserar nuläget.

Eftersom regionförvaltningsverken även beviljar detaljhandels- och serveringstillstånd för alkoholdrycker, vore det motiverat att regionförvaltningsverket även prövar förutsättningarna för att bevilja leveranstillstånd för alkoholdrycker och beviljar tillstånd till verksamhetsutövare som uppfyller de lagstadgade kraven för leverans av alkoholdrycker.

Paragrafens nuvarande 2 mom. blir 3 mom. Hänvisningen till 1 och 2 mom. preciseras i momentet, men innehållsmässigt ändras det inte från det nuvarande.

Till paragrafen fogas ett nytt 4 mom., enligt vilket det regionförvaltningsverk som de handlägger anmälningar och ansökningar om godkännande som avses i lagen bestäms enligt 1 mom. De övriga anmälningar och ansökningar om godkännande som avses i alkohollagen handläggs således av det regionförvaltningsverk inom vars verksamhetsområde det detaljhandels- eller serveringsställe där verksamheten enligt anmälan eller ansökan om godkännande ska bedrivas. Utöver ansökningar avser befogenhetsfördelningen således olika anmälningar, verksamhetsredovisningar, ändringar och godkännanden som avses i alkohollagen. I praktiken är förfarandet likadant även enligt den gällande bestämmelsen. Syftet med ändringen är att precisera bestämmelsen så att den överensstämmer med nuläget.

11 §. Anmälan om förändringar. Paragrafen ändras helt på grund av tekniska skäl. Det föreslås 1 mom. i lagen ska upphävas som onödig, eftersom de uppgifter som nämns i den erhålls direkt från Patent- och registerstyrelsen och ingen separat anmälan av juridiska personer krävs.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs på motsvarande sätt som i den gällande lagens 2 mom. att, tillståndshavaren ska ansöka om ändring av tillståndet innan väsentliga ändringar genomförs. Inga ändringar får genomföras innan tillståndsmyndigheten har godkänt ändringen av tillståndet. Momentet motsvarar ordalydelsen i den gällande lagen.

Paragrafens 2 mom. föreskrivs om tillståndshavares skyldighet att underrätta tillståndsmyndigheten om verksamheten avvecklas eller avslutas annat än tillfälligt. Skyldigheten att anmäla att verksamheten upphör eller avvecklas gäller endast ändringar av bestående karaktär. Till exempel kan säsongsbetonade restauranger fortfarande hålla sitt tillstånd giltigt året runt, och tillståndsmyndigheten behöver inte underrättas om säsongsrelaterade avbrott i verksamheten. Även förlängd serveringstid kan hållas i kraft även om den inte utnyttjas hela tiden.

Tillägget är relevant, eftersom myndighetens register i dag har registreringsuppgifter om verksamhetsutövare som redan har lagt ner verksamheten. Ändringen hjälper myndigheterna att

hålla sina registeruppgifter uppdaterade. Anmälan ska göras inom en månad från att verksamheten läggs ned eller avvecklas. En månad är en skäligen tidsfrist för tillståndshavarens anmälan om ändringar. Ändringen säkerställer registeruppgifternas aktualitet och riktighet.

Enligt nya 3 mom. i paragrafen gäller de i 1 och 2 mom. föreskrivna skyldigheterna att ansöka eller anmäla ändringar i tillståndet också andra anmälningar och godkännanden av ändringar som avses i alkohollagen.

Till paragrafen fogas ett nytt 4 mom., enligt vilket det till tillståndsansökan, anmälan eller ansökan om godkännande som avses i 1–3 mom. ska fogas den utredning som behövs för bedömningen av de förutsättningar som avses i 13–20 § och som gäller sökanden, verksamheten, dess konsekvenser och andra relevanta omständigheter och som den tillståndsmyndighet som behandlar ärendet inte redan har tillgång till.

Till paragrafen fogas ett nytt 5 mom. om bemyndigande att utfärda förordningar. Närmare bestämmelser om innehållet i ansökan om ändring av tillstånd och ansökan om ändring av godkännande samt i anmälan som görs med anledning av en ändring av en anmälan utfärdas genom förordning av statsrådet. I 13 § i statsrådets förordning om verkställigheten av alkohollagen (151/2018) föreskrivs redan om innehållet i en ändringsanmälan, men ett bemyndigande om detta saknas i den gällande lagen.

12 §. Allmänna förutsättningar för beviljande av tillstånd. Till paragrafen fogas leveranstillstånd för alkoholdrycker utöver de andra tillstånden enligt alkohollagen. I paragrafen föreskrivs att för beviljande av leveranstillstånd för alkoholdrycker krävs också att de allmänna förutsättningarna för beviljande av tillstånd enligt alkohollagen är uppfyllda för den som ansöker om leveranstillstånd. Om förutsättningarna för tillstånd uppfylls för sökanden beviljas sökanden leveranstillstånd för alkoholdrycker enligt föreslagna 17 a §.

17 §. Detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker och förutsättningar för beviljande av tillstånd. I paragrafens 1 mom. 1 punkt ändras hänvisningen till markanvändnings- och bygglagen till lagen om områdesanvändning, eftersom markanvändnings- och bygglagens titel ändras den 1 januari 2025. Paragrafens 2 mom. uppdateras på motsvarande sätt.

Till paragrafen fogas ett nytt 5 mom., enligt vilket utlämningsställen, från vars utrymmen inomhus alkoholdrycker får överlåtas till leverans, kan fastställas i detaljhandelstillståndet. Enligt den gällande lagen gäller ett detaljhandelstillstånd endast detaljhandel inomhus på ett enda detaljhandelsställe. Ändringen gör det möjligt för återförsäljare att ordna överlåtelse till leveranstillståndshavare där är mest effektivt och ändamålsenligt med tanke på organiseringen av verksamheten. Överlåtelsen kan ske exempelvis från ett lager, förutsatt att lagret har definierats som ett utlämningsställe i tillståndshavarens detaljhandelstillstånd. Förfarandet säkerställer att utlämningsställen är kända för tillståndsmyndigheterna och omfattas således av tillsynen.

17 a §. Leveranstillstånd för alkoholdrycker och förutsättningar för beviljande av tillstånd. Till alkohollagen fogas en ny paragraf som fastställer de särskilda förutsättningarna för att beviljande av leveranstillstånd för alkoholdrycker. Om sökanden uppfyller de allmänna förutsättningarna för beviljande av tillstånd enligt 12 och 13 § och de särskilda förutsättningarna för beviljande av leveranstillstånd för alkoholdrycker enligt 17 a § beviljas sökanden leveranstillstånd för alkoholdrycker enligt paragrafen.

I paragrafens 1 mom. fastställs de allmänna förutsättningarna för beviljande av leveranstillstånd för alkoholdrycker. Leveranstillståndet avser transport av alkoholdrycker från inhemsk

detaljhandel eller alkoholbolaget till köparen eller en annan mottagare till en valfri plats samt överlåtelse av alkoholdryckerna till mottagaren med beaktande av leveransförbudet enligt 37 § i lagen. Utöver 1 och 2 punkten i mom. är förutsättningen för beviljande av tillstånd att sökanden kan säkerställa att skyldigheterna enligt alkohollagen fullgörs. Tillståndssökanden ska uppfylla de allmänna förutsättningarna för beviljande av tillstånd enligt 13 § på samma sätt som för detaljhandelstillstånd och serveringstillstånd. Kriterierna för detta är desamma som i den gällande lagstiftningen och dess motiveringar.

Enligt 1 mom. 1 punkten i paragrafen ska sökanden ha en plan för egenkontroll som avses i 56 §. Enligt 1 mom. 2 punkten är en förutsättning för beviljande av tillstånd dessutom att tillståndssökanden lämnar en utredning av hur sökanden säkerställer att alla som levererar alkoholdrycker för sökandens räkning har leveranspass som avses i 57 § i lagen. Alla leverantörer av alkoholdrycker som avses här, dvs. personer som överlåter drycker från inhemsk detaljhandel eller alkoholbolaget till beställaren ska ha ett leveranspass som avses i 57 § 3 mom. i lagen. Tillståndshavaren ska i alla situationer kontrollera att de personer som levererar alkoholdrycker har ett leveranspass. Eftersom leverantörerna av alkoholdrycker kan bytas och det inte nödvändigtvis finns information vid tillståndsansökan om vilka som kommer att leverera alkoholdrycker, behöver den tillståndssökande inte lämna en detaljerad förteckning över vilka leverantörer av alkoholdrycker som har beviljats leveranspass vid ansökan om tillstånd. Sökanden ska dock redan när tillstånd söks utreda hur sökanden kommer att säkerställa att leverantörerna av alkoholdrycker har ett leveranspass.

Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att alla som levererar alkoholdrycker för tillståndssökandens räkning har leveranspass och därmed tillräcklig kunskap om bestämmelserna, föreskrifterna och instruktionerna för leverans av alkoholdrycker samt nödvändig kunskap för att agera även vid potentiellt problematiska situationer vid överlåtelse av alkoholdrycker. Bestämmelsen säkerställer att de personer som är involverade i leveranserna av alkoholdrycker och i synnerhet överlåtelse av drycker har lagstadgade förutsättningar och kunskaper för att transportera och överlåta alkoholdrycker på ett säkert sätt enligt lagen.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs om tillståndsmyndighetens rätt att fastställa villkor och begränsningar för leveranstillstånd för alkoholdrycker. Dessa villkor fastställs för sökande från fall till fall. Villkoren kan gälla situationer relaterade till överlåtelse och kontroll av åldersgränser och berusningstillstånd vid överlåtelse, mängden alkoholdrycker som ska överläts, egenkontroll, uppgifter som ska lämnas till tillsynsmyndigheten eller verksamhetens innehåll och rutiner. En förutsättning för att ställa villkor är att de är nödvändiga för att säkerställa tillsynen eller säkerheten.

Fastställandet av tillståndsvillkor gäller i synnerhet överlåtellesituationer och de förfaranden som ska följas i dessa. I synnerhet överlåtelse av alkoholdrycker kan medföra utmaningar. Det är också svårt att övervaka överlåtelser, eftersom tillsynsmyndigheten inte kan veta var alkoholdrycker överläts och vad som händer i dessa situationer. Å andra sidan kan det också vara svårt för tillståndshavaren att övervaka överlåtellesituationer när tillståndshavaren inte själv levererar alkoholdrycker utan anlitar leverantörer av alkoholdrycker. Därför är det viktigt att tillsynsmyndigheten vid behov kan ställa tillståndsvillkor som uttryckligen gäller överlåtellesituationer. Syftet med tillståndsvillkoren är att säkerställa verksamhetens laglighet när tillståndsmyndigheten i övrigt inte kan säkerställa att förutsättningarna för att bevilja tillstånd uppfylls.

Till tillståndsansökan ska tillståndshavaren foga en plan för egenkontroll som avses i 56 § och som bland annat ska beskriva hur iakttagandet av lagen följs upp, hur riskhanteringen av kritiska situationer genomförs och hur upptäckta brister åtgärdas. Det kan vara motiverat att ställa

tillståndsvillkor exempelvis när det utifrån tillståndshavarens egenkontrollplan inte tillräckligt tydligt framgår hur tillståndshavaren i sin verksamhet säkerställer att överlåtelseförbud iakttas i överlåtelsesituationer. Eftersom olika tillståndssökandes leveransaktiviteter kan avvika i både omfattning och genomförande, kan även de operativa riskhanteringsåtgärderna som beskrivs i planen för egenkontroll variera. Därför prövas tillståndsvillkoren enligt situation och sökande. Tillståndsvillkoren kan exempelvis förutsätta att tillståndshavaren för anteckningar över leveranser där leverans av alkoholdrycker har vägrats eller till exempel i sin egenkontroll ser till att förfaranderegler har upprättats för leverans av alkoholdrycker för problemfall relaterade till leveranssituationer.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs att de villkor och begränsningar som avses i 2 mom. ska dimensioneras så att de inte utgör ett hinder eller gör det oskäligt svårt för tillståndshavaren att utöva verksamhet. Om det meddelas villkor och begränsningar som gäller tillståndshavarens pågående verksamhet, får dessa träda i kraft tidigast 30 dagar från det att beslutet om dem har delgetts. Tillståndsmyndigheten ska på ansökan av tillståndshavaren ändra eller upphäva de med tillståndet förenade villkoren och begränsningarna utan dröjsmål, om verksamhetens karaktär eller andra särskilda omständigheter har förändrats så att villkoren eller begränsningarna inte längre är nödvändiga. Bestämmelsen motsvarar vad som föreskrivs i 22 §. 4 mom. om villkoren för serveringstillståndet.

28 §. Övrig försäljning av alkoholdrycker. Det föreslås att paragrafens 3 mom. upphävs som onödigt. Enligt den gällande paragrafen får alkoholbolaget beviljas partihandelstillstånd för alkoholdrycker. Enligt paragrafen får alkoholbolaget dessutom leverera alkoholdrycker till tillståndshavare och andra näringsidkare genom att sända dem till köparen. Framöver ska alkoholbolaget ha samma rätt att överlåta alkoholdrycker för leverans som alla detaljhandelstillståndshavare. Dessutom kan alkoholbolaget beviljas alla andra tillstånd enligt alkohollagen, om lagens krav är uppfyllda. Således behövs ingen särskild bestämmelse om alkoholbolagets tillstånd.

5 kap. Kapitlets rubrik ändras från lydelsen *Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker* till *Detaljhandel med samt leverans och servering av alkoholdrycker*, så att rubriken ska beakta de föreslagna nya bestämmelserna och därmed beskriva innehållet i kapitlet bättre.

35 §. Detaljhandelsställe för alkoholdrycker. Paragrafen föreslås bli ändrad i sin helhet. Paragrafens 1 mom. preciseras så att bestämmelsen gäller drycker med en alkoholhalt på över 2,8 procent. I paragrafen nämns inte att kravet på försäljning av alkoholdrycker på ett godkänt försäljningsställe gäller drycker med en alkoholhalt på över 2,8 procent. Avsaknaden av en procentgräns har orsakat motstridiga tolkningar. Enligt 6 § i lagen krävs inte tillstånd för att sälja drycker med en alkoholhalt på högst 2,8 procent. Den gällande bestämmelsen har dock tolkats så att innehavare av detaljhandelstillstånd får sälja drycker med en alkoholhalt på 1,2–2,8 procent endast på godkända detaljhandelsställen, medan dessa drycker får säljas var som helst utan detaljhandelstillstånd.

Dessutom föreslås att det i paragrafens 1 mom. ska föreskrivas att detaljhandel får bedrivas genom att överlåta alkoholdrycker till en kund eller en leverantör av alkoholdrycker från inhemsk detaljhandel eller alkoholbolaget. I dag får alkoholdrycker endast överlåtas till kunder enligt lagen. Eftersom leveranstillståndet för alkoholdrycker gäller transport av alkoholdrycker som säljs i detaljhandeln eller alkoholbolaget, är det motiverat att till paragrafen foga möjligheten att överlåta alkoholdrycker till leverantörer av alkoholdrycker. I momentet föreskrivs dessutom om detaljförsäljarens skyldighet att vid överlåtelse av alkoholdrycker för leverans kontrollera namnet på den innehavare av leveranstillstånd som levererar alkoholdrycken, så att de vid behov kan verifieras i efterhand. Kravet ökar insynen i leveranser

av alkoholdrycker och främja tillsynen. Om till exempel tillståndsmyndigheten senare behöver inhämta information om en leverantör av alkoholdrycker är den tillgänglig i detaljhandeln eller alkoholbolaget.

I paragrafens 2 *mom.* preciseras bestämmelsen så att den gäller drycker som innehåller över 2,8 volymprocent etylalkohol på motsvarande sätt som i 1 *mom.* I momentet preciseras dessutom förbudet mot att förtära alkoholdrycker på ett detaljhandelsställe så att förbudet gäller, om inte annat föreskrivs i lag. Denna precisering gäller situationer där ett detaljhandelsställe även har serveringstillstånd. Det föreslagna tillägget preciserar nuläget.

Till paragrafen fogas ett nytt 3 *mom.* om detaljhandelstillståndshavarens att genom stark autentisering kontrollera kundens ålder vid inköp i nätbutiker. Detta säkerställer att minderåriga inte kan beställa alkoholhaltiga drycker till sig själva eller andra via internet. Skyldigheten att kontrollera kundens ålder genom stark autentisering vid köp av alkoholdrycker via en försäljningsplattform eller applikation på webben är motiverad, eftersom försäljaren till skillnad från i en detaljhandels- eller serveringssituation inte på basis av till exempel utseende kan bedöma om köparens ålder ska kontrolleras i samband med beställningen.

Bestämmelser om stark autentisering finns i lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster (617/2009). Skyldigheten att styrka åldern är motiverad, eftersom handeln främst sker via en försäljningsplattform eller applikation på internet. Till skillnad från detaljhandel eller servering kan försäljaren inte i samband med näthandel bedöma om köparens ålder ska kontrolleras till exempel utifrån utseendet. Bestämmelsen säkerställer ålderskontrollen.

Skyldigheten att identifiera sig med hjälp av stark autentisering är behandling av personuppgifter på vilken dataskyddsförordningen är tillämplig. Verksamhetsutövarens rätt att behandla personuppgifter enligt paragrafen baserar sig på artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen, dvs. behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige – med andra ord att kontrollera åldern för att iakttäta förbudet att sälja alkoholdrycker till minderåriga. Om den föreslagna ändringen föreskrivs enligt artikel 6.3 i dataskyddsförordningen i den nationella lagstiftningen, och grunden för behandlingen är uttryckligen att kontrollera köparens ålder och fullgöra skyldigheterna enligt alkohollagen.

35 a §. Leverans av alkoholdrycker. I den föreslagna nya paragrafen föreskrivs om centrala regler som gäller alla innehavare av leveranstillstånd för alkoholdrycker. Leverans av alkoholdrycker är tillåten endast om alkoholdryckerna har köpts och avhämtats från den inhemska detaljhandeln eller från alkoholbolaget. Endast sådana alkoholdrycker som innehavaren av detaljhandelstillstånd alkoholbolaget har rätt att sälja med stöd av tillståndet eller lag får levereras.

I paragrafens 1 *mom.* föreskrivs att leverans av alkoholdrycker endast är tillåten om alkoholdryckerna har köpts och hämtats från en innehavare av detaljhandelstillstånd eller alkoholbolaget.

I paragrafens 2 *mom.* föreskrivs att åldern hos en person till vilken alkoholdrycker överläts bevisligen ska kontrolleras utifrån en handling som avses i 40 § 1 *mom.* Alkoholdrycker får inte överlätas om mottagaren vägrar styrka sin ålder.

Till skillnad från vid detaljhandel med eller servering av alkohol ska mottagarens ålder kontrolleras bevisligen varje gång vid leverans av alkoholdrycker. Det är motiverat att kräva att

åldern kontrolleras varje gång, eftersom det är betydligt mer krävande att kontrollera den vid överlåtelse än vid detaljhandel eller servering. Bestämmelsen säkerställer således att åldern kontrolleras i alla situationer. Detta innebär också att alkoholdrycker alltid ska överlätas direkt från föraren till mottagaren personligen. Alkoholdrycker får därför inte lämnas till exempel vid dörren till mottagaren av dryckesbeställningen, utan leveransen kräver alltid att föraren och mottagaren är närvarande samtidigt när alkoholdrycker överläts. Åldern ska kontrolleras bevisligen. Uppgifter om bevisliga kontroller förvaras i tillståndshavarens register så att de avförs ur registret när två år har förflutit från kontrollen. Det är viktigt att verifiera åldern så att tillsynsmyndigheten i sin verksamhet ska kunna kontrollera att förbudet mot överlåtelse till minderåriga har följts och å andra sidan kontrollera att den som levererar alkoholdrycker även kontrollerat mottagarens ålder. Vid kontrollen av personuppgifter kan olika tekniska hjälpmedel användas. På så sätt säkras ålderskontrollen relaterad till alkohollagstiftningen.

Ålderskontroll på ett verifierbart sätt är behandling av personuppgifter, och på den tillämpas Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (allmän dataskyddsförordning), nedan dataskyddsförordningen. Rätten att behandla personuppgifter enligt paragrafen baserar sig på artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen, dvs. behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige – med andra ord att kontrollera åldern för att iaktta förbudet att överlämna alkoholdrycker till minderåriga. Om den föreslagna ändringen föreskrivs enligt artikel 6.3 i dataskyddsförordningen i den nationella lagstiftningen, och grunden för behandlingen är uttryckligen att kontrollera åldern på ett verifierbart sätt, så att även tillsynsmyndighetens möjlighet att ingripa i lagstridig verksamhet säkerställs genom lag.

I paragrafen föreskrivs dessutom att det i samband med överlåtelse av alkoholdrycker ska kontrolleras att det inte finns hinder mot överlåtelse enligt 37 § 1 eller 2 mom. Bestämmelsen framhäver alkoholleverantörens skyldighet att se till att det inte finns hinder för överlåtelse enligt alkohollagen. Utöver efterlevnaden av åldersgränserna i alkohollagen säkerställer detta till exempel kontrollen av berusningstillstånd vid överlämnande av alkoholdrycker.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs att om alkoholdrycker inte får överlätas till följd av leveransförbud enligt 2 mom. eller 37 § 1 eller 2 mom. så returneras alkoholdryckerna till säljaren.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs att leveranstillståndshavaren inte får påföra leverantören av alkoholdrycker ekonomiska eller direktionrättsliga påföljder om den med stöd av 2 mom. eller 37 § vägrar att överlåta alkoholdrycker. Till exempel i olika budtjänster kan leverantörens förtjänst basera sig på antalet beställningar som levereras. Den föreslagna bestämmelsen säkerställer att arbetstagaren eller uppdragstagaren inte har ekonomiska incitament att överlåta alkoholdrycker, även om köparen av alkoholen till exempel är berusad eller inte kunde styrka sin ålder.

37 §. Detaljhandels-, leverans- och serveringsförbud. Paragrafen föreslås bli ändrad i sin helhet. Till paragrafens rubrik och 1 mom. fogas att förbuden enligt bestämmelsen även tillämpas på leveranser av alkoholdrycker. Alkoholdrycker får inte levereras eller överlätas till minderåriga, till personer som uppenbart är berusade eller som uppträder störande eller om det finns grundad anledning att befara att alkoholdrycker överläts eller förmedlas olovligen.

Paragrafens 2 mom. ändras på motsvarande sätt som 1 mom. så att momentet kompletteras med en hänvisning till leverans av alkoholdrycker. Således får starka alkoholdrycker inte säljas eller på något annat sätt överlätas inom detaljhandel till personer som inte har fyllt 20 år.

Paragrafens 3 mom. motsvarar 3 mom. i gällande paragraf.

Till paragrafen fogas ett nytt 4 mom. om förbud mot att leverera alkoholdrycker. Alkoholdrycker får inte levereras till en tjänstenhet inom social- och hälsovården, dvs. till exempelvis sjukhus eller hälsocentraler eller verksamhetsenheter inom socialvårdens serviceboende. Alkoholdrycker får inte heller levereras till exempelvis mödra- och skyddshem, barnskyddsanstalter eller till missbrukarrehabiliteringsenheter. Leveransförbud i fråga om dessa enheter behövs på grund av förbudet enligt 4 § mot verksamhet som strider mot god sed, och med beaktande av enheternas karaktär är det inte nödvändigt att ha en möjlighet att beställa alkoholdrycker till sådana enheter. Alkoholdrycker ska inte heller få levereras till en plats där småbarnspedagogik ordnas, till en plats där förskoleundervisning eller grundläggande utbildning ordnas eller till en plats där främst verksamhet i anslutning till barns och ungas sammankomster ordnas. Med en plats där verksamhet i anslutning till barns och ungas sammankomster ordnas avses till exempel klubblokaler, platser för fritidsintressen, sommarläger, ungdomsgårdar eller andra motsvarande lokaler och områden där det ordnas barn- eller ungdomsverksamhet. Med beaktande av att minderåriga inte får konsumera alkoholdrycker är det motiverat att förbjuda leverans av alkoholdrycker till platser relaterade till barns och ungdomars verksamhet och lokaler. Alkoholdrycker får inte heller levereras till en i 85 § i alkohollagen avsedd plats där det inte är tillåtet att förtära alkoholdrycker eller till en lokal eller en plats som har godkänts som serveringsområde.

Förbudet mot förtäring av alkoholdrycker enligt 85 § i alkohollagen gäller, om inte något annat föreskrivs i lag, i förplägnadsrörelser och på andra ställen där allmänheten mot betalning får mat eller förfriskningar eller under offentliga tillställningar som avses i lagen om sammankomster. Detta innebär för det första att man i förplägnadsrörelser och andra platser där mat eller förfriskningar mot avgift ställs till allmänhetens förfogande inte får förtära alkoholdrycker utan serveringstillstånd. Serveringstillståndet gäller för serveringsställets serveringsområde, och på serveringsområdet får det förtäras endast sådana alkoholdrycker som sålts av innehavaren av serveringstillståndet. Alkoholdrycker får inte heller förtäras utan serveringstillstånd under offentliga tillställningar som avses i lagen om sammankomster. Enligt 2 § 3 mom. i lagen om sammankomster (530/1999) avses med offentliga tillställningar nöjeställningar, tävlingar, uppvisningar och andra med dessa jämförbara tillställningar som är öppna för allmänheten och som inte ska anses vara allmänna sammankomster.

Enligt 4 § 1 mom. i ordningslagen (612/2003) är det förbjudet att inta berusningsmedel på allmänna platser. Ett undantag från förbudet att inta berusningsmedel är enligt 2 mom. parker eller någon annan därmed jämförbar allmän plats. Även om alkoholdrycker får levereras till allmänna platser får de inte förtäras där, om det inte är tillåtet enligt ordningslagen. Enligt 85 § i alkohollagen får alkoholdrycker inte heller förtäras, om inte något annat föreskrivs i lag, i förplägnadsrörelser och på andra ställen där allmänheten mot betalning får mat eller förfriskningar eller under offentliga tillställningar som avses i lagen om sammankomster. Polisen får dessutom, om det krävs för att upprätthålla allmän ordning, förbjuda förtäring av alkoholdrycker på allmän plats. Det är också motiverat att förbjuda leveranser av alkoholdrycker till sådana lokaler eller områden, eftersom det även i övrigt är förbjudet att förtära egna alkoholdrycker där.

38 §. *Personal som har hand om detaljhandel, leverans och servering av alkoholdrycker.* Paragrafen föreslås bli ändrad i sin helhet. Paragrafens rubrik ändras från lydelsen *Personal som har hand om detaljhandel och servering* till lydelsen *Personal som har hand om detaljhandel med samt leverans och servering av alkoholdrycker*, så att paragrafens rubrik i högre grad ska motsvara den föreslagna nya regleringen i paragrafen.

Paragrafens 1 mom. ändras så att utöver detaljhandels- och serveringsställen även leverantörer av alkoholdrycker ska ha en så stor personal som med beaktande av verksamhetens omfattning och art behövs för att övervakningen ska vara effektiv och ordningen upprätthållas effektivt. Bestämmelserna om personal i momentet ingå inte i förutsättningarna för beviljande av tillstånd även när det gäller leverans av alkoholdrycker, men tillståndshavaren ansvarar för att lagens skyldigheter fullgörs som en del av planen för egenkontroll som avses i 56 §.

Paragrafens 2 mom. ändras så att det på detaljhandels- och serveringsställen i fortsättningen ska finnas en av tillståndshavaren utsedd företrädare för tillståndshavaren på plats, när alkoholdrycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol får säljas eller förtäras på stället och stället är öppet för kunder. Enligt den gällande bestämmelsen ska personal vara på plats när stället är öppet för kunder, oavsett om tillståndshavaren säljer alkohol på stället vid den tidpunkten eller inte. Enligt den nya bestämmelsen kan tillstånd beviljas för den tid då personal är på plats och alkohol säljs eller förtärs. Till exempel i självbetjäningssaffärer kan personalen vara på plats några timmar per dag, och tillstånd kan sökas för denna tid.

I paragrafens 2 mom. och längre ner i paragrafen ersätts dessutom uttrycket ”ansvarig föreståndare som företräder tillståndshavaren och har utsetts av denne, eller en annan person som tillståndshavaren har utsett för denna uppgift” i den gällande lagen med en av tillståndshavaren utsedd representant för tillståndshavaren. Ändringen förenklar och förtydligar paragrafens ordalydelse. För tydlighetens skull har tillsynsmyndigheterna ansett att det vore lämpligt att ersätta begreppet ansvarig föreståndare eller annan person som tillståndshavaren utsett för denna uppgift med begreppet tillståndshavarens utsedda företrädare.

Till paragrafen fogas ett nytt 3 mom., och samtidigt flyttas den gällande lagens 3 mom. till 4 mom. I det nya 3 mom. föreskrivs att de leverantörer av alkoholdrycker som avses i 3 § 1 mom. 18 punkten ska ha ett leveranspass för alkoholdrycker som avses i 57 § 3 mom.

Nedan i 57 § föreskrivs särskilt att leverantörer av alkoholdrycker ska ha ett leveranspass som visar kunskaper om alkohollagens bestämmelser om leverans och leveransanvisningar.

Paragrafens 4 mom. motsvarar i stora drag 3 mom. i den gällande lagen. Momentet kompletteras så att en person som inte har fyllt 18 år inte får transportera eller överlåta alkoholdrycker till kunder. Syftet med tillägget är att säkerställa ålderskontrollen i alla situationer. I 37 § i alkohollagen föreskrivs att alkoholdrycker inte får säljas eller på något annat sätt inom detaljhandel eller genom servering överlåtas till personer som inte har fyllt 18 år. Det är motiverat att på motsvarande sätt föreskriva om åldern för leverantörer av alkoholdrycker, eftersom den levererade drycken i allmänhet hämtas från ett sådant detaljhandelsställe, där alkoholdrycker enligt lag inte får överlåtas till personer som inte fyllt 18 år.

I paragrafens 5 mom. föreskrivs på motsvarande sätt som i den gällande lagens 4 mom. att den som säljer alkoholdrycker och deltar i övervakningen av detaljhandel eller servering får i sitt uppdrag inte vara påverkad av alkohol eller något annat berusningsmedel. Momentet ändras dock på så sätt att inte heller den som levererar alkoholdrycker eller som deltar i övervakningen av leverans får vara påverkad av alkohol eller något annat berusningsmedel.

39 §. Allmän övervakning. Till paragrafen fogas ett nytt 3 mom. I nya 3 mom. föreskrivs att leveranstillståndshavaren och leverantören av alkoholdrycker ska övervaka att förbuden och skyldigheterna enligt 35 a, 37 och 38 § iakttas. Övervakningen av leveranser omfattas av samma allmänna övervakningsrelaterade bestämmelser och skyldigheter som gäller för detaljhandel och servering.

40 §. Skyldighet att styrka ålder. Paragrafen föreslås bli ändrad i sin helhet. Paragrafens *1 mom.* ändras på så sätt att en uttömmande förteckning över de handlingar med vilka köparen av alkoholdrycker och den som vistas på serveringsområden kan styrka sin ålder fogas till momentet. Framöver kan ålder endast styrkas med ett giltigt fotoförsett identitetskort, körkort eller pass som utfärdats av en myndighet. Enligt den gällande bestämmelsen kan åldern och styrkas med någon annan tillförlitlig fotoförsedd handling som utfärdats av en myndighet. Bestämmelsen har varit föremål för tolkning i fråga om vilka instanser som är de myndigheter som avses i paragrafen och vad en tillförlitlig fotoförsedd handling är. I synnerhet utländska handlingar har medfört tolkningssvårigheter. Den föreslagna ändringen förtydligar nuläget.

Till paragrafen fogas ett nytt *2 mom.*, som föreskriver om skyldigheten för köparen av levererade alkoholdrycker att styrka sin ålder före köpet. Om alkoholdrycken köps via distansförbindelse, är den som köper alkoholdrycken skyldig att styrka sin ålder på det sätt som anges i 35 § 3 mom. Styrkandet av ålder sker därmed med hjälp av stark autentisering. Bestämmelser om stark autentisering finns i lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster (617/2009). Skyldigheten att styrka åldern är motiverad, eftersom handeln främst sker via en försäljningsplattform eller applikation på internet. Till skillnad från detaljhandel eller servering kan försäljaren inte i samband med näthandel bedöma om köparens ålder ska kontrolleras till exempel utifrån utseendet. Bestämmelsen säkerställer ålderskontrollen.

Skyldigheten att identifiera sig med hjälp av stark autentisering är behandling av personuppgifter på vilken dataskyddsförordningen är tillämplig. Verksamhetsutövarens rätt att behandla personuppgifter enligt paragrafen baserar sig på artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen, dvs. behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige – med andra ord att kontrollera åldern för att iaktta förbudet att sälja alkoholdrycker till minderåriga. Om den föreslagna ändringen föreskrivs enligt artikel 6.3 i dataskyddsförordningen i den nationella lagstiftningen, och grunden för behandlingen är uttryckligen att kontrollera köparens ålder och fullgöra skyldigheterna enligt alkohollagen.

Till paragrafen fogas ett nytt *3 mom.*, enligt vilket mottagaren av alkoholleveranser ska styrka sin ålder med en handling som avses i 1 mom. för den som levererar alkoholdrycken. Detta är motiverat för att säkerställa att köparen eller mottagaren av drycken inte är minderårig. Regleringen gör det också möjligt att beställa alkoholdrycker som gåva till annan person, varvid det dock ska säkerställas att både köparen och mottagaren av alkoholdrycken uppfyller åldersgränsen enligt lagen. Då möjliggörs leverans med ålderskontroll.

42 a §. Leveranstidpunkter. Till lagen fogas en ny paragraf som föreskriver om leveranstider för alkoholdrycker. I paragrafens *1 mom.* fastställs att vid leverans av alkoholdrycker är överlåtelse av alkoholdrycker till mottagare tillåten under samma tider som i detaljhandeln, dvs. mellan kl. 21 och 21. Alkoholdrycker ska överlåtas mellan dessa klockslag, även om transporten kan ske vid andra tidpunkter.

I paragrafens *2 mom.* preciseras leveranstiderna för drycker som köpts från alkoholbolaget. När det gäller dem iaktas vid överlåtelse av iaktas vid överlåtelse till mottagaren av alkoholdrycker alkoholbolagets detaljhandelstider enligt 42 § 2 mom.

I paragrafens *3 mom.* föreskrivs vad som sker med alkoholdrycker som inte har kunnat överlåtas inom den tid som anges i 1 eller 2 mom. Leverantören av alkoholdrycker ska då returnera alkoholdryckerna till säljaren eller leverera dem till kunden senare inom de leveranstider som anges i 1 eller 2 mom., om inte underlåtenheten att leverera berott på orsaker som avses i 37 §.

Om alkoholdrycker inte kan överlåtas på grund av överlåtelseförbud enligt i 37 § ska alkoholdryckerna dock alltid återlämnas direkt till säljaren. Om en leverans däremot misslyckas av en annan orsak kan leverantören av alkoholdrycken försöka leverera dryckerna till kunden senare. Ny leverans av alkoholdrycker är endast möjlig vid nästa tillåtna tidpunkt, om vilken beställaren och leverantören avtalar om. Om leverantören av alkoholdrycker inte direkt återlämnar dryckerna till säljaren ska bestämmelserna i livsmedelslagen (297/2021) beaktas.

45 §. Övervakning av servering i vissa fall. Ordalydelsen i bemyndigandet att utfärda förordningar i paragrafens 3 mom. ändras så att närmare bestämmelser om begränsningen av mängden alkoholdrycker får utfärdas genom förordning av statsrådet. Enligt den gällande paragrafens 3 mom. utfärdas närmare bestämmelser om begränsning av mängden alkoholdrycker genom förordning av statsrådet. Statsrådets förordning om verkställigheten av alkohollagen innehåller dock inte närmare bestämmelser om begränsning av mängden alkoholdrycker.

Bemyndigandet att utfärda förordningar blir ett separat moment, dvs. till paragrafen fogas ett nytt 4 mom.

46 §. Anskaffning av alkoholdrycker. Paragrafens 1 mom. preciseras så att bestämmelsen gäller alkoholdrycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol. Preciseringsen förtydligar nuläget.

51 §. Prissättning och prisinformation. Till paragrafens 1 mom. fogas att det även vid leverans av alkoholdrycker är förbjudet att erbjuda två eller flera förpackningar eller portioner alkoholdryck till ett nedsatt totalpris. Priset på en enskild alkoholdryck som säljs och levereras får inte vara högre än priset på en enskild dryck som säljs och levereras i flerpack eller tillsammans. Bestämmelsen motsvarar det som föreskrivs om detaljhandel med och servering av alkoholdrycker.

Till paragrafens 2 mom. fogas att det är förbjudet erbjuda och betala sådan gottgörelse för priset på en alkoholdryck som räknas ut utifrån de alkoholdrycker eller andra konsumtionsnyttigheter och tjänster som köpts även vid leveranser. Enligt den föreslagna bestämmelsen får försäljning av alkoholdrycker inte heller främjas i samband med stamkundskort eller förmånsprogram för leveranser på ett sådant sätt att inköp och leverans av alkoholdrycker blir förmånligare till följd av inköpsgottgörelser på basis av inköpsvolym för alkohol och andra konsumtionsvaror. Utöver att erbjuda sådan ersättning är det också förbjudet att betala den. När det gäller förmånsprogrammet som verkar i Finland får således inköpsgottgörelse betalas ens för inköp och transport av alkoholdrycker som har skett utomlands, till exempel i Estland. Bestämmelsen motsvarar det som föreskrivs om detaljhandel med och servering av alkoholdrycker.

57 §. Personalens kompetens. Till paragrafens 1 mom. fogas en leverantör av alkoholdrycker som handlar för tillståndshavarens räkning, för vars del leveranstillsståndshavaren ska se till att leverantören av alkoholdrycker känner till sina skyldigheter enligt denna lag och enligt planen för egenkontroll.

Till paragrafens 2 mom. fogas ett omnämnande av serveringspass. I den gällande bestämmelsen hänvisas till ett intyg som visar personens kunskaper om alkohollagen. Eftersom det i propositionen dock föreslås ett nytt leveranspass för alkoholdrycker, är det motiverat att uttryckligen hänvisa till ett serveringspass i momentet för tydlighetens skull. Beteckningen för intyget som visar personens kunskaper om alkohollagen är numera serveringspass, och för tydlighetens skull vore det motiverat att använda motsvarande term även i paragraferna. På motsvarande sätt nämns hygienpass uttryckligen i livsmedelslagen (297/2021).

Till paragrafen fogas ett nytt 3 *mom.* om leveranspass. Leveranstillsåndshavaren ska se till att de som levererar alkoholdrycker för dess räkning har ett intyg (*leveranspass*) enligt den av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovård godkända modellen som visar kännedom om regleringen av och anvisningarna för leveranser enligt alkohollagen. Alla leverantörer av alkoholdrycker som avses här, dvs. personer som överlåter drycker från inhemsk detaljhandel eller alkoholbolaget till beställaren ska ha ett leveranspass som avses i 57 § 3 *mom.* i lagen.

Det är viktigt att säkerställa att leveranstillsåndshavare eller de som är involverade i leveranserna förstår sina skyldigheter relaterade till ålderskontroll enligt alkohollagen och vet hur de ska agera lagenligt i eventuella krävande situationer. I paragrafens 1 *mom.* föreskrivs att även personalen och de som levererar alkoholdrycker för leveranstillsåndshavarens räkning ska se till att de känner till sina skyldigheter enligt lagen och enligt planen för egenkontroll samt föra bok över den utbildning och kompetens som de personer som arbetar på ett verksamhetsställe har. Bestämmelserna om leveranspasset främjar för sin del detta mål. I leveranssituationer är transportören sannolikt ensam och överlåtelserna kan ske i privata lokaler. Situationen vid leveranser är en helt annan än i butiker där det finns andra kollegor och eventuellt även ordningsvakter på plats. I sådana situationer kan det förekomma olägenheter för leverantören av alkoholdrycker och eventuella hot relaterade till arbets säkerheten. Det är mycket svårare att överlåta drycker vid kundens dörr, till exempel på grund av för låg ålder eller berusningstillstånd. Av denna anledning ska alla leverantörer av alkoholdrycker ha leveranspass.

58 §. *Beviljande av intyg över kunskaper om alkohollagen.* Paragrafen föreslås bli ändrad i sin helhet. Paragrafens 1 *mom.* ändras så att intyget över kunskaper om alkohollagen ändras till serveringspass. Beteckningen för intyget som visar personens kunskaper om alkohollagen är numera serveringspass, och för tydlighetens skull vore det motiverat att använda motsvarande term även i paragraferna. Även i livsmedelslagen (297/2021) föreskrivs om ett intyg som påvisar livsmedelshygienisk kompetens och som i lagen kallas hygienpass.

Dessutom ändras paragrafens 1 *mom.* så att kompetensen hos tillståndshavarens företrädare kan styrkas med intyg över serveringspass eller examensintyg som omfattar motsvarande kunskaper som ett prov för serveringspass. Serveringspass beviljas personer som med godkänt resultat har avlagt ett prov för serveringspass. Enligt den gällande lagen beviljas intyget personer som med godkänt resultat har avlagt ett prov som bedömer deras kunskaper om alkohollagen och kännedom om övervakningsrutinerna eller som har genomgått utbildning eller avlagt examen som omfattar motsvarande kunskaper. Omnämmandet av utbildning som omfattar motsvarande kunskaper slopas som onödigt i paragrafen, eftersom det i 7 § i social- och hälsovårdsministeriets förordning om tillsynen över alkohollagen (158/2018) inte föreskrivs om utbildning som motsvarar provet för serveringspass. Dessutom har utexaminerade, trots paragrafens ordalydelse, i praktiken inte beviljatsintyg enligt Valviras mall. Därför är det motiverat att precisera regleringen så att kompetens hos tillståndshavarens företrädare kan visas utöver genom ett intyg över att provet för serveringspass har avlagts med godkänt resultat även genom ett examensintyg, av vilket framgår att kompetensen omfattar de ämnen som räknas upp i 6 § 1 *mom.* i social- och hälsovårdsministeriets förordning om tillsynen över alkohollagen (158/2018).

Paragrafens lydelse förtydligas också på så sätt att intyg över serveringspass beviljas den som avklarat provet för serveringspass med godkänt resultat. Bestämmelsen ändrar inte nuläget. I övrigt förblir regleringen enligt 58 § 1 *mom.* i alkohollagen oförändrad, och intyg över kunskaper om alkohollagen beviljas av en läroanstalt som med tillstånd av statsrådet eller undervisnings- och kulturministeriet ger utbildning i restaurangservice.

Till paragrafen fogas ett nytt 2 *mom.*, som på motsvarande sätt som i fråga om serveringspasset föreskriver om intyg som visar kunskaper om lagstiftningen om leveranser, dvs. leveranspasset. Alkoholdrycksleverantörens kompetens kan visas med ett intyg över leveranspasset. Leveranspass beviljas av en läroanstalt som har tillstånd att anordna examina och utbildning enligt lagen om yrkesutbildning (531/2017) eller en läroanstalt som har tillstånd som avses i yrkeshögskolelagen (932/2014). Intyget beviljas på motsvarande sätt som serveringspass till en person som med godkänt resultat avlagt provet för leveranspass. Till skillnad från bestämmelserna om serveringspass kan leveranspass för alkoholdrycker även beviljas av en annan läroanstalt som avses i lagen om yrkesutbildning än en läroanstalt som ger utbildning i restaurangservice. Detta är motiverat, eftersom leverans och överlåtelse av alkoholdrycker inte är knuten till företag som tillhandahåller restaurangtjänster, utan leverans av alkoholdrycker kan också tillhandahållas av andra aktörer med leveranstillstånd för alkoholdrycker enligt alkohollagen. Läroanstalter, som anordnar prov för leveranspass, ska göra det möjligt att avlägga provet på finska, svenska och engelska.

Det gällande 2 *mom.* i paragrafen flyttas och blir ett nytt 3 *mom.* I momentet ändras hänvisningen till den upphävda livsmedelslagen till den uppdaterade livsmedelslagen, och hänvisningen ändras till att gälla 19 § i den gällande livsmedelslagen som reglerar dessa frågor. Samtidigt ändras beteckningen för det kompetensintyg som avses i livsmedelslagen till hygienpass, medan beteckningen för intyget som visar kunskaper om alkohollagen ändras till serveringspass. Läroanstalten har rätt att för provet ta ut en avgift som högst motsvarar de faktiska kostnaderna för anordnandet av provet. Läroanstalten har rätt att ta ut en avgift för att anordna prov för leveranspass och bevilja leveranspass. Det är motiverat att göra det möjligt att ta ut en avgift så att läroanstalterna de facto anordnar sådan prov, trots att det inte ingår i deras grundläggande uppgifter. Läroanstalter får prissätta provet på företagsekonomiska grunder.

Bemyndigandet att utfärda förordningar i den gällande paragrafens 3 *mom.* flyttas och blir ett nytt 4 *mom.* Bemyndigandet att utfärda förordningar ändras så att närmare bestämmelser också om innehållet i provet för leveranspass och bedömningen av det som avses i 2 *mom.* utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

60 §. Tillsyn och anknytande styrning. I paragrafen i den gällande alkohollagen definieras de myndigheter som utövar tillsyn över alkohollagen och deras befogenheter. Till paragrafen fogas ansvar för tillsyn över leverans av alkoholdrycker. Till paragrafens 1 *mom.* fogas att regionförvaltningsverken inom sitt verksamhetsområde övervakar utöver detaljhandeln med och serveringen av alkoholdrycker även leveranserna av alkoholdrycker.

Till paragrafens 2 *mom.* fogas att Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården utövar tillsyn över leveranser av alkoholdrycker i hela landet. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården skulle även framöver styrande myndighet för tillsynen över alkohollagen, dvs. dess uppgifter omfattar även styrning, samordning och utveckling av regionförvaltningsverkens tillståndsförvaltning och tillsyn, produktion av informations-, statistik- och kommunikationstjänster för alkoholförvaltningen och övriga uppgifter som anges i denna lag. Till uppgifterna för Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården hör således även styrning, samordning och utveckling av regionförvaltningsverkens tillståndsförvaltning och tillsyn som gäller leverans av alkoholdrycker, produktion av informations-, statistik- och kommunikationstjänster relaterade till leveranser och övriga uppgifter som anges i denna lag.

Till paragrafens 3 *mom.* fogas en ny 5 punkt om styrning av läroanstalter ifråga om serveringspass- och provet för leveranspass. Enligt 57 § 2 *mom.* i alkohollagen godkänner Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården formuläret för provet för

serveringspass. I praktiken har ämbetsverket dessutom instruerat läroanstalter som anordnar prov för serveringspass. Styrningen av läroanstalterna relaterad till prov för serveringspass har dock inte definierats som en uppgift för en viss myndighet, och därför bör relevanta behörighetsbestämmelser tas in i lagen samtidigt som en bestämmelse om prov för leveranspass fogas till lagen. .

Den gällande 5 punkten i paragrafens 3 mom. flyttas och blir en ny 6 punkt.

61 §. Tillsynsprogram. Till paragrafens 1 mom. fogas att tillsynsmyndigheterna i sitt tillsynsprogram även ska beakta leverans av alkoholdrycker. Med tanke på tillsynen är det motiverat att utöver servering och detaljhandel även inkludera leverans i tillsynsprogrammet för att styra och övervaka denna verksamhet på ett enhetligt sätt.

62 §. Rätt att utföra inspektioner och få information. Det föreslås att 4 mom. ändras helt och hållet. I det nya 4 mom. föreskrivs om myndighetens rätt att göra testköp av alkoholdrycker om det är motiverat för att utföra tillsynsuppgifter avseende leverans av alkoholdrycker. Den behöriga myndigheten har också rätt att anlita myndiga frivilliga för testköp om myndigheten har en orsak att anta att innehavarens av leveranstillstånd för alkoholdrycker eller aktörer som levererar alkoholdrycker för dess räkning inte fullgör sina skyldigheter enligt lag vid leverans och överlåtelse av alkoholdrycker.

En central del av myndighetstillsynen över detaljhandeln med alkoholdrycker baserar sig för närvarande på oanmälda inspektionsbesök, i samband med vilka man bl.a. följer upp hur innehavarna av detaljhandelstillstånd fullgör sin skyldighet att kontrollera åldern. En sådan övervakning av konkreta överlåtelsehändelser är i praktiken inte möjlig vid leverans av alkoholdrycker, eftersom myndigheten inte har kännedom om när och var överlåtelse sker. Dessutom sker största delen av överlåtelseerna sannolikt på ställen som omfattas av hemfrid där tröskeln för att utföra inspektioner är mycket hög enligt lagstiftningen. För att säkerställa ålderskontrollen får alkoholkontrollmyndigheterna rätt att göra eller beställa testköp för att utreda om överlåtelseförbudet enligt alkohollagen iakttas vid leverans av alkoholdrycker. I Finland har till exempel Skatteförvaltningen och polisen samt även regionförvaltningsverken rätt att göra testköp på alkoholserveringsställen enligt lagen om skyldighet att erbjuda kvitto vid kontantförsäljning (658/2013, nedan kvittolagen). Likaså har konsumentombudsmannen enligt lagen om vissa befogenheter för konsumentskyddsmyndigheterna (566/2020) befogenhet att göra testköp i vissa situationer och även rätt uppträda under annan identitet om det är nödvändigt för att förhindra att testköpet avslöjas. För tydlighetens skull föreskrivs det särskilt i paragrafen att den behöriga myndigheten har rätt att av detaljhandelstillståndshavaren få information om vem som har levererat alkoholdryckerna i samband med testköpet.

Det gällande 4 mom. flyttas och blir ett nytt 5 mom. Inga ändringar görs dock i paragrafens innehåll.

63 §. Rätt att få information. I paragrafens 1 mom. görs en teknisk ändring, eftersom Arbetslöshetsförsäkringsfonden i dag heter Sysselsättningsfonden. Namnet ändras med andra ord för att motsvara nuläget. Tillsynsmyndigheterna har med stöd av bestämmelsen rätt att få samma information som enligt den gällande lagen, inklusive straffregisterutdrag från Rättsregistercentralen.

Till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. som föreskriver om tillsynsmyndigheternas rätt att avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna få information från bötesregistret som avses i 46 § i lagen om verkställighet av böter (672/2002). Rätten till information begränsas till information som är nödvändig för att utreda de allmänna förutsättningarna för tillstånd för

tillståndssökanden eller -havaren eller, i påföljdsituationer, för att utreda förbudet mot dubbel straffbarhet. I dag är problemet att tillsynsmyndigheterna inte får information direkt från bötesregistret, eftersom utlämnande av uppgifter inte är särskilt reglerat i lag. Ändringen påskyndar och effektiviserar processen för beviljande av tillstånd och förbättrar rätten att få information när påföljder påförs.

Behandlingen av uppgifter i bötesregistret är behandling av personuppgifter, på vilken dataskyddsförordningen tillämpas. Den rätt att behandla personuppgifter som föreskrivs i paragrafen grundar sig på artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen, alltså ska behandlingen vara nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige, dvs. för att kontrollera förutsättningarna för tillstånd i fråga om en sökande eller tillståndshavare. I enlighet med artikel 6.3 i dataskyddsförordningen utfärdas bestämmelser om den föreslagna ändringen i den nationella lagstiftningen, och grunden för behandlingen ska uttryckligen vara en bedömning av förutsättningarna för tillstånd för den som söker om eller innehar tillstånd.

71 §. Påföljdsavgift. Den övre gränsen för påföljdsavgiften enligt paragrafens 1 mom. höjs till 20 000 euro. Det nuvarande högsta beloppet på 1 000 euro har i praktiken konstaterats vara rätt obetydligt. I vissa situationer kan det vara ekonomiskt mer lukrativt för tillståndshavaren att bryta mot bestämmelserna i paragrafen, eftersom det är ekonomiskt vettigare att ta betala påföljdsavgifter än att rätta till agerandet enligt alkohollagen. Således är det motiverat att höja den nuvarande påföljdsavgiften avsevärt, så att det också i viss mån får en avskräckande effekt som leder till att verksamhetsutövare börjar iaktta alkohollagens bestämmelser. Vid bedömningen av påföljdsavgiftens belopp gäller det dock att beakta förfarandets art, skadlighet och regelbundenhet på ett sätt som liknar det nuvarande. Vid bedömningen av påföljdsavgiftens storlek ska dessutom tillståndshavarens ekonomiska ställning även i fortsättningen beaktas.

En ny punkt 8 om grunderna för fastställande av påföljdsavgiften för leverans av alkoholdrycker fogas också till paragrafens 1 mom. Leveranstillståndshavaren kan påföras en påföljdsavgift om den bryter mot skyldigheterna enligt lagen, tillståndsvillkoren eller bestämmelserna om kompetensen hos aktörer som levererar alkoholdrycker för tillståndshavarens räkning.

72 §. Återkallelse av tillstånd. Paragrafen föreslås bli ändrad i sin helhet så att den även framöver bygger på en gradvis skärpning av påföljder, varvid en tillfällig eller permanent återkallelse av tillståndet i allmänhet förutsätter tidigare påföljder. Villkoren för att återkalla tillstånd lindras dock delvis, så att regleringen i högre grad stöder en effektiv myndighetstillsyn. Paragrafens struktur förtydligas på så sätt att det föreskrivs om tillfällig och permanent återkallelse i separata moment.

Enligt 1 mom. 1 punkten i paragrafen kan ett tillstånd återkallas för viss tid, om verksamhetsutövaren efter det att en anmärkning getts eller påföljdsavgift påförts fortsätter att bryta mot eller försumma sina skyldigheter enligt 71 § 1 mom. Framöver kan tillståndet även återkallas för viss tid om verksamhetsutövaren bryter mot eller försummar sina skyldigheter enligt 71 § 1 mom. 7 punkten och den nya 8 punkten och om förutsättningarna enligt paragrafens 1 mom. 1 punkt uppfylls. Enligt 1 mom. 2 punkten i paragrafen kan tillståndsmyndigheten återkalla tillståndet för viss tid utan tidigare påförda påföljder, om verksamhetsutövaren bryter mot eller försummar sin väsentliga skyldighet enligt denna lag. Från fall till fall kan exempelvis försäljning eller överlåtelse av en alkoholdryck till en person som inte fyllt 18 år eller som är uppenbart berusad betraktas vara ett brott mot en väsentlig skyldighet. Det kan till exempel vara fallet om unga personers identitetshandlingar inte överhuvudtaget har kontrollerats. Enligt paragrafens 2 mom. ska även framöver särskild hänsyn tas till hur allvarlig den verksamhet är som återkallelsen grundar sig på och till omständigheterna kring verksamheten när längden på tidsfristen bestäms.

Enligt 3 mom. 1 punkten i paragrafen kan ett tillstånd återkallas permanent, om verksamhetsutövaren efter det att tillståndet återkallats för viss tid fortsätter att bryta mot eller försumma sina skyldigheter. Till sitt innehåll motsvarar 3 mom. 2 punkten i paragrafen den gällande lagstiftningen och blir även framöver tillämplig i exceptionella fall. Enligt 3 mom. 3 punkten i paragrafen kan tillståndsmyndigheten återkalla ett tillstånd eller godkännande permanent, om förutsättningarna för tillståndet eller godkännandet inte längre gäller. Framöver är fastställande av en tidsfrist inte längre en förutsättning för återkallelse, eftersom det inte alltid är möjligt att åtgärda en brist i förutsättningarna för tillstånd eller godkännande inom tidsfristen. Tillståndsmyndigheten ska dock i enlighet med förvaltningslagen även framöver höra innehavaren av tillståndet eller godkännandet innan tillståndet eller godkännandet permanent återkallas. Tillståndsmyndigheten ska återkalla tillståndet eller godkännandet permanent om bristen inte åtgärdas under tiden för hörandet, eftersom detta är en förutsättning för tillståndet eller godkännandet.

72 a §. Upphörande av tillstånd. För tydlighetens skull fogas till lagen en ny paragraf som gäller upphörande av tillstånd och verksamhet. Med den nya indelningen betonar man att upphörande av verksamheten inte innebär att tillståndet återkallas, och att upphörande av verksamheten inte leder till en sådan karens som avses 13 § 4 mom. 3 punkten och som hindrar beviljande av nytt tillstånd.

Enligt paragrafens 1 mom. ska tillståndsmyndigheten i registret anteckna att ett tillstånd eller godkännande enligt denna lag har upphört, om verksamhetsutövaren har lagt ner verksamheten annat än tillfälligt. I regel tillämpas bestämmelsen endast när verksamhetsutövaren själv meddelar att verksamheten upphör. Till skillnad från den gällande lagen gör det dock även möjligt för myndigheten att på eget initiativ avsluta ett registrerat tillstånd eller godkännande, om verksamhetsutövaren försummar skyldigheten att anmäla att verksamheten upphör, vilket fogats till 11 §. Bestämmelsen är motiverad till exempel i en situation där en tillståndssökande ansöker om serveringstillstånd för ett ställe för vilket en annan verksamhetsutövare har ett giltigt serveringstillstånd, men denna andra verksamhetsutövare har lagt ner verksamheten på det stället annat än tillfälligt. Att anteckna ett tillstånd som avslutat på myndighetens initiativ kräver utredning av att verksamhetsutövaren har avslutat verksamheten annat än tillfälligt, till exempel att verksamhetsutövaren inte längre har rätt att använda verksamhetslokalerna eller att verksamheten har antecknats som avslutad i en annan myndighets register över näringsverksamhet. Framöver kan tillståndsmyndigheten i en sådan situation efter att ha hört tillståndshavaren anteckna tillståndet som avslutat i registret och ge den nya tillståndssökanden serveringstillstånd för serveringsstället.

I den gällande lagen finns inga bestämmelser om förfarande när en innehavare av godkännande eller tidsbundet tillstånd försätts i konkurs eller när en privat näringsidkare som innehar tillstånd eller godkännande avlider. I lagen finns endast en bestämmelse enligt vilken tillståndshavarens konkursbo har rätt att fortsätta verksamhet som kräver tillstånd i högst ett år från det att konkursen inleddes. I paragrafens 2 mom. utvidgas rätten till att gälla även tillståndshavarens dödsbo och konkursboet eller dödsboet efter innehavaren av godkännandet. I bestämmelsen anges dessutom hur länge det är möjligt att fortsätta verksamheten om tillståndet eller godkännandet gäller för viss tid. Till bestämmelsen fogas också en förutsättning, enligt vilken tillståndsmyndigheten utan dröjsmål ska underrättas om konkurs eller dödsfall för att kunna fortsätta verksamheten. I regel kan det förutsättas att anmälan ska göras inom en månad från konkursen eller dödsfallet.

75 §. Avgifter som regionförvaltningsverket tar ut. En ny punkt 3 om tillsynsavgiften för leverans av alkoholdrycker fogas till paragrafens 2 mom. Tillsynsavgiften tas ut av innehavare av leveranstillstånd. Motsvarande tillsynsavgifter tas ut av innehavare av detaljhandels- och

serveringstillstånd. En teknisk ändring görs i 2 mom. 2 punkten på grund av tillfogandet av den nya 3 punkten.

84 §. Förmedling och överlåtelse av alkoholdrycker. Paragrafen preciseras i fråga om förbjuden förmedling. Enligt paragrafen får alkoholdrycker inte förmedlas eller överlåtas mot arvode, om inte något annat föreskrivs i lag. Förmedling och överlåtelse av alkoholdrycker är inte förbjudet, om det är fråga om en leverans av en leveranstillståndshavare enligt alkohollagen. Förbudet som avses i paragrafen skulle inte gälla denna tillståndspliktiga verksamhet.

85 §. Förbud mot förtäring av alkoholdrycker. Paragrafens 1 mom. preciseras så att bestämmelsen gäller drycker med en alkoholhalt på mer än 2,8 procent. Preciseringsen förtydligar nuläget.

90 §. Straffbestämmelser. Paragrafens 5 mom. 1 punkt ändras till följd av att den hänvisar till 37 § som föreslås bli ändrad. Samtidigt preciseras omfattningen av de gärningar som är belagda med alkoholförseelse. För alkoholförseelse döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot ett detaljhandels-, leverans- eller serveringsförbud enligt 37 § 1–3 mom. Om således en leverantör av alkoholdrycker överlåter en alkoholdryck till exempelvis en minderårig eller en kraftigt berusad person är det en straffbar gärning på det sätt som avses i föreslagna 90 §. Enligt den gällande paragrafen är försäljning eller annan överlåtelse av alkoholdrycker vid detaljhandel och servering till exempelvis en omyndig eller kraftigt berusad person redan kriminaliserad, och således är det motiverat att utsträcka kriminaliseringen även till överlåtelse av alkoholdrycker vid leveranser.

Paragrafens 5 mom. 2 punkt ändras till följd av att den hänvisar till 38 § som föreslås bli ändrad. En ansvarig föreståndare eller en annan utsedd person som avses i 38 § i den gällande lagen ändras enligt föreslagna 38 § till tillståndshavarens representant. Enligt 90 § 5 mom. 2 punkten döms således för alkoholförseelse också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet i egenskap av innehavare av ett detaljhandelstillstånd eller serveringstillstånd eller en i 38 § avsedd representant för tillståndshavaren bryter mot de skyldigheter som enligt 35 och 36 § gäller övervakandet av ordningen på detaljhandelsställen och serveringsställen.

Utöver de alkoholförseelser som avses ovan i paragrafens 5 mom. 1 och 2 punkt och som bestraffas med böter föreskrivs det om alkoholbrott i 50 a kap. i strafflagen (39/1889). Enligt 50 a kap. 1 paragrafen 1 mom. 3 punkten i den gällande strafflagen ska den som i strid med alkohollagen eller en bestämmelse som utfärdats med stöd av den säljer, förmedlar eller annars överlåter alkoholdrycker eller sprit till någon annan för alkoholbrott dömas till böter eller fängelse i högst två år. Denna bestämmelse i strafflagen kan bli tillämplig vid överlåtelser relaterade till leveranser av alkoholdrycker.

Bilaga. Till bilagan fogas en ny *punkt 6 a* som avser tillsynsavgiften för leverans och fastställande av den. Enligt punkt 6 a § i bilagan tar regionförvaltningsverket ut en årlig tillsynsavgift av innehavare av leveranstillstånd för alkoholdrycker som gäller tills vidare. Tillsynsavgiftsperioden är ett kalenderår. Avgiften består av en fast grundavgift och av en tilläggsavgift som är beroende av verksamhetens omfattning. Grundavgiften per tillståndshavare är 100 euro.

Beroende på verksamhetens omfattning tas det under avgiftsperioden ut en tilläggsavgift som beräknas på basis av den mängd leveranser av alkoholdrycker som årligen har rapporterats till tillståndsmyndigheten. Med en leverans avses leverans baserad på en beställning. Som leverans räknas även leveranser där alkoholdrycker inte har kunnat överlåtas till exempel på grund av leveransförbud enligt 37 §. Det saknar betydelse hur många alkoholdrycker som har levererats

på en gång utan tillsynsavgiften bestäms utifrån antalet utförda leveranser. Tillsynsavgiften är utöver grundavgiften 0,10 euro/leverans årligen till den del antalet leveranser överstiger 1 000 leveranser. Den på dessa grunder fastställda tillsynsavgiften avrundas nedåt till närmaste tiotal euro.

Tillståndshavaren är skyldig att till tillståndsmyndigheten anmäla det totala antalet leveranser årligen. Om tillståndshavaren inte gör anmälan i tid, har tillståndsmyndigheten rätt att ålägga tillståndshavaren att vid vite enligt 70 § anmäla det totala antalet leveranser. Tillståndsmyndigheten ska dock ge tillståndshavaren en påminnelse och ge tillståndshavaren skälig tid att anmäla ovannämnda uppgifter innan vite föreläggs. Rättsskyddsmedlen enligt 80 § gäller också tillsynsavgiften för leveranser, dvs. omprövning av en tillsynsavgift får begäras hos den myndighet som påfört avgiften, och ett beslut som meddelats med anledning av en begäran om omprövning får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen. I enlighet med 80 § 4 mom. i alkohollagen ska avgiften oberoende av om omprövning har begärts eller ändring sökts betalas inom utsatt tid.

Det föreslås att det till 7 punkten fogas en ny bestämmelse om uttagande av tillsynsavgifter. Avgifterna debiteras i efterskott senast 30.4, på så sätt att den mängdbaserade redovisningsperioden är föregående kalenderår.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Till 11 paragrafen i den föreslagna lagen fogas ett nytt 4 mom. om bemyndigande att utfärda förordningar om innehållet i ansökan eller anmälan om verksamhetsförändringar som avses i 11 §. I 13 § i statsrådets förordning om verkställigheten av alkohollagen (151/2018) föreskrivs redan om innehållet i en ansökan om ändring av tillståndet, men ett bemyndigande om att utfärda förordningar saknas i den gällande lagen. Till följd av ändringarna i den föreslagna lagen görs relevanta ändringar i förordningen av statsrådet genom en ändringsförordning. Dessutom bereds relevanta ändringar i social- och hälsovårdsministeriets förordning om tillsynen över alkohollagen (158/2018) genom en ändringsförordning. Dessa ändringsförordningar avses träda i kraft samtidigt som lagförslaget.

Det föreslås att ordalydelsen i bemyndigandet att utfärda förordningar i 45 § 3 mom. i den gällande ändras så att närmare bestämmelser om begränsningen av mängden alkoholdrycker som avses i paragrafen får utfärdas genom förordning av statsrådet. Bemyndigandet att utfärda förordningar blir ett separat 4 mom. Enligt ordalydelsen i den gällande lagen utfärdas närmare bestämmelser om begränsning av mängden alkoholdrycker genom förordning av statsrådet, men den gällande förordningen innehåller inga bestämmelser om begränsning av mängden alkoholdrycker. Statsrådets ändringsförordning som bereds för närvarande föreskriver inte heller om begränsning av mängden alkoholdrycker, men ändringen av bemyndigandet att utfärda förordningar gör det möjligt att vid behov utfärda närmare bestämmelser genom förordning av statsrådet vid behov.

9 Ikraftträdande

Det föreslås att lagen träder i kraft den 1 januari 2025. Det föreslås att bestämmelserna i 2 § 1 och 2 mom., 3 § 1 mom. 11, 17 och 18 punkten, 4 § 1 mom., 5 § 1 mom., 7 §, 12 §, 17 §, 17 a §, 28 § 3 mom., 35 §, 35 a §, 37 och 38 §, 39 § 3 mom., 40 §, 42 a §, 62 § 4 mom., 75 § 2 mom., 84 §, 90 § 5 mom. och 6 a punkten i bilagan ska tillämpas dock först att fem (5) månader gått från lagens ikraftträdande.

Den föreslagna övergångstiden är motiverad för att tillstånds- och tillsynsmyndigheterna ska ha tillräckligt med tid att förbereda de processer och informationssystemförändringar som den nya tillståndsformen i alkohollagen förutsätter. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira bör också ges tillräckligt med tid för att utarbeta det material som behövs för den föreslagna leveranspassutbildningen på finska, svenska och engelska. Likaså behövs en övergångsperiod för att de läroanstalter som avser att anordna leveranspassutbildningar och prov får möjlighet att planera och organisera anordnandet av utbildningar och prov på ett ändamålsenligt sätt. Det är också motiverat att föreskriva om en övergångsperiod så att den personal som är involverad i leveranser av alkoholdrycker de facto får möjlighet att delta den utlämningspassutbildning som den föreslagna lagen förutsätter innan verksamheten påbörjas.

Övergångstiden är också vara motiverad eftersom alkoholbolaget Alko Ab i och med den föreslagna ändringen måste ansöka om leveranstillstånd för alkoholdrycker för företagsleveranser till företagsadresser. Enligt gällande lagstiftning är detta möjligt för Alko Ab utan separat leveranstillstånd för alkoholdrycker. Med andra ord har Alko Ab:s företagsleveranser till företagsadresser genomförts enligt en paragraf i den gällande lagen, som nu upphävs som onödig i och med den nya tillståndsformen. Om lagen tillämpades omedelbart från ikraftträdandet skulle det inte längre vara möjligt för Alko Ob att transportera alkoholdrycker till företag utan leveranstillstånd för alkoholdrycker och leveranspass för personalen. Detta kunde försvåra inte endast Alko Ab:s verksamhet utan även verksamheten i de företag som enligt gällande lag har kunnat beställt alkoholdrycker från Alko Ab transporterade och levererade till företagsadresser.

10 Verkställighet och uppföljning

Reformens ekonomiska konsekvenser samt sociala och hälsomässiga konsekvenser följs upp i samarbete med Institutet för hälsa och välfärd, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, regionförvaltningsverken och Konkurrens- och konsumentverket. Det är motiverat att se över myndigheternas behov av tilläggsresurser och nivån på tillsynsavgifterna efter att ändringen trätt i kraft med beaktande av det slutliga antalet leveranstillståndshavare och de erfarenheter som erhållits genom det praktiska genomförandet av tillsynsarbetet.

I regeringsprogrammet har man kommit överens om att det före halvtidsöversynen i samarbete mellan social- och hälsovårdsministeriet och arbets- och näringsministeriet görs en utredning om avregleringen av försäljningen av viner med en alkoholhalt på 15 procent.

11 Förhållande till budgetpropositionen

Förslaget hänför sig till statens budgetproposition för år 2025 och avses bli behandlat i samband med den. Tilläggsanslag till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården föreslås för de nya uppgifterna enligt propositionen. Propositionen medför således konsekvenser för momentet för omkostnader för Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira (mom. 33.02.05).

12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

12.1 Allmänt

I propositionen föreslås bestämmelser om leverans av alkoholdrycker från inhemsk detaljhandel eller alkoholbolaget direkt till köparen eller en annan mottagare till den adress som köparen anger. Leverans av alkoholdrycker enligt propositionen förutsätter leveranstillstånd för alkoholdrycker, vars syfte är att säkerställa att alkoholdrycker levereras lagenligt och även

säkerställa en effektiv myndighetstillsyn över leveranser. Syftet med de föreslagna bestämmelserna är att reformera alkoholpolitiken i europeisk riktning på ett ansvarsfullt sätt och fortsätta den totalreform av alkohollagen som gjordes 2018. Regeringen har som mål att främja rättvis och öppen konkurrens. Med den föreslagna regleringen eftersträvas även rätten att bedriva alkoholnäringsverksamhet på ett friare sätt jämfört med den gällande regleringen, men dock på ett sådant sätt att även alkohollagens syfte och mål fortfarande genomförs på ett relevant sätt.

De föreslagna ändringarna anknuter till 19 § 3 mom. i grundlagen, enligt vilket det allmänna ska främja befolkningens hälsa, enligt vad som närmare bestäms genom lag. Skyldigheten att främja befolkningens hälsa syftar enligt motiveringen till bestämmelsen dels på social- och hälsovårdens förebyggande verksamhet och dels på utvecklandet av de samhällsliga förhållandena inom det allmänna olika verksamhetssektorer i en riktning som allmänt främjar befolkningens hälsa. Den föreslagna regleringen anknuter också till den senare meningen i 19 § 3 mom. i grundlagen, enligt vilken det allmänna ska stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Dessutom bör propositionen granskas mot skyddet för privatlivet om vilket föreskrivs i 10 § 1 mom. i grundlagen – i synnerhet skyddet för personuppgifter – samt rätten till arbete och näringsfrihet, om vilka föreskrivs i 18 § 1 mom. i grundlagen. De föreslagna ändringarna ska också granskas mot det allmänna skyldighet att trygga de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, om vilket föreskrivs i 22 § i grundlagen.

12.2 Skydd för personuppgifter

Lagförslaget är av betydelse med tanke på det i 10 § i grundlagen tryggade skyddet för privatlivet och för personuppgifter. De föreslagna bestämmelserna är av betydelse också med avseende på Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. I artikel 7 i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna tryggas skyddet för privatlivet och i artikel 8 tryggas vars och ens rätt till skydd av sina egna personuppgifter. Enligt den artikeln ska personuppgifter behandlas lagenligt för bestämda ändamål och på grundval av den berörda personens samtycke eller någon annan legitim och lagenlig grund. EU-domstolens domar bestämmer det centrala innehållet i skyddet för privatlivet och personuppgifter i dessa avseenden. Likaså har artikel 8 om rätten till skydd för privat- och familjeliv i den europeiska människorättskonventionen i rättspraxis för Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna ansetts omfatta även skyddet för personuppgifter.

Grundlagsutskottet anser att de detaljerade bestämmelser i den allmänna dataskyddsförordningen, som tolkas och tillämpas i enlighet med de rättigheter som garanteras i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, överlag utgör en tillräcklig rättslig grund även med avseende på skyddet för privatlivet och personuppgifter enligt 10 § i grundlagen. Utskottet anser att den allmänna dataskyddsförordningens bestämmelser, som relevant tolkade och tillämpade, också motsvarar nivån för skyddet för personuppgifter enligt EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna. Således är det inte längre av konstitutionella skäl nödvändigt att speciallagstiftningen inom dataskyddsförordningens tillämpningsområde heltäckande och detaljerat föreskriver om behandling av personuppgifter. Grundlagsutskottet anser att skyddet för personuppgifter bör härefter i första hand tillgodoses med stöd av den allmänna dataskyddsförordningen och den nya nationella allmänna lagstiftningen (GrUU 14/2018 rd, s. 4). Grundlagsutskottet anser också att vi med tanke på tydligheten bör förhålla oss restriktiva när det gäller att införa nationell speciallagstiftning. Sådan lagstiftning bör vara avgränsad till nödvändiga bestämmelser inom ramen för det nationella handlingsutrymme som den allmänna dataskyddsförordningen medger. Behovet av speciallagstiftning i enlighet med det riskbaserade synsätt som krävs i den allmänna dataskyddsförordningen också måste bedömas utifrån de hot

och risker som behandlingen av personuppgifter orsakar. Ju större risk fysiska personers rättigheter och friheter utsätts för på grund av behandlingen, desto mer motiverat är det med mer detaljerade bestämmelser. Denna omständighet är av särskild betydelse när det gäller behandling av känsliga uppgifter (GrUU 14/2018 rd, s. 5).

Enligt lagförslaget ska köparen vid beställning av alkoholdrycker från en nätbutik styrka sin ålder med hjälp av stark autentisering. Detta förutsätter att information om köparens identitet förmedlas till säljaren så att säljaren kan verifiera köparens ålder. Det innebär att säljaren ska kontrollera köparens personbeteckning med hjälp av stark autentisering, så att säljaren kan vara säker på att alkohol får säljas till personen enligt alkohollagen. Enligt alkohollagen får alkoholdrycker inte säljas eller på något annat sätt överlåtas till personer som inte har fyllt 18 år, och när det gäller starka alkoholdrycker är motsvarande åldersgräns 20 år. Bestämmelser om straff för alkoholbrott finns i 50 a kap. 1–3 § i strafflagen, där det bland annat föreskrivs att den som säljer eller överlåter alkoholdrycker till minderåriga ska dömas till böter eller fängelse. När alkoholdrycker köps via internet är det därför motiverat att även säljaren av alkoholdrycker är skyldig att kontrollera köparens ålder – och å andra sidan ger lagen rätt att behandla personuppgifter, dvs. personbeteckning, som är nödvändigt för detta.

I lagförslaget föreskrivs också att transportören av alkoholdrycken, dvs. den som överlåter alkoholdrycken, är skyldig att bevisligen kontrollera åldern på mottagaren av alkoholdrycken innan alkoholdrycken överlåts till personen. Detta avviker inte från förfarandet vid detaljhandel med eller servering av alkohol, och förslaget följer alkohollagens systematik i detta avseende. Syftet med regleringen är att för sin del säkerställa en effektiv ålderskontroll vid köp av alkoholdrycker och därmed också att skydda barn och ungdomar från alkoholens skadliga effekter. Regleringen är därför proportionell, nödvändig och även effektiv för att säkerställa målet bakom den.

Enligt lagförslaget fogas till 63 § ett nytt 2 mom. enligt vilket en myndighet har rätt att avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna få uppgifter ur det bötesregister som avses i 46 § i lagen om verkställighet av böter. Regleringen hänför sig till det skydd för privatlivet som tryggas i 10 § i grundlagen, vars utgångspunkt är individens rätt att leva sitt eget liv utan godtycklig eller ogrundad inblandning av myndigheter eller andra utomstående.³⁴ Med tanke på skyddet för privatlivet har bl.a. en myndighets rätt att få personuppgifter och en persons skyldighet att lämna uppgifter om sig själv till en myndighet ansetts vara av betydelse.

Grundlagsutskottet har konstaterat att sådan rätt till information som går före sekretessbestämmelserna om uppgifter går i sista hand ut på att den myndighet som är berättigad till informationen åsidosätter med sina egna behov de grunder och intressen som skyddas med sekretessen för uppgifterna. Ju mer fullständigt rätten att få uppgifter är kopplad till de materiella villkoren i bestämmelserna, desto mer sannolikt är det att en enskild begäran om information i praktiken måste motiveras.³⁵ Vid bedömningen av bestämmelser om myndigheternas rätt att få och skyldighet att lämna ut uppgifter med avseende på skyddet för privatliv och personuppgifter i 10 § 1 mom. i grundlagen har grundlagsutskottet noterat bland annat vad och vem rätten att få uppgifter gäller och hur rätten är kopplad till nödvändighetskriteriet. Myndigheternas rätt att få och möjlighet att lämna ut uppgifter kan gälla ”behövliga uppgifter” för ett visst syfte, om lagen ger en uttömmande förteckning över vad uppgifterna ska innehålla. Om innehållet i uppgifterna däremot inte anges i form av en förteckning, ska det i lagstiftningen ingå ett krav på att ”informationen är nödvändig” för ett

³⁴ Se RP 309/1993 rd, s. 56/II, GrUU 36/2002 rd, s. 5/II och GrUU 9/2004 rd, s. 5/II.

³⁵ Se GrUU 62/2010 rd, s.3, GrUU 42/2010 rd, s.3).

visst syfte. Grundlagsutskottet anser att de omständigheter som talar för särskiljande får särskild vikt när det föreskrivs om en myndighets rätt att trots sekretessbestämmelserna få eller lämna ut uppgifter i en elektronisk verksamhetsmiljö.³⁶ Å andra sidan har grundlagsutskottet i ett utlåtande också konstaterat att registrering av verksamhet inte är helt problemfritt utan att det på förhand säkerställts att verksamheten uppfyller de lagfästa kraven.³⁷

Enligt grundlagsutskottet är utgångspunkten att dataskyddsförordningens detaljerade bestämmelser, som tolkas och tillämpas i enlighet med de rättigheter som garanteras i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, allmänt taget utgör en tillräcklig rättslig grund även med avseende på skyddet för privatlivet och personuppgifter enligt 10 § i grundlagen.

I den nu föreslagna ändringen begränsas tillsynsmyndighetens rätt att få uppgifter ur bötesregistret till de uppgifter som är nödvändiga antingen för att bedöma förutsättningarna för beviljande av tillstånd enligt alkohollagen eller för att bedöma om den registrerade inte ska påföras påföljdsavgift i en situation där den registrerade redan har fått bötesstraff för samma gärning. Genom regleringen skyddas således å ena sidan samhällliga intressen så, att tillstånd som avses i alkohollagen inte beviljas för sådan verksamhet som inte uppfyller kraven i lagen, och å andra sidan skyddas också den registrerade själv så att den registrerade inte blir föremål för dubbla straff för samma gärning. Enligt lagen om verkställighet av böter får uppgifter som ingår i bötesregistret inte lämnas ut efter det att tre år har förflutit från det att en lagakraftvunnen dom eller något annat slutligt myndighetsavgörande har avkunnats eller meddelats. Tillsynsmyndigheten kan således inte få uppgifter om sådana bötesstraff som har påförts för mer än tre år sedan. Tillsynsmyndigheten ska också när den begär uppgifter motivera varför uppgifterna i fråga uttryckligen är nödvändiga för att bedöma förutsättningarna för beviljande av tillstånd eller utreda förbudet mot dubbel straffbarhet. Tillsynsmyndigheten kan inte heller enligt 66 § i alkohollagen föra in uppgifter som den fått ur bötesregistret i alkoholnäringsregistret. Tillsynsmyndigheten ska således inte själv bevara uppgifterna från bötesregistret längre tid än vad som är nödvändigt för att bedöma förutsättningarna för beviljande av tillstånd eller utreda förbudet mot dubbel straffbarhet.

Rätten att få uppgifter föreslås vara noggrant avgränsad endast till de uppgifter som är nödvändiga för tillsynsmyndigheten för utredandet av de allmänna förutsättningarna för tillstånd i fråga om den som ansöker om tillstånd eller innehar tillstånd, eller i situationer med påföljdsavgift för att utreda förbud mot dubbel straffbarhet. Enligt 13 § i den gällande alkohollagen är en allmän förutsättning för tillstånd att sökanden är känd för som tillförlitlig och till sina personliga egenskaper lämplig för uppgiften, och att de som hör till förvaltningsorganen, verkställande direktören samt i ett öppet bolag bolagsmännen och i ett kommanditbolag de ansvariga bolagsmännen också uppfyller denna förutsättning.

Bedömningen av förutsättningarna för tillstånd är en lagstadgad uppgift för myndigheten, och för att utreda förutsättningarna ska myndigheten ha möjlighet att få uppgifter också ur bötesregistret. Bedömningen av förutsättningarna för tillstånd gäller till stor del det att myndigheten på förhand och också med hjälp av tillsynen under verksamheten kan säkerställa att verksamheten är ändamålsenlig och lagenlig, och kan på så sätt skydda också de samhällliga intressen som ligger till grund för regleringen, såsom att genom tillståndsförvaltningen och tillsynen förebygga de olägenheter som alkohol orsakar brukarna, andra människor och hela samhället. Den tillstånds- och tillsynsmyndighet som avses i alkohollagen får inte heller lämna ut de uppgifter som myndigheten fått ur bötesregistret till andra. Grundlagsutskottet har i sin

³⁶ Se GrUU 12/2019 rd, s. 4 och GrUU 73/2018 rd, s. 8–10.

³⁷ Se GrUU 26/2017 rd, s. 67.

utlåtandepraxis ansett att skyddet för privatlivet skyddas också genom sekretessbestämmelserna.^[2] Regleringen ska således anses vara nödvändig, proportionerlig och effektiv för uppnåendet av det mål som ligger till grund för den. Med stöd av vad som anförts ovan kan propositionen inte anses vara problematisk med tanke på integritetsskyddet eller grundlagsskyddet för personuppgifter.

12.3 Näringsfrihet och rätt till arbete

Leveranstillståndet för alkoholdrycker är en ny tillståndsform i alkohollagen och utgör därmed ett nytt undantag från huvudregeln enligt näringsfriheten. Enligt 18 § 1 mom. i grundlagen har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Även om grundlagsutskottet i sin praxis har ansett att näringsfriheten är huvudregeln, har utskottet ansett det vara godtagbart att kräva tillstånd för olika former av näringsverksamhet i anslutning till alkohol bl.a. för att minska de negativa hälsoeffekter som användningen av alkohol orsakar och för att minska de sociala olägenheter den orsakar. Detsamma gäller också bestämmelserna om ensamrätt (se GrUU 48/2017 rd).

Näringsfrihet ingår också i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, där artikel 16 anger att näringsfriheten erkänns i enlighet med unionsrätten samt nationell lagstiftning och praxis. I artikel 15 i stadgan om de grundläggande rättigheterna tryggas rätten att utöva ett fritt valt eller accepterat yrke.

Enligt artikel 52 i stadgan ska varje begränsning i utövandet av rättigheterna och friheterna som erkänns i stadgan vara föreskriven i lag och förenlig med det väsentliga innehållet i dessa rättigheter och friheter. Begränsningar får, med beaktande av proportionalitetsprincipen, endast göras om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors rättigheter och friheter. En nationell lag inom EU-rättens tillämpningsområde får inte stå i strid med bestämmelserna i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna. Vid lagberedningen ska således EU:s grundläggande rättigheter beaktas till den del ett ärende som det bereds nationell lagstiftning om kan anses höra till tillämpningsområdet för EU-rätten. Till exempel i mål C198/14 Visnapuu prövade och tillämpade EU-domstolen uttryckligen alkohollagens bestämmelser om tillståndssystemet och Alkos ensamrätt.

Grundlagsutskottet har i sin utlåtandepraxis betraktat näringsfriheten som en huvudregel, men ansett att tillstånd för näringsverksamhet i undantagsfall kan krävas. Tillståndsplikten ska dock alltid föreskrivas genom lag, som ska uppfylla kraven på att bestämmelserna i en lag som inskränker en grundläggande fri- eller rättighet ska vara exakt och noggrant avgränsade. När det gäller lagstiftningens innehåll har utskottet ansett det viktigt att bestämmelserna om tillståndsvillkor och tillståndets giltighet garanterar en tillräcklig förutsebarhet i myndigheternas verksamhet. Betydelsefullt i detta avseende är bl.a. i vilken omfattning myndigheternas befogenheter bygger på s.k. bunden prövning eller ändamålsenlighetsprövning. Dessutom ska myndighetens befogenhet att förena tillstånd med villkor grunda sig på tillräckligt exakta bestämmelser i lag (se t.ex. GrUU 32/2010 rd).

Enligt förslaget är leverans av alkoholdrycker tillståndspliktig på samma sätt som detaljhandel och servering. Med tanke på näringsfriheten är det fråga om särskild ekonomisk verksamhet, vars tillståndsplikt bör anses vara godtagbar för att skydda befolkningens hälsa och minska negativa sociala konsekvenser. Tillstånd behövs för att transportera alkoholdrycker från en

^[2] Se t.ex. GrUU 39/2009 rd, s. 3, GrUU 40/2005 rd, s. 2.

återförsäljare och överlämna dem till en köpare. Tillstånd bör beviljas om de förutsättningar som hänför sig till sökanden och som behövs för att bedriva verksamheten och tillsynen över den är uppfyllda. De krav som hänför sig till sökanden gäller särskilt tillförlitlighet och ekonomiska förutsättningar, som för sin del påverkar sökandens möjlighet att iakttä alkohollagens bestämmelser. Tillståndsmyndigheten kan dessutom enligt exakta lagstadgade förutsättningar ställa nödvändiga tillståndsvillkor, till exempel för att förebygga olika säkerhetsrisker och för att säkerställa verksamhetens ändamålsenlighet.

I sin praxis beträffande regleringen av näringsverksamhet har grundlagsutskottet ansett att återkallelse av ett tillstånd är en kraftigare myndighetsåtgärd än avslag på en ansökan om tillstånd. Därför har utskottet ansett att det för att lagstiftningen ska vara proportionerlig är nödvändigt att möjligheten att återkalla tillstånd kopplas till allvarliga eller väsentliga förseelser eller försummelser och till att eventuella anmärkningar eller varningar till tillståndshavaren inte har lett till att bristerna i verksamheten har korrigerats (se t.ex. GrUU 13/2014 rd).

Enligt 72 § i propositionen kan tillståndsmyndigheten återkalla ett tillstånd enligt alkohollagen för viss tid eller permanent, om verksamhetsutövaren efter det att en anmärkning getts eller påföljdsavgift påförts fortsätter att bryta mot eller försumma sina skyldigheter. Ett tillstånd kan återkallas permanent endast om förfarandet uppsåtligt fortsätter efter det att påföljdsavgift påförts eller tillståndet återkallats för viss tid och om förfarandet även som helhet betraktat är grovt. Ett tillstånd kan återkallas utan anmärkning eller påföljdsavgift endast i exceptionella situationer. Tillståndet ska också återkallas om förutsättningarna för beviljande av tillstånd inte längre uppfylls. Den föreslagna bestämmelsen utgår från de krav som grundlagsutskottet förutsätter i sin utlåtandep Praxis.

Tillsynen över alkohollagens bestämmelser baserar sig på ett heltäckande tillståndssystem. Tillståndssystemet säkerställer i praktiken att näringsidkare som är verksamma inom alkoholnäringsn kan fullgöra sina skyldigheter, att de kan nås genom tillsyn och att myndigheten effektivt kan ingripa i lagstridig verksamhet. Syftet med alkohollagen är att få konsumtionen av alkoholhaltiga ämnen att minska genom att begränsa och övervaka den anknyttande näringsverksamheten i syfte att förebygga alkoholens negativa effekter för dem som konsumerar alkohol, för andra människor och för hela samhället. Den föreslagna regleringen genomför därmed även syftet med alkohollagen på ett proportionellt och effektivt sätt.

Å andra sidan avvecklar lagförslaget också för sin del restriktioner för alkoholnäringsverksamhet, eftersom det enligt lagförslaget framöver blir möjligt att leverera alkoholdrycker till köpare även från inhemsk detaljhandel. Enligt den gällande lagen är detta inte tillåtet. Den föreslagna regleringen utvidgar således å ena sidan rätten att idka näringsverksamhet och å andra sidan även rätten till arbete, eftersom den möjliggör att en ny typ av alkoholverksamhet startas – vilket dock som beskrivits ovan kräver leveranstillstånd för alkoholdrycker för att säkerställa verksamhetens ändamålsenlighet och en effektiv myndighetstillsyn. Grundlagsutskottet ansåg i sitt utlåtande om den senaste ändringen av alkohollagen GrUU 10/2024 rd att det med tanke på bedömningen av det nu aktuella lagförslaget är väsentligt att det inte är fråga om en ny begränsning av näringsverksamheten, utan att en del av de produkter som för närvarande omfattas av alkoholbolagets ensamrätt ska överföras till den tillståndspliktiga detaljhandeln. Genom förslaget minskar alltså nu de begränsningsbestämmelser med anknytning till alkoholrelaterad näringsverksamhet som ingripes i 18 § 1 mom. i grundlagen.

Den föreslagna regleringen möjliggör således ett nytt sätt att idka alkoholnäringsn och kan därför även öka antalet arbetstillfällen inom alkoholbranschen. Med andra ord minskar den föreslagna ändringen i förhållande till den gällande alkohollagstiftningen främst de begränsningar som rör

alkoholnärings, eftersom det framöver blir möjligt att leverera alkoholdrycker till mottagaren och kunder inte längre behöver hämta alkoholdrycker från ett detaljhandelsställe eller alkoholbolaget. Detta tryggar för sin del näringsfriheten och rätten till arbete på ett sätt som är proportionellt och uppfyller alkohollagens syfte och mål.

12.4 Likabehandling

Lagförslaget berör också likabehandling om vilken föreskrivs i 6 § i grundlagen. Grundlagens jämlikhetsbestämmelse gäller i princip endast människor. Jämlikhetsprincipen kan dock ha betydelse också vid bedömningen av lagstiftning om juridiska personer, i synnerhet när regleringen indirekt kan inverka på fysiska personers rättsliga ställning. Ju lösare denna koppling är, desto mindre blir betydelsen av denna aspekt.³⁸ Den nu föreslagna ändringen berör i princip juridiska personer och deras ställning. Ändringen kan ha en indirekt inverkan på den rättsliga ställningen för fysiska personer vars näringsverksamhet grundar sig på detaljhandel med alkoholdrycker.

Vid den fortsatta beredningen av den nu föreslagna ändringen ändrades propositionen så att leverans av alkohol med leveranstillstånd kan ske inom de alkoholhaltsgränser som detaljhandelstillståndet tillåter. I praktiken innebär detta att framställningen i enlighet med regeringsprogrammet även tar hänsyn till att inhemska hantverksbryggerier, mikrobryggerier och tillverkare av gårdsviner får en möjlighet att sälja sina produkter med leverans inom ramen för sina detaljhandels alkoholhaltsgränser. Detta sätter alkoholdetaljhandlarna i en något ojämlig ställning, eftersom alkoholhaltsgränserna för återförsäljare av gårdsvin och hantverksöl är högre än för andra återförsäljare. Med undantag för tillverkare av gårdsvin och hantverksöl omfattas alkoholdrycker med en högre etylalkoholhalt av alkoholbolagets ensamrätt till detaljförsäljning.

Tillverkningen av gårdsviner och hantverksöl har dock begränsats i kvantitativt, så att en producent av gårdsvin får producera högst 100 000 liter alkoholdrycker under ett kalenderår och en producent av hantverksöl får producera högst 500 000 liter alkoholdrycker under ett kalenderår. Dessutom tillverkar producenter av gårdsvin och hantverksöl sina egna alkoholdrycker med tillverkningstillstånd för alkoholdrycker, varefter de säljs med detaljhandelstillstånd. I allmänhet köper aktörer med detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker de alkoholdrycker som de säljer från utomstående tillverkare och tillverkar dem således inte själva. Rätten för producenter av gårdsviner och hantverksöl att sälja sina alkoholhaltiga drycker i enlighet med de alkoholhaltsgränser som gäller för dem i detalj är motiverad, eftersom regleringen stöder inhemsk hantverkstillverkning och bidrar till att bevara näringens attraktionskraft även i framtiden. Å ena sidan sätter det ändringsförslag som bereddes vid den fortsatta beredningen nationella producenter av gårdsviner och hantverksöl i en mer jämlik ställning i förhållande till utländska producenter och säljare av alkoholdrycker, eftersom nationella producenter av gårdsviner och hantverksöl tidigare endast har kunnat sälja sina produkter direkt på produktionsplatsen, och å andra sidan har konsumenterna under vissa förutsättningar kunnat få utländska egendomsviner och hantverksöl levererade till sina hem.

I grundlagsutskottets praxis har man på etablerat sätt betonat att det utifrån likabehandlingsprincipen inte är möjligt att dra skarpa gränser för lagstiftarens prövning i strävan efter den reglering som samhällsutvecklingen vid ifrågavarande tidpunkt kräver.³⁹ Den

³⁸ Se till exempel GrUU 11/2012 rd, s. 2.

³⁹ Se till exempel GrUU 2/2011 rd, s. 2/II, GrUU 64/2010 rd, s. 2.

föreslagna regleringen kan därför anses vara författningsrättsligt godtagbar på ovan beskrivna grunder.

12.5 Straffrättslig legalitetsprincip

De viktigaste delarna av det straffrättsliga legalitetskravet finns i 8 § i grundlagen. Enligt regeringens proposition om reformen av de grundläggande rättigheterna omfattar de åtminstone kravet på definition av gärningar som straffas som brott i lag, förbudet mot retroaktiv strafflag, förbudet mot analog tillämpning av strafflag, kravet på definition av straff för brott i lag, förbudet mot att använda ett strängare straff än vad som var föreskrivet när gärningen begicks och kravet på straffrättsliga normer på lagnivå (se RP 309/1993 rd). Bestämmelsen förutsätter också att brottsrekvisiten för dessa brott med tanke på lagskiparen uttrycks tillräckligt noggrant i lagen I lagförslaget föreslås en ändring av 90 § 5 mom. 1 punkten om alkoholförseelse så att även en leverantör av alkoholdrycker döms för alkoholförseelse, om leverantören uppsåtligt eller av grov oaktsamhet bryter mot ett leveransförbud enligt 37 § 1–3 mom. Om således en leverantör av alkoholdrycker överlåter en alkoholdryck till exempelvis en minderårig eller en kraftigt berusad person är det en straffbar gärning på det sätt som avses i föreslagna 90 §. Enligt den gällande paragrafen är försäljning eller annan överlåtelse av alkoholdrycker vid detaljhandel och servering till exempelvis en omyndig eller kraftigt berusad person redan kriminaliserad, och således är det motiverat och proportionellt att utsträcka kriminaliseringen även till överlåtelse av alkoholdrycker vid leveranser.

Alkohollagens 90 § har tidigare stiftats med grundlagsutskottets medverkan. Nu föreslås inga andra innehållsmässiga ändringar i paragrafen utom att leverans av alkoholdrycker införs i förseelsebestämmelsens tillämpningsområde. Utifrån straffbestämmelsens ordalydelse är det fortfarande möjligt att förutse vilken sorts överträdelse eller försummelse som är straffbar enligt den bestämmelsen i alkohollagen.

Det är motiverat att föreskriva om de påföljder som följer av brott mot de skyldigheter som definieras exakt i paragrafen på grund av uppsåtlighet eller grov oaktsamhet i leveransverksamhet på motsvarande sätt som för servering och detaljhandel. Överlåtelse av alkoholdrycker vid leverans kan involvera större risker för försummelse jämfört med överlåtelse vid servering och detaljhandel, eftersom överlåtelsen av alkoholdrycker kan ske vid hemdörren hos mottagaren av dryckerna eller på en annan plats eller i en lokal där det inte nödvändigtvis skulle finns utomstående eller annan personal med undantag för leverantören. Orsakerna till leveransförbud utgörs av bland annat behovet av att skydda barn och unga från skador som alkohol orsakar, minska de individuella och samhälleliga skador som kan uppstå av berusning samt att skydda både alkoholbrukaren och andra människor mot eventuella negativa effekter av berusning – såsom olyckor och störande beteende. För att säkerställa iakttagandet av överlåtelseförbud och bestämmelsens effektivitet är det också nödvändigt att föreskriva om påföljder för underlåtenhet att iaktta överlåtelseförbud.

Bestämmelser om alkoholbrott finns i strafflagen, och inga ändringar av dem föreslås. Uppfyllandet av rekvisiten för alkoholbrott i strafflagen förutsätter uppsåtlighet. Till skillnad från alkoholförseelse kan en person dömas för alkoholbrott också på av grov oaktsamhet. Alkoholförseelse innefattar även en subsidiaritetsklausul, enligt vilken den som gör sig skyldig till en alkoholförseelse ska dömas till böter, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag. Detta säkerställer att en person inte döms för både alkoholbrott och alkoholförseelse för samma gärning.

12.6 Rätt till social trygghet

Enligt 19 § 3 mom. i grundlagen ska det allmänna tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Det allmänna ska också stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Det allmännas skyldighet att främja befolkningens hälsa enligt 19 § 3 mom. i grundlagen hänvisar dels till social- och hälsovårdens förebyggande verksamhet, dels till utvecklingen av samhällsförhållandena inom det allmännas olika verksamhetssektorer i en riktning som allmänt främjar befolkningens hälsa.⁴⁰

Även enligt artikel 35 i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna har var och en rätt till tillgång till förebyggande hälsovård och till medicinsk vård på de villkor som fastställs i nationell lagstiftning och praxis.

Såsom det konstaterats i konsekvensbedömningen av lagförslaget kan propositionen öka de alkoholrelaterade negativa kostnaderna och kostnaderna för dem något. Propositionen kan i viss mån öka tillgången till alkoholdrycker, eftersom alkoholdrycker framöver till exempel kan beställas direkt hem. Alkohol är inte en sedvanlig konsumentprodukt, eftersom den orsakar många slags sociala och hälsorelaterade problem för konsumenterna. På samhällsnivå förblir propositionens konsekvenser för sannolikt relativt små, men för vissa individer eller samhällen kan propositionens konsekvenser bli betydande. Enligt vetenskapliga studier företrar alkoholkonsumenter i riskzonen alkoholköp och leveranser på nätet i högre grad än genomsnittet. Propositionen kan således medföra negativa alkoholrelaterade sociala och hälsomässiga konsekvenser, särskilt för personer som redan konsumerar mycket alkohol.

Även om det än så länge finns lite forskningsbaserad information om detta är den utveckling som beskrivs ovan möjlig, bland annat eftersom det inte längre är nödvändigt att vara i körskick vid leverans av alkoholdrycker, och dessutom är köparens berusningstillstånd svårare att kontrollera vid leverans, eftersom den som levererar alkoholdrycker inte kan observera tecken på en berusad person på samma sätt som i en butik. Leveranser av alkoholdrycker kan således leda till långvarigare drickande och konsumtion av stora mängder alkohol per beställning. I en studie⁴¹ från Australien har ovan nämnda problem särskilt kopplats till expressbeställningar. I 74 procent av finländarnas (20–79 år) alkoholkonsumtion i berusningssyfte som ägde rum i deras hemmiljö konsumerades alkohol även utanför kl. 9.00–21.00⁴².

I den föreslagna ändringen av alkohollagen ingår bestämda leveranstider, som kan förhindra impulsiva beställningar av alkoholdrycker framför allt på kvällstid, och delvis även expressbeställningar av alkoholdrycker. På så sätt har syftet med leveranstider för alkoholdrycker varit att inte göra det möjligt att köpa alkoholdrycker utanför detaljhandels öppettider, och därmed strävar regleringen efter att minimera potentiella negativa sociala och hälsomässiga konsekvenser på grund av den föreslagna ändringen.

De sociala och hälsomässiga riskerna relaterade till propositionen gäller i synnerhet långvarigare drickande och ökad konsumtion på en gång. Dessa risker kan anses accentueras särskilt för individer som redan konsumerar mycket alkohol. Realiseringen av riskerna påverkas

⁴⁰ se Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av grundlagarnas stadganden om de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd, s. 76).

⁴¹ Callinan S. et al (2023) In order to assess the impact of home delivery expansion within Australia, researchers need regulators to collect and share data on sales. *Drug Alcohol Rev.* 42, 1309–1311.

⁴² Informationen baserar sig på THL:s undersökning av dryckesvanor från 2023

väsentligt av hur väl förbudet att överlåta alkohol till berusade personer iakttas vid leverans av alkoholdrycker. Regleringen har dock syftat till att alkoholdrycker inte ens vid leveranser av alkoholdrycker överläts i strid med alkohollagens överlåtelseförbud. Detta innebär att alkohol inte heller får överlätas till berusade personer vid leveranser. Överträdelse av leveransförbudet kan medföra straffrättsliga påföljder för leverantören av alkoholdrycken och administrativa påföljder för leveranstillståndshavaren, vilket dels stärker regleringens genomslagskraft och effektivitet samt fullgör det allmännas skyldighet att främja befolkningens hälsa enligt 19 § 3 mom. i grundlagen.

På ovan anförda grunder kan propositionen å ena sidan öka de skadliga konsekvenserna relaterade till befolkningens hälsa, men å andra sidan möjliggör propositionen utövandet av alkoholnärings i vidare utsträckning än den gällande regleringen, vilket tryggar näringsfriheten. Den regleringsmodell som tillåter leverans av alkoholdrycker enligt propositionen baserar sig på ett tillståndssystem där de behöriga myndigheterna kan övervaka verksamheten och detta bidrar till att främja befolkningens hälsa i enlighet med 19 § 3 mom. i grundlagen, samtidigt som det möjliggör en större näringsfrihet än för närvarande.

12.7 Barns och ungdomars ställning

Enligt artikel 3 i konventionen om barnets rättigheter (FördrS 60/1991) ska barnets bästa beaktas i bland annat lagstiftningsverksamhet i ärenden som gäller barn. Enligt bestämmelserna i artikel 24 i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna har barn rätt till det skydd och den omvårdnad som behövs för deras välfärd. Enligt samma artikel ska barnets bästa komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn, oavsett om de vidtas av offentliga myndigheter eller privata institutioner.

Det finns för närvarande uppskattningsvis 65 000–70 000 barn i Finland (cirka 6 % av de minderåriga) vars ena eller båda föräldrarna har ett missbruksproblem. Hos barn i åldern 13–17 år som lidit av föräldrarnas missbruksproblem är risken för psykiska problem cirka en och en halv gånger så stor och risken för skadligt bruk av berusningsmedel dubbelt så stor som hos barn vars föräldrar inte har missbruksproblem. Alkoholens negativa konsekvenser för barn och unga har dock inte enbart ett samband med situationen för föräldrar med ett allvarligt alkoholberoende. I många familjer är det vanligt med riskkonsumtion av alkohol. I familjer där det förekommer riskkonsumtion av alkohol ökar också risken för att barn och unga upplever otrygghet, olika rädslotillstånd och försummelse av omsorgen om dem i vardagen. En försämrad trygghetskänsla hos barn och unga kan på många sätt äventyra barns och ungas uppväxt och utveckling också i en senare ålder, t.ex. drabba deras skolframgång och sociala relationer. I barnfamiljer där den ena eller båda föräldrarna har alkoholproblem eller riskbrukar alkohol kan barnets välbefinnande och individuella utveckling ytterligare försämrats till följd av den föreslagna ändringen.

Såsom det konstateras i konsekvensbedömningen av detta lagförslag har en omständighet som har haft en stor inverkan på ungdomarnas minskade alkoholkonsumtion i Finland varit ungdomarnas svårigheter att få tag på alkohol.⁴³ dvs. i praktiken den effektiviserade ålderskontrollen. Både dagligvarubutiker och Alkos försäljningsställen intensifierade övervakningen av åldersgränser på 2010-talet. Enligt studier om leveranser av alkoholdrycker (i litteraturen används termen hemleverans av alkoholdrycker) är huvudproblemet med ansvarsfull försäljning och försäljningskontroll vid leverans av alkoholdrycker relaterat till

⁴³ Raitasalo K ym. (2018) What is going on in underage drinking? Reflections on Finnish ESPAD data. Drug and Alcohol Review 37, 76-84.

kontroll av åldersgränser. Enligt propositionen ska dock mottagarens ålder vid kontrolleras bevisligen så att alkoholdrycker inte överläts till personer som inte har fyllt 18 år vid överlåtelse av alkoholdrycker. Om åldersgränser inte kontrolleras effektivt kan leveranser av alkoholdrycker dock öka tillgången på alkohol, särskilt bland unga. Verifierbar kontroll syftar till att verksamhetsutövarna iakttar åldersgränserna och att tillsyn i detta avseende vid behov kan utövas över verksamhetsutövaren även i efterhand – och därmed effektivt ingripa i lagstridig verksamhet i ett tidigt skede.

Enligt en australiensisk studie var expressbeställningar särskilt vanliga bland personer som inte fyllt 25 år. Expressbeställningar kan därmed leda till förlängt drickande och större alkoholdoser som konsumeras på en gång, särskilt bland unga. Å andra sidan tillåter propositionen inte leveranser efter kl. 21.00, vilket förhindrar expressbeställningar sent på natten och förlängda dryckessessioner till sena kvällen och natten. I 60 procent av ungas (20–34 år) alkoholkonsumtion i berusningssyfte som ägde rum i deras hemmiljö konsumerades alkohol även utanför kl. 9.00–21.00. Sammanlagt 90 procent av dryckessessionerna som ägde rum i ungas hemmiljö i berusningssyfte avslutades utanför klockan 9–21.

Den föreslagna ändringen kan medföra vissa negativa konsekvenser för både människors hälsa och välbefinnande i allmänhet och för barns och ungdomars välbefinnande och individuella uppväxt. Den föreslagna ändringen syftar dock till att säkerställa en så effektiv ålderskontroll som möjligt, så att de skador som alkoholbruk orsakar barn och ungdomar inte ska öka nämnvärt till följd av denna proposition. Å andra sidan kan leveranser av alkoholdrycker till barns föräldrar öka barns känsla av otrygghet, i synnerhet om de redan befinner sig i en särskilt utsatt ställning i hemmet på grund av föräldrarnas storkonsumtion av alkohol och samtidigt äventyra barnets individuella uppväxt och utveckling samt välbefinnande. Tidsgränserna för leverans av alkoholdrycker kan dock delvis påverka att föräldrar till barn med missbruksproblem inte har möjlighet att beställa alkoholdrycker med leverans vid en tidpunkt då inte heller detaljhandel med alkohol tillåts enligt lag. Detta syftar för sin del till att också skydda barns ställning och begränsa tillgången till alkohol. Lagförslaget möjliggör å andra sidan även en mer omfattande reglering av alkohollagerverksamheten jämfört med den rådande lagstiftningen och eventuellt kan nya arbetstillfällen skapas inom sektorn till följd av lagförslaget.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande⁴⁴ konstaterat att regeringen ska se till att ändringar som genomförs inte oskäligt inverkar på familjernas möjligheter att trygga barnens välfärd. Den nu föreslagna ändringen kan i viss mån öka tillgången till alkoholdrycker på så sätt att alkoholdrycker exempelvis kan beställas direkt till hemadressen och att det därför inte längre är nödvändigt att själv hämta alkoholdrycker från ett detaljhandelsställe eller alkoholbolaget. Däremot möjliggör propositionen inte leverans av alkoholdrycker vid tidpunkter då köp av alkoholdrycker från detaljhandeln eller alkoholbolaget inte heller är tillåtet. Detta begränsar för sin del möjligheten till impulsköp och hembeställning till tidpunkter då drycker även i övrigt kan köpas i detaljhandeln eller alkoholbolaget. Likaså gäller samma förbud mot leverans av alkoholdrycker som vid detaljhandel. Således får leverantörer av alkoholdrycker inte överlåta drycker utanför försäljningstider för alkoholdrycker och inte heller får drycker överlåtas till exempelvis en uppenbart berusad person. På ovan beskrivna grunder kan den föreslagna ändringen inte anses utgöra en väsentlig försämring av barns och ungas eller barnfamiljers ställning. De sammantagna konsekvenserna av den nu föreslagna ändringen och den tidigare ändringen av alkohollagen (Lag om ändring av 17 och 26 § i alkohollagen, L 305/2024) för

⁴⁴ Se till exempel GrUU 11/2015 rd, i vilket grundlagsutskottet behandlade grundlagsenligheten för nedskärningar av ekonomiska stöd.

barnfamiljers ställning kan inte heller på de grunder som beskrivs ovan och i regeringens proposition RP 7/2024 rd anses vara oskäligen.

När det gäller eventuella skadliga hälsokonsekvenser relaterade till lagförslaget vidtar regeringen flera andra åtgärder för att främja hälsa och stödja barns och ungas välbefinnande. Regeringen planerar exempelvis att genomföra reformer inom social- och hälsovårdstjänsterna genom vilka välfärdsområdena effektivare kan förbereda sig på framtida utmaningar. Man planerar att revidera servicestrukturen så att den fungerar stegvis och målet är att flytta tyngdpunkten från korrigerande tjänster till stöd och hjälp i ett tidigare skede samt till förebyggande åtgärder. Regeringen ämnar vidta åtgärder för att säkerställa tillgången till vård och tjänster i rätt tid och avveckla köerna till tjänsterna.

Regeringen har dessutom förbundit sig att främja bland annat tillgången till och genomslaget hos social- och hälsovårdstjänster som hänför sig till psykisk hälsa och missbruksproblem. I ovan nämnda tjänster ägnas mer uppmärksamhet åt förebyggande mentalvårds- och missbrukarbete i verksamheten riktad till barn- och ungdomar. I enlighet med regeringsprogrammet utvecklas också missbrukarbetet bland annat genom att man uppmärksammar och säkerställer olika alternativa modeller för missbrukarvård som motsvarar klienternas behov. Dessa och de andra reformerna av social- och hälsovårdstjänster-, barn- och ungdomstjänster, och särskilt missbruks- och mentalvårdsarbete enligt regeringsprogrammet främjar hälsa och tryggar barns välbefinnande och individuella utveckling i en situation där det blir möjligt att idka alkoholläring på ett nytt sätt samtidigt som alkohollagens syfte och mål säkerställs.

12.8 Det allmännas skyldighet att tillgodose de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

De grundläggande fri- och rättigheter är i första hand bindande och förpliktande för det allmänna. Utgångspunkten för bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna har traditionellt varit att skydda individens friheter mot ingripanden från statsmakten. Enligt 22 § i grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Ofta förutsätter det faktiska förverkligandet av de grundläggande fri- och rättigheterna aktiva åtgärder från det allmännas sida, till exempel för att skydda individens grundläggande fri- och rättigheter mot kränkningar från utomståendes sida eller för att skapa faktiska förutsättningar för utövning av de grundläggande fri- och rättigheterna. Å andra sidan hör också utarbetandet av lagstiftning som tryggar och preciserar utövandet av de grundläggande fri- och rättigheterna till metoderna för att trygga dem.

Den föreslagna ändringen av alkohollagen kan å ena sidan medföra negativa konsekvenser för människors hälsa, barns och ungdomars välbefinnande och å andra sidan genom eventuell ökande sjukdomar orsakade av alkohol även för belastningen på social- och hälsovården och därmed även social- och hälsovårdens tillräcklighet. Men lagförslaget möjliggör också idkande av alkoholläring på ett nytt sätt, och därmed utvidgar för sin del rätten att idka näringsverksamhet i högre grad än den gällande lagstiftningen.

Regeringen har förbundit sig till åtgärder för att förbättra tillgången till social- och hälsovårdstjänster, tillgången till mentalvårdstjänster och den lika tillgången till korttidspsykoterapitjänster för barn och unga. Regeringen har i sitt regeringsprogram också förbundit sig att förbättra tillgången till och genomslaget hos social- och hälsovårdstjänster i anslutning till mentalvårds- och missbruksproblem och att fästa särskild uppmärksamhet vid förebyggande mentalvårds- och missbrukarbete i verksamheten för barn och unga. Med dessa åtgärder kan man tillsammans med den nu föreslagna ändringen främja tillgodoseendet av de

grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, barns och ungas välbefinnande och individuella utveckling samt samtidigt göra det möjligt att idka alkoholnäringsmedel med färre restriktioner än för närvarande.

Syftet med alkohollagen är att få konsumtionen av alkoholhaltiga ämnen att minska genom att begränsa och övervaka den anknyttande näringsverksamheten i syfte att förebygga alkoholens negativa effekter för dem som konsumerar alkohol, för andra människor och för hela samhället. Den ändring som nu föreslås strider inte mot alkohollagens syfte. Syftet med alkohollagen är fortfarande att minska alkoholens negativa effekter, och även leverans av alkoholdrycker kräver tillstånd på samma sätt som detaljhandel med och servering av alkohol. Alkoholdrycker får fortfarande endast få köpas i detaljhandeln eller hos alkoholbolaget och endast inom de försäljningstider om vilka föreskrivs i lag. I vissa fall skulle tillgången till alkoholhaltiga drycker ändå förbättras, till exempel i en situation där den som beställer alkoholdrycker har en lång väg till en butik eller Alko, och har ingen bil, skulle möjligheten att leverera alkoholdrycker de facto förbättra tillgången till alkoholdrycker för personen. Propositionen möjliggör alltså ett nytt sätt att skaffa alkoholdrycker, eftersom alkoholdrycker inte längre uteslutande måste hämtas från ett detaljhandelsställe eller alkoholbolaget, utan kan beställas på nätet för leverans till ett ställe som köparen väljer. Den föreslagna ändringen påverkar inte nämnvärt detaljhandels- och serveringstillståndssystemet för alkohol, och syftar för sin del till att förbättra och effektivisera regleringen av tillsynen över alkohollagen. Utifrån de grunder som beskrivs ovan är den föreslagna ändringen godtagbar med tanke på alkohollagens mål och syfte. I enlighet med som konstaterats kan lagförslaget även anses godtagbart och proportionellt med hänsyn till systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna.

12.9 Tillsynsmyndighetens testköp

Enligt lagförslaget har den behöriga myndigheten rätt att göra testköp, om det är nödvändigt för att utföra tillsynsuppgifter avseende leverans av alkoholdrycker. Den behöriga myndigheten har också rätt att anlita myndiga frivilliga för testköp om myndigheten har en orsak att anta att innehavarens av leveranstillstånd för alkoholdrycker eller aktörer som levererar alkoholdrycker för dess räkning inte fullgör sina skyldigheter enligt lag vid leverans och överlåtelse av alkoholdrycker. Anlitande av myndiga frivilliga för testköp kan betraktas som överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter som avses i 124 § i grundlagen. Å andra sidan gör de frivilliga som deltar i testköp inget annat än köper och ta emot alkoholdryckerna. De deltar alltså inte i den tillsyn som myndigheten utför och fattar inte beslut relaterade till tillsynen. Om överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter kan endast regleras eller beslutas under de förutsättningar som avses i grundlagen. Uppgifter kan anförtros andra än myndigheter endast om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning.

Den nu föreslagna ändringen är nödvändig för att möjliggöra ändamålsenligt ålderskontroll vid leveranser av alkoholdrycker. I praktiken är det en stor utmaning för tillsynsmyndigheten att övervaka iakttagandet av åldersgränser i leveransverksamhet, om myndigheten inte har möjlighet att även anlita myndiga frivilliga som framstår som unga. Om tillsynen är ineffektiv ökar risken för att ålderskontroller inte görs och att alkoholdrycker kan hamna även i minderårigas händer. Då har myndigheten mycket små möjligheter att få information om olaglig verksamhet eller att ingripa i den, varvid verksamheten kan pågå under en längre tid innan myndigheten får information om den. Det är möjligt att använda myndighetens egen personal för testköp, men det är lätt för olika aktörer att få reda på att en köpare är tjänsteman vid tillsynsmyndigheten, vilket gör det svårare att genomföra tillsynen på ett adekvat sätt. Det är mycket viktigt att säkerställa tillsynens effektivitet för att skydda barn och unga mot

alkoholrelaterade skador och för att säkerställa efterlevnaden av de åldersgränser och andra överlåtelseförbud som avses i alkohollagen – och å andra sidan till exempel effektivt ingripa i eventuell olaglig verksamhet så att den aktuella aktören inte kan fortsätta den.

Testköp som utförs frivilliga myndiga personer äventyrar inte kraven på de grundläggande fri- och rättigheterna, rättsskyddet eller rättsprinciperna för god förvaltning. Vid testköp får den behöriga myndigheten eller en frivillig som agerar för dess räkning inte på något sätt uppmana en näringsidkare att begå en olaglig handling. Med andra ord om leverantören av alkohol vägrar överlämna produkten till en frivillig som inte styrker sin ålder eller verkar vara berusad får testköparen inte uppmana leverantören av drycken att överlåta den efter avslaget. Frivilliga deltar inte heller på annat sätt i tillsynen eller fattandet av tillsynsbeslut, vilket innebär att det är myndigheten som överväger eventuella åtgärder till följd av testköpet och fattar eventuella beslut i tillsynsärendet. Aktörens rättsskydd utgörs fortsättningsvis av de rättsskyddsmedel som lagen föreskriver, dvs. aktören får enligt 81 § alkohollagen ansöka om ändring av beslut genom att överklaga det genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen.

Det är ändamålsenligt att använda frivilliga vid testköp för att säkerställa en effektiv tillsyn och särskilt för att skydda barn och unga. Genomförandet av testköp med hjälp av myndiga frivilliga tryggar å ena sidan det allmännas skyldighet att främja befolkningens hälsa enligt 20 § 3 mom. i grundlagen, eftersom myndigheten med hjälp av testköp kan ingripa i olaglig verksamhet som kan orsaka barn och unga samt även berusade myndiga personer skada. Å andra sidan syftar testköp till att trygga barnens rätt till välfärd och individuell uppväxt, eftersom överlåtelse av alkohol till en minderårig allvarligt kan äventyra barnets eller ungdomens välbefinnande och individuella uppväxt.

På ovannämnda grunder är myndighetens möjlighet att anlita frivilliga myndiga personer vid testköp ett proportionerligt, nödvändigt och effektivt medel för att säkerställa förverkligandet av det underliggande målet – dvs. skyddet av barn och unga samt även av berusade personer.

12.10 Tillsynsavgift

Enligt vedertagen definition är skatt en betalning som inte är en ersättning eller ett vederlag för förmåner eller service som det allmänna ger den betalningsskyldige och vars särdrag är att den finansierar statliga utgifter (se RP 1/1998 rd). Enligt 81 § 1 mom. i grundlagen bestäms om statsskatt genom lag, som ska innehålla bestämmelser om grunderna för skattskyldigheten och skattens storlek samt om de skattskyldigas rättsskydd.

I propositionen föreslås att regionförvaltningsverket ska ta ut en årlig tillsynsavgift även av innehavare av leveranstillstånd för alkoholdrycker. På motsvarande sätt som de tillsynsavgifter som tas ut av detaljhandels- och serveringstillståndshavare är den föreslagna tillsynsavgiften skatt till sin art. Grunden för skattskyldigheten är leveranstillstånd för alkoholdrycker. Bestämmelser om rättsskydd finns i 80 § som gäller sökande av ändring.

Enligt propositionen tar regionförvaltningsverket även ut en årlig tillsynsavgift av tillståndshavarna för alkoholdrycker, vilken baserar sig på tillståndets giltighet och som i allmänhet täcker kostnaderna för tillsynen över alkohollagens efterlevnad. Ur konstitutionell synvinkel är övervakningsavgiften en skatt som det ska föreskrivas om genom lag på det sätt som beskrivs ovan. Enligt propositionen föreskrivs det i alkohollagen om skyldighet att betala tillsynsavgiften, grunderna för tillsynsavgiftens storlek och rättsskyddet för den som är skyldig att betala tillsynsavgiften.

12.11 Påföljdsavgift

Enligt propositionen höjs det maximala beloppet av påföljdsavgiften enligt 71 § i alkohollagen från 1 000 till 20 000 euro. Höjningen av påföljdsavgiftens maximala belopp är således avsevärt procentuellt sett.

Grundlagsutskottet har isak jämställt en ekonomisk påföljd av straffkaraktär med en straffrättslig påföljd⁴⁵, även om kravet på exakthet enligt den straffrättsliga legalitetsprincipen i grundlagens 8 § inte heller enligt grundlagsutskottet direkt gäller regleringen av administrativa påföljder.⁴⁶ Enligt grundlagsutskottets etablerade praxis ska det lagstiftas exakt och tydligt om grunderna för betalningsskyldigheten och storleken på avgiften samt om den betalningsskyldiges rättssäkerhet och grunderna för att verkställa lagen.⁴⁷ Grundlagsutskottet har också ansett det vara viktigt att det säkerställs att bestämmelserna uppfyller kraven i fråga om rätt proportion på påföljderna.⁴⁸

Den nu föreslagna ändringen av det maximala beloppet av påföljdsavgiften, eftersom alkoholdrycker inte är vanliga konsumtionsvaror utan orsakar betydande skada. Till exempel 2020 registrerades 2 209 dödsfall orsakade av alkohol i Finland och olika slags andra skador är mångdubbla. Det maximala beloppet av påföljdsavgiften (1 000 euro) enligt den gällande lagen står för närvarande inte i proportion till den skada som kan bli följden av underlåtenhet att iakttä alkohollagen. Det finns många alkoholnäringsutövare, och omfattningen av olika aktörers näringsverksamhet kan variera avsevärt. För att påföljdsavgiften de facto också ska ha en så kallad avskräckande effekt bör påföljdsavgiftens belopp även granskas i förhållande till den ekonomiska ställningen för en aktör som agerar olagligt. Då det maximala beloppet av påföljdsavgiften enligt den gällande lagen är 1 000 euro kan det vara mer lönsamt för en stor aktör att betala en relativt liten påföljdsavgift jämfört med verksamheten än att ändra lagstridigt förfarande. Därför är det motiverat att höja påföljdsavgiftens maximala belopp.

Det föreslagna beloppet av den maximala påföljdsavgiften är inte heller exceptionell i förhållande till storleken på de påföljdsavgifter som definieras i annan lagstiftning. Enligt lagen om Finansinspektionen (878/2008) kan till exempel påföljdsavgiften vara betydligt större än det belopp som nu föreslås, eftersom beloppet enligt lagen om Finansinspektionen kan uppgå till tio miljoner euro för en juridisk person och till 100 000 euro för en fysisk person. Även i lagen om vissa befogenheter för konsumentskyddsmyndigheterna (566/2022) föreskrivs att påföljdsavgiften för en näringsidkare kan uppgå till högst två miljoner euro och för en fysisk person till högst 40 000 euro. Den nu föreslagna höjningen av påföljdsavgiftens maximala belopp från 1 000 till 20 000 euro kan således inte anses vara en oskälig eller ens exceptionell ändring.

Enligt den gällande alkohollagen ska vid bedömningen av påföljdsavgiftens storlek hänsyn tas till förfarandets art och skadlighet och hur ofta förfarandet upprepas. Enligt den föreslagna ändringen ska vid bedömningen av påföljdsavgiftens storlek dessutom tillståndshavarens ekonomiska ställning även i fortsättningen beaktas. Avgiften kan även framöver påföras till ett mindre belopp än det minsta beloppet (300 euro) om det med beaktande av ovannämnda omständigheter finns grundad anledning till detta eller till förfarandet anknytande förmildrande

⁴⁵ Se till exempel GrUU 9/2012 rd och hänvisningarna där till GrUU 32/2005 rd, s. 2/II, GrUU 55/2005 vp, s. 2/I

⁴⁶ Se till exempel GrUU 28/2014 rd.

⁴⁷ GrUU 32/2005 rd, s. 2–3, GrUU 55/2005 rd, s. 2/I, GrUU 57/2010 rd, s. 2/II.

⁴⁸ Se till exempel GrUU 15/2014 rd och GrUU 17/2012 rd, s. 5–6 och utlåtandena som nämns där.

omständigheter. Påföljdsavgift ska inte påföras om förfarandet ska anses vara ringa eller om det med tanke på förfarandets art, hur ofta förfarandet upprepats, förfarandets planmässighet, i vilken utsträckning planen för egenkontroll iakttagits och andra omständighet är oskäligt att påföra avgift.

Den föreslagna höjningen av det maximala beloppet av påföljdsavgiften är motiverad, eftersom alkohol – vilket redan konstaterats ovan inte är en sedvanlig konsumtionsvara utan en vara som också orsakar skada, som alkohollagstiftningen syftar till att förebygga i enlighet med sitt syfte. Syftet med alkohollagstiftningen är förebygga skador som alkohol orsakar andra människor och hela samhället och även till exempel att skydda barn och unga mot olika skador orsakade av alkohol. Vid bedömningen av påföljdsavgiftens storlek tas hänsyn i enlighet med grundlagsutskottets utlåtandepaxis till förfarandets art och skadlighet och hur ofta förfarandet upprepats samt gärningsmannens ekonomiska ställning. Ändring av beslut om påföljdsavgift får också sökas genom att överklaga det genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen. I alkohollagen föreskrivs exakt och tydligt om grunderna för skyldigheten att betala påföljdsavgift, grunden för avgiftens storlek, tillståndshavarens rättsskydd samt grunderna för verkställigheten av avgiften. Den nu föreslagna höjningen av påföljdsavgiften bör därför anses proportionell i enlighet med vad grundlagsutskottet förutsätter med hänsyn särskilt till behovet av att skydda de rättsubjekt som ligger till grund för regleringen, de omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av storleken på påföljdsavgiften och de medel för rättsskydd som gärningsmannen tryggas.

12.12 Bemyndigande att utfärda förordningar

Med den föreslagna ändringen fogas till 11 § ett nytt bemyndigande att utfärda förordningar som möjliggör att genom förordning av statsrådet utfärda närmare bestämmelse om de uppgifter som krävs för ansökan om ändring av tillstånd och godkännanden och för ändringsanmälan.

Enligt 80 § i grundlagen kan republikens president, statsrådet och ministerierna utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande i grundlagen eller i någon annan lag. Genom lag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag.

Den nu föreslagna ändringen är nödvändig, eftersom det genom förordning av statsrådet redan har utfärdats preciserings av innehållet i ansökan om ändring av tillståndet enligt den gällande lagen, trots att ett sådant bemyndigande att utfärda förordningar inte tidigare har funnits i lagen. I 8 § 2 mom. i den gällande lagen föreskrivs om bemyndigande att utfärda förordningar om innehållet i tillståndsansökan, men när det gäller innehållet i ansökan om ändring av tillstånd eller annan ändringsanmälan har alltså ett motsvarande bemyndigande inte funnits tidigare trots att sådana preciserings har utfärdats genom förordning. Det är därför motiverat att ändra lagen i detta avseende, och på grund av att bemyndigandet ska vara exakt avgränsat är det också motiverat att bemyndigandet innehåller en möjlighet att utfärda närmare bestämmelser även om uppgifter i ansökningar om ändringar av godkännanden och ändringsanmälningar.

Det föreslagna bemyndigandet att utfärda förordningar har således utfärdats med stöd av lag i enlighet med 80 § i grundlagen. Det föreslagna bemyndigandet är också exakt avgränsat så att alkohollagen föreskriver grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt frågor som enligt grundlagen omfattas av lagens tillämpningsområde, och genom förordning utfärdas endast bestämmelser som preciserar dessa rättigheter och skyldigheter.

På de grunder som anges ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Den föreslagna ändringen innefattar så betydelsefull avvägning mellan olika grundläggande fri- och

rättigheter att regeringen ändå anser det önskvärt att grundlagsutskottet avger ett utlåtande i frågan. Till exempel det allmännas skyldighet att å ena sidan främja befolkningens hälsa och i första hand beakta barnens intresse i sitt beslutsfattande och å andra sidan att möjliggöra åtnjutande av rätten att idka näringsverksamhet friare än för närvarande kan i någon utsträckning stå i strid med varandra mot bakgrund av konsekvensbedömningen i propositionen.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av alkohollagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i alkohollagen (1102/2017) 28 § 3 mom.,

ändras 2 § 1 och 2 mom., 3 § 1 mom. 11 och 14–16 punkten, 4 § 1 mom., 5 § 1 mom., 6 § 1 mom. 1 punkten, 7, 11 och 12 §, 17 § 1 mom. 1 punkten och 2 mom., rubriken för 5 kap., 35, 37, 38 och 40 §, 45 § 3 mom., 46 § 1 mom., 51 § 1 och 2 mom., 57 § och 58 §, 60 § 1 och 2 mom. och 3 mom. 5 punkten, 61 § 1 mom., 62 § 4 mom., det inledande stycket i 63 § 1 mom., det inledande stycket i 71 § 1 mom., 71 § 1 mom. 7 punkten och 2 mom., 72 §, 75 § 2 mom. 2 punkten, 84 §, det inledande stycket i 85 § 1 mom. och 90 § 5 mom. samt i bilagan 7 punkten, av dem 12 § sådan den lyder i lag 605/2023 och 17 § 1 mom. 1 punkten sådan den lyder i lag 305/2024, och

fogas till 3 § 1 mom. nya 17 och 18 punkter, till 17 § ett nytt 5 mom., till lagen nya 17 a, 35 a, 42 a och 72 a §, till 39 § ett nytt 3 mom., till 45 § ett nytt 4 mom., till 60 § 3 mom. en ny punkt, till 62 § ett nytt 5 mom., till 63 § ett nytt 2 mom., till 71 § 1 mom. en ny 8 punkt och till 75 § 2 mom. en ny 3 punkt samt till bilagan en ny 6 a-punkt som följer:

2 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på tillverkning, import, införsel, export, transport, försäljning och annan överlåtelse samt användning, innehav och marknadsföring av alkoholhaltiga ämnen samt på leverans av alkoholdrycker.

På alkoholhaltiga ämnen som utgör livsmedel tillämpas livsmedelslagen (297/2021) till den del något annat inte föreskrivs i denna lag.

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

11) detaljhandel med alkoholdrycker försäljning av alkoholdrycker för förtäring någon annanstans än i lokaler som försäljaren kontrollerar eller någon annanstans än under övervakning som ordnas av försäljaren på så sätt att alkoholdrycken överläts från den inhemska detaljhandeln eller från alkoholbolaget direkt till köparen av alkoholdrycken, till en innehavare av leveranstillstånd för alkoholdrycker eller till en leverantör av alkoholdrycker som sköter en leverans som har ordnats av en innehavare av leveranstillstånd för leverans till köparen eller någon annan mottagare,

14) gårdsvin en alkoholdryck som innehåller högst 13 volymprocent etylalkohol och har framställts enbart genom jäsning av bär, frukter eller andra växtdelar, med undantag för druvor och spannmålsprodukter, och vars tillverkare i rättsligt och ekonomiskt hänseende är oberoende av andra tillverkare av alkoholdrycker och utövar sin verksamhet i samband med jordbruk och

fysiskt åtskilt från andra tillverkare av alkoholdrycker, och som inte tillverkar på licens och som per kalenderår producerar högst 100 000 liter alkoholdrycker,

15) hantverksöl en alkoholdryck som innehåller högst 12 volymprocent etylalkohol och har framställts enbart genom jäsnings med jäst av mältade eller omältade spannmålsprodukter, och där det vid tillverkningen inte har använts andra tillverkningsämnen än korn av andra växter, socker, humle och andra i jäsningsinbegripna växtdelar och kryddor, och som har tillverkats i ett sådant bryggeri som i rättsligt och ekonomiskt hänseende är oberoende av andra bryggerier, som utövar sin verksamhet fysiskt åtskilt från andra bryggerier, som inte tillverkar på licens och som per kalenderår producerar högst 500 000 liter alkoholdrycker; hantverksöl kan också vara sådan sahti som avses i kommissionens förordning (EG) nr 244/2002 om komplettering av bilagan till förordning (EG) nr 2301/97 om att införa vissa benämningar i det register över skyddade särarter som föreskrivs i rådets förordning (EEG) nr 2082/92 om särartsskydd för jordbruksprodukter och livsmedel,

16) marknadsföring reklam, indirekt reklam och annan säljfrämjande verksamhet; indirekt reklam är i synnerhet främjande av försäljningen av en produkt i samband med reklam för någon annan nytthet genom att ett etablerat kännetecken för produkten eller försäljaren oförändrat eller ändrat så att det ändå kan kännas igen används som kännetecken för nyttheten eller genom att reklamen för en annan produkt på något annat sätt associerar till en bestämd produkt eller försäljaren,

17) leverans av alkoholdrycker transport och överlåtelse i kommersiellt syfte av alkoholdrycker som sålts i den inhemska detaljhandeln eller på alkoholbolaget från säljaren till köparen eller någon annan mottagare,

18) leverantör av alkoholdrycker en innehavare av leveranstillstånd för alkoholdrycker och den som sköter en leverans som har ordnats av en innehavare av leveranstillstånd och som överlåter till mottagaren en dryck som beställts för transport från den inhemska detaljhandeln eller från alkoholbolaget.

4 §

Förbud mot åtgärder som strider mot god sed

Vid tillverkning, import, försäljning och marknadsföring av alkoholhaltiga ämnen och i samband med dessa verksamheter får åtgärder som strider mot god sed inte vidtas inom näringsverksamhet som bedrivs i enlighet med avtal eller andra arrangemang. Vad som föreskrivs i detta moment gäller också leverans av alkoholdrycker.

5 §

Tillståndspliktig verksamhet

Alkoholdrycker får inte tillverkas, säljas eller levereras från den inhemska detaljhandeln eller från alkoholbolaget utan tillstånd.

6 §

Undantag från tillståndsplikten

Med avvikelse från 5 §

1) är det tillåtet att tillverka, sälja och leverera alkoholdrycker som innehåller högst 2,8 volymprocent etylalkohol,

7 §

Tillståndsmyndigheter

Detaljhandels- och serveringstillstånd för alkoholdrycker beviljas på ansökan av det regionförvaltningsverk inom vars verksamhetsområde sökandens detaljhandels- eller serveringsställe ligger. Om detaljhandeln eller serveringen inte äger rum inom ett visst regionförvaltningsverks område, beviljas tillståndet av det regionförvaltningsverk inom vars verksamhetsområde sökandens hemort ligger eller, om sökanden saknar hemort i Finland, av Regionförvaltningsverket i Södra Finland.

Serveringstillstånd för sådan servering som inte är bunden till ett visst serveringsställe och leveranstillstånd för alkoholdrycker beviljas på ansökan av det regionförvaltningsverk inom vars verksamhetsområde sökandens verksamhetsställe ligger. Om sökanden inte har ett verksamhetsställe i Finland, beviljas tillståndet av det regionförvaltningsverk inom vars verksamhetsområde sökandens hemort ligger eller, om sökanden saknar hemort i Finland, av Regionförvaltningsverket i Södra Finland.

Andra tillstånd än de som avses i 1 och 2 mom. beviljas av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården på ansökan.

Det regionförvaltningsverk som behandlar anmälningar och ansökningar om godkännande enligt denna lag bestäms i enlighet med 1 mom.

11 §

Anmälan om förändringar

Om tillståndshavaren beslutar att väsentligt ändra karaktären eller omfattningen av sin verksamhet så att tillståndet inte längre täcker den förändrade verksamheten, ska tillståndshavaren ansöka om ändring av tillståndet innan ändringen genomförs. Inga ändringar får genomföras innan tillståndsmyndigheten har godkänt ändringen av tillståndet.

Tillståndshavaren ska inom en månad lämna en anmälan till tillståndsmyndigheten, om tillståndshavaren skär ned eller avslutar verksamheten annat än tillfälligt.

Vad som i 1 och 2 mom. föreskrivs om ansökan om ändring av tillstånd eller om anmälan, gäller också ändringar av anmälningar och godkännanden som avses i denna lag.

Till tillståndsansökan, anmälan eller ansökan om godkännande som avses i 1–3 mom. ska fogas den utredning som behövs för bedömningen av de förutsättningar som avses i 13–20 § och som gäller sökanden, verksamheten och dess konsekvenser samt andra relevanta omständigheter och som den tillståndsmyndighet som behandlar ärendet inte redan har tillgång till.

Närmare bestämmelser om de uppgifter som ska ingå i en ansökan om ändring av ett tillstånd eller ett godkännande samt i en anmälan om förändringar utfärdas genom förordning av statsrådet.

12 §

Allmänna förutsättningar för beviljande av tillstånd

Tillverknings-, import-, användnings-, partihandels-, detaljhandels-, leverans- och serveringstillstånd enligt denna lag ska beviljas en fysisk eller juridisk person som avses i 2 § 1

mom. eller 3 § 1 eller 2 mom. i näringsverksamhetslagen (565/2023) och som har de förutsättningar enligt denna lag som hänför sig till sökanden och som behövs för att bedriva verksamheten.

17 §

Detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker och förutsättningar för beviljande av sådana tillstånd

Ett detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker som framställts genom jäsning och innehåller högst 8,0 volymprocent etylalkohol och alkoholdrycker som framställts på andra sätt och innehåller högst 5,5 volymprocent etylalkohol gäller detaljhandel inomhus på ett enda detaljhandelsställe och beviljas

1) en sökande som annat än tillfälligt saluhåller ett mångsidigt utbud av livsmedel för det dagliga behovet i en byggnad som avses i lagen om områdesanvändning (132/1999), om inte försäljningen av alkoholdrycker står för en klart större andel av näringsverksamheten än försäljningen av andra livsmedel,

Ett detaljhandelstillstånd för gårdsvin och hantverksöl gäller detaljhandel inomhus på ett enda detaljhandelsställe, och det beviljas tillverkaren av alkoholdryckerna i fråga i anslutning till eller i den omedelbara närheten av det tillverkningsställe där alkoholdryckens jäsning skett och som finns i en byggnad som avses i lagen om områdesanvändning. På detaljhandelsstället får även alkoholdrycker som avses i 1 mom. säljas.

I detaljhandelstillståndet kan fastställas utlämningsställen, från vars utrymmen inomhus alkoholdrycker får överlåtas till leverans.

17 a §

Leveranstillstånd för alkoholdrycker och förutsättningar för beviljande av sådana tillstånd

Leveranstillstånd för alkoholdrycker gäller transport och överlåtelse till köparen eller någon annan mottagare av alkoholdrycker som sålts i den inhemska detaljhandeln eller på alkoholbolaget. Tillstånd beviljas, om sökanden har

1) utarbetat en plan för egenkontroll som avses i 56 §, och
2) gjort en utredning om hur sökanden försäkras sig om att de leverantörer av alkoholdrycker som handlar för sökandens räkning har ett leveranspass som avses i 57 § 3 mom.

Tillståndsmyndigheten får i leveranstillståndet för alkoholdrycker ställa villkor och begränsningar som gäller situationer i samband med överlåtelser och den övervakning av kontrollen av åldersgränser och berusningstillstånd som ska tillämpas vid överlåtelser, mängden alkoholdrycker som överlåts, egenkontroll, uppgifter som ska lämnas till tillsynsmyndigheten eller verksamhetens innehåll och förfaringssätt, om villkoren eller begränsningarna är nödvändiga för att trygga övervakningen eller för att säkerställa säkerheten.

De villkor och begränsningar som avses i 2 mom. ska dimensioneras så att de inte förhindrar eller oskäligt försvårar tillståndshavarens verksamhet. Om villkor och begränsningar ställs för tillståndshavarens pågående verksamhet, får det bestämmas att de träder i kraft tidigast 30 dagar från delgivningen av beslutet. Tillståndsmyndigheten ska på ansökan av tillståndshavaren ändra villkor och begränsningar som fogats till tillståndet eller utan dröjsmål avlägsna dem, om verksamhetens art eller andra särskilda omständigheter har förändrats så att villkoren och begränsningarna inte längre är nödvändiga.

5 kap.

Detaljhandel med, leverans av och servering av alkoholdrycker

35 §

Detaljhandelsställe för alkoholdrycker

Detaljhandel med alkoholdrycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol får bedrivas endast så att dryckerna överläts till kunden eller leverantören av alkoholdrycker från den inhemska detaljhandeln eller från alkoholbolaget. Detaljförsäljaren ska i efterhand kunna verifiera namnet och tillståndsnumret på den innehavare av leveranstillstånd som levererar alkoholdrycker. En innehavare av detaljhandelstillstånd får endast sälja alkoholdrycker som avses i tillståndet.

Alkoholdrycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol får inte förtäras inomhus eller utomhus på det detaljhandelsställe som innehavaren av detaljhandelstillståndet förfogar över och inte heller i detta områdes omedelbara närhet, om inte något annat föreskrivs i lag. Tillståndshavaren ska vid behov märka ut det område där det är förbjudet att förtära alkoholdrycker.

Detaljförsäljaren och alkoholbolaget ska i samband med nätköp med stark autentisering försäkra sig om att köparen inte är under 18 år och i samband med nätköp av starka alkoholdrycker att köparen inte är under 20 år.

35 a §

Leverans av alkoholdrycker

Leverans av alkoholdrycker är tillåten endast om alkoholdryckerna har köpts och avhämtats från den inhemska detaljhandeln eller från alkoholbolaget. Leverantören av alkoholdrycker får till köparen eller någon annan mottagare överlåta endast sådana alkoholdrycker som den innehavare av detaljhandelstillstånd eller alkoholbolaget som överlåtit alkoholdryckerna till leverans eller alkoholbolaget har rätt att sälja med stöd av detaljhandelstillståndet eller lag.

I samband med överlåtelse av alkoholdrycker ska mottagarens ålder bevisligen kontrolleras från en handling som avses i 40 § 1 mom. Uppgifter om bevisliga kontroller ska bevaras i tillståndshavarens register i två år från det att kontrollen utfördes, varefter de ska avföras ur registret. Alkoholdrycker får inte överlåtas om mottagaren vägrar styrka sin ålder. I samband med överlåtelse av alkoholdrycker ska det kontrolleras att det inte finns sådana hinder för överlåtelse som anges i 37 § 1 eller 2 mom.

Om en alkoholdryck inte får överlåtas på grund av ett leveransförbud enligt 2 mom. eller 37 § 1 eller 2 mom., ska leverantören av alkoholdrycken returnera alkoholdrycken till försäljaren.

En innehavare av leveranstillstånd får inte rikta ekonomiska eller arbetsledningsmässiga påföljder mot den som levererar alkoholdrycker, om denne vägrar att överlåta alkoholdrycken med stöd av 2 mom. eller 37 §.

37 §

Detaljhandels-, leverans- och serveringsförbud

Alkoholdrycker får inte säljas eller på något annat sätt överlåtas inom detaljhandel, leverans eller genom servering

- 1) till personer som inte har fyllt 18 år,
- 2) till personer som uppenbart är berusade eller som uppträder störande,
- 3) om det finns grundad anledning att befara att alkoholdrycker överläts eller förmedlas olovligen.

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 mom. 1 punkten får starka alkoholdrycker inte säljas eller på något annat sätt överlåtas inom detaljhandel eller leverans av alkoholdrycker till personer som inte har fyllt 20 år.

Personer som inte har fyllt 18 år, är uppenbart berusade eller uppträder störande får inte tillåtas inneha eller förtära alkoholdrycker på ett serveringsställe.

Alkoholdrycker får inte levereras till en tjänstenhet inom social- och hälsovården, till en plats där småbarnspedagogik ordnas, till en plats där förskoleundervisning eller grundläggande utbildning ordnas eller till en plats där verksamhet som hänför sig huvudsakligen till barns eller ungas sammankomster ordnas. Alkoholdrycker får inte heller levereras till en i 85 § avsedd plats där det är förbjudet att förtära alkoholdrycker eller till en lokal eller en plats som har godkänts som serveringsområde.

38 §

Personal som har hand om detaljhandel med, leverans av och servering av alkoholdrycker

Detaljhandels- och serveringsställen och de som bedriver leveransverksamhet av alkoholdrycker ska ha en så stor personal som med beaktande av verksamhetens omfattning och art behövs för att övervakningen ska vara effektiv och ordningen upprätthållas effektivt.

På detaljhandels- och serveringsställen ska det finnas en av tillståndshavaren utsedd företrädare för tillståndshavaren på plats, om alkoholdrycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol får säljas eller förtäras på stället och stället är öppet för kunder.

Leverantörer av alkoholdrycker ska ha ett sådant leveranspass för alkoholdrycker som avses i 57 § 3 mom.

Den som inte har fyllt 18 år får inte vara företrädare för tillståndshavaren och får inte heller sälja eller servera alkoholdrycker. Under direkt övervakning av företrädaren för tillståndshavaren får den som fyllt 16 år dock sälja alkoholdrycker på sådana detaljhandelsställen som avses i 17 § och servera alkoholdrycker. Den som inte har fyllt 18 år får inte transportera eller överlåta alkoholdrycker till kunder.

Den som säljer eller levererar alkoholdrycker eller som deltar i övervakningen av detaljhandel, leverans eller servering av alkoholdrycker får inte i sitt uppdrag vara påverkad av alkohol eller något annat berusningsmedel.

39 §

Allmän övervakning

Innehavaren av leveransstillstånd för alkoholdrycker och leverantören av alkoholdrycker ska övervaka att förbudena och skyldigheterna enligt 35 a, 37 och 38 § iakttas.

40 §

Skyldighet att styrka ålder

Den som köper alkoholdrycker och den som vistas på ett serveringsområde är skyldig att på begäran, med ett giltigt fotoförsett identitetskort, körkort eller pass som utfärdats av en myndighet, styrka sin ålder för den personal som övervakar detaljhandel med och servering av alkoholdrycker och en tjänsteinnehavare som utövar tillsyn över att denna lag iakttas.

Den som köper en leverans av en alkoholdryck är skyldig att styrka sin ålder före köpet av alkoholdrycken.

Den som tar emot en leverans av alkoholdrycker är dessutom skyldig att med en handling som avses i 1 mom. styrka sin ålder för den som levererar alkoholdrycken.

42 a §

Leveranstidpunkter

Alkoholdrycker får levereras till mottagaren endast mellan klockan 9 och 21.

Med avvikelse från 1 mom. iakttas vid överlåtelse till mottagaren av alkoholdrycker som skaffats hos alkoholbolaget vad som i 42 § 2 mom. föreskrivs om alkoholbolagets detaljhandelstider.

Om en alkoholdryck inte kan överlåtas under den tid som avses i 1 eller 2 mom., ska alkoholdrycken returneras till säljaren eller levereras till kunden senare under en tidpunkt som avses i 1 eller 2 mom., om inte orsaken till att alkoholdrycken inte överlåtits är en sådan orsak som avses i 37 §.

45 §

Övervakning av servering i vissa fall

Alkoholdrycker får i de fall som avses i 19 § 2 mom. serveras trots 41 § 2 mom. och i inkvarteringsrum dessutom trots 36 § 2 och 3 mom. och 43 §, om mängden tillgängliga alkoholdrycker har begränsats enligt antalet kunder och kraven på övervakning av serveringen.

Närmare bestämmelser om begränsning av mängden alkoholdrycker får utfärdas genom förordning av statsrådet.

46 §

Anskaffning av alkoholdrycker

När alkoholdrycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol anskaffas för detaljhandel eller servering i enlighet med 30 § 2 mom., ska köparen uppge sitt tillståndsnummer för försäljaren.

51 §

Prissättning och prisinformation

Det är förbjudet att i detaljhandeln, vid leverans och vid servering erbjuda två eller flera förpackningar eller portioner alkoholdryck till ett nedsatt totalpris.

Det är förbjudet att i detaljhandeln, vid leverans och vid servering erbjuda och betala sådan gottgörelse för priset på en alkoholdryck som räknas ut utifrån de alkoholdrycker eller andra konsumtionsnyttigheter och tjänster som köpts.

57 §

Personalens kompetens

Tillståndshavare och alkoholbolaget ska som en del av egenkontrollen se till att personalen och de leverantörer av alkoholdrycker som handlar för tillståndshavarens räkning känner till sina skyldigheter enligt denna lag och enligt planen för egenkontroll. Tillståndshavaren och alkoholbolaget ska föra bok över den utbildning och kompetens som de personer som arbetar på ett verksamhetsställe har och på begäran lägga fram uppgifterna för tillsynsmyndigheten.

En innehavare av serveringstillstånd ska se till att den i 38 § avsedd företrädaren för tillståndshavaren har ett intyg (serveringspass) som visar personens kunskaper om denna lag, enligt ett formulär som godkänts av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.

En innehavare av leveranstillstånd för alkoholdrycker ska se till att en leverantör av alkoholdrycker som handlar för dess räkning har ett intyg (leveranspass) som visar personens kunskaper om bestämmelserna i denna lag om leverans och om de anvisningar som gäller leveranser, enligt ett formulär som godkänts av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.

58 §

Beviljande av intyg över kunskaper om alkohollagen

Behörigheten hos en företrädare för innehavaren av serveringstillstånd kan styrkas med ett serveringspass eller med ett intyg över en examen som har omfattat motsvarande uppgifter som provet för serveringspass. Serveringspass beviljas av en läroanstalt som med tillstånd av statsrådet eller undervisnings- och kulturministeriet ger utbildning i restaurangservice. Serveringspass beviljas den som med godkänt resultat har avlagt provet för serveringspass.

Behörigheten hos en leverantör av alkoholdrycker kan styrkas med ett leveranspass. Leveranspass beviljas av en läroanstalt som ger utbildning med tillstånd av statsrådet eller undervisnings- och kulturministeriet. Läroanstalten ska anordna prov för leveranspass på finska, svenska och engelska. Leveranspass beviljas den som med godkänt resultat har avlagt provet för leveranspass.

Läroanstalten har rätt att för provet för serveringspass ta ut en avgift som högst motsvarar de faktiska kostnaderna för anordnandet av provet samt rätt att ta ut en avgift för anordnandet av provet för leveranspass och beviljandet av leveranspass. Ett serveringspass kan kombineras med det hygienpass som avses i 19 § i livsmedelslagen.

Närmare bestämmelser om innehållet i och bedömningen av de prov som avses i 1 och 2 mom., om sådana examina som motsvarar provet som avses i 1 mom., samt om godkännande av intyg som beviljats i landskapet Åland såsom intyg som avses i 1 mom. får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

60 §

Tillsyn och anknytande styrning

Regionförvaltningsverken övervakar inom sina verksamhetsområden detaljhandeln med samt serveringen, leveranserna och marknadsföringen av alkoholdrycker.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården utövar tillsyn över detaljhandeln med samt serveringen, leveranserna och marknadsföringen av alkoholdrycker i hela landet och på sådana luftfartyg enligt luftfartslagen (864/2014) och sådana fartyg enligt sjölagen (674/1994) som har finsk nationalitet.

Till uppgifterna för Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården hör även

-
- 5) handledning av läroanstalter i anslutning till provet för serveringspass och leveranspass,
 - 6) övriga uppgifter som anges i denna lag.
-

61 §

Tillsynsprogram

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ska i samarbete med regionförvaltningsverken utarbeta ett riksomfattande tillsynsprogram för alkoholförvaltningen. Via programmet styrs den regionala tillståndsförvaltningen för och tillsynen över servering av, detaljhandel med och leveranser och marknadsföring av alkoholdrycker i riktning mot en enhetlig beslutspraxis och effektiv verkställighet av denna lag.

62 §

Rätt att utföra inspektioner och få information

Den behöriga myndigheten har rätt att utföra testköp, om det behövs för skötseln av en tillsynsuppgift som gäller leverans av alkoholdrycker. Den behöriga myndigheten har rätt att använda myndiga frivilliga personer vid utförandet av testköp, om myndigheten har anledning att anta att innehavaren av leveranstillstånd för alkoholdrycker eller en leverantör av alkoholdrycker som handlar för dennes räkning inte fullgör sina lagstadgade skyldigheter vid leverans och överlåtelse av alkoholdrycker. Frivilliga personer kan användas vid testköp av sådana alkoholdrycker som de enligt lagen har rätt att köpa. Den behöriga myndigheten har rätt att av innehavaren av detaljhandelstillstånd få namnet på den innehavare av leveranstillstånd som genomför leveransen av alkoholdrycker samt tillståndsnumret.

Tillståndshavaren ska på utsatta tider lämna tillsynsmyndigheterna de anmälningar och upplysningar som behövs för tillsynen över försäljningen och verksamheten i övrigt och för bedömning av verksamhetens risker. Närmare bestämmelser om hur anmälningar och upplysningar ska lämnas utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

63 §

Rätt att få information

Tillsynsmyndigheterna har rätt att avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna av statliga och kommunala myndigheter samt Folkpensionsanstalten, Sysselsättningsfonden och Pensionsskyddscentralen få de uppgifter som är nödvändiga

Tillsynsmyndigheterna har dessutom rätt att avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna ur det bötesregister som avses i 46 § i lagen om verkställighet av böter (672/2002) få de uppgifter som är nödvändiga för att utreda förutsättningarna för tillstånd enligt 13 § eller 72 § 3 mom. 3 punkten eller för att utreda förbud mot dubbel straffbarhet enligt 71 § 3 mom.

71 §

Påföljdsavgift

Tillståndsmyndigheten kan ålägga tillståndshavaren eller alkoholbolaget att betala en påföljdsavgift på minst 300 och högst 20 000 euro, om

7) skyldigheten enligt 11 § att anmäla ändringar, skyldigheten enligt 56 § att föra bok och hålla planen för egenkontroll uppdaterad eller skyldigheten enligt 62 § 4 mom. att lämna anmälningar och upplysningar har försummats trots uppmaningar,

8) de skyldigheter som tillståndshavaren har enligt 5 kap. eller 57 § eller de villkor eller begränsningar som ställts med stöd av 17 a § har överträtts vid leverans av alkoholdrycker.

Påföljdsavgiften ska betalas till staten, och vid bedömningen av dess storlek ska hänsyn tas till förfarandets art och skadlighet och hur ofta förfarandet upprepats samt till tillståndshavarens ekonomiska ställning. Avgiften kan påföras till ett mindre belopp än vad som anges i 1 mom. om det finns grundad anledning till detta med beaktande av nämnda faktorer eller om det annars finns förmildrande omständigheter som anknyter till förfarandet. Påföljdsavgift påförs inte om förfarandet ska anses vara ringa eller om det med tanke på förfarandets art, hur ofta förfarandet upprepats, förfarandets planmässighet, iakttagandet av planen för egenkontroll och andra omständigheter är oskäligt att påföra avgift. I sådana fall kan tillståndshavaren ges en anmärkning, om det finns anledning till det.

72 §

Återkallelse av tillstånd

Tillståndsmyndigheten kan återkalla ett tillstånd enligt denna lag för viss tid, om

1) verksamhetsutövaren efter det att en anmärkning getts eller påföljdsavgift påförts fortsätter att bryta mot eller försumma sina skyldigheter enligt 71 § 1 mom., eller

2) verksamhetsutövaren bryter mot eller försummar en väsentlig skyldighet som föreskrivits för verksamhetsutövaren i denna lag.

När längden på tidsfristen bestäms ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig den verksamhet är som återkallelsen grundar sig på och till omständigheterna kring verksamheten.

Tillståndsmyndigheten kan återkalla ett tillstånd eller ett godkännande enligt denna lag permanent, om

1) verksamhetsutövaren efter det att ett tillstånd återkallats för viss tid fortsätter att bryta mot eller försumma sina skyldigheter,

2) verksamhetsutövaren bryter mot denna lag genom en gärning eller försummelse som orsakar allvarlig fara för människors hälsa och förfarandet som helhet betraktat har varit grovt, eller

3) förutsättningarna för tillstånd eller godkännande inte är i kraft.

72 a §

Upphörande av tillstånd

Tillståndsmyndigheten ska i registret anteckna att ett tillstånd eller godkännande enligt denna lag har upphört, om verksamhetsutövaren har upphört med sin verksamhet annat än tillfälligt.

Konkursboet eller dödsboet för innehavaren av ett tillstånd eller godkännande som gäller tills vidare har rätt att fortsätta verksamheten i högst ett år från konkursens början eller dödsfallet. Konkursboet eller dödsboet för innehavaren av ett tillstånd eller godkännande som gäller för viss tid har rätt att fortsätta verksamheten högst till utgången av den tiden, dock i högst ett år från konkursens början eller dödsfallet. Tillståndsmyndigheten ska utan dröjsmål efter försättandet i konkurs eller dödsfallet underrättas om att verksamheten fortsätter.

75 §

Avgifter som regionförvaltningsverket tar ut

För att täcka kostnaderna för tillsynen enligt denna lag tar regionförvaltningsverket ut en årlig tillsynsavgift av

- 2) innehavare av detaljhandelstillstånd enligt 17 § och av alkoholbolaget för tillsynen över detaljhandel (tillsynsavgift för detaljhandel),
 - 3) innehavare av leveranstillstånd enligt 17 a § för tillsynen över leveranser av alkoholdrycker (tillsynsavgift för leverans).
-

84 §

Förmedling och överlåtelse av alkoholdrycker

Alkoholdrycker får inte förmedlas eller överlätas mot arvode, om inte något annat föreskrivs i lag. Alkoholdrycker får inte heller utan arvode förmedlas eller överlätas till personer till vilka det enligt 37 § inte får säljas alkoholdrycker.

85 §

Förbud mot förtäring av alkoholdrycker

Om inte något annat föreskrivs i lag får alkoholdrycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol inte förtäras

90 §

Straffbestämmelser

För alkoholförseelse döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

- 1) bryter mot ett detaljhandels-, leverans- eller serveringsförbud enligt 37 § 1–3 mom., eller
- 2) i egenskap av innehavare av ett detaljhandelstillstånd eller serveringstillstånd eller en i 38 § avsedd företrädare för tillståndshavaren bryter mot en skyldighet som enligt 35 eller 36 § gäller övervakningen av ordningen på ett detaljhandelsställe eller serveringsställe.

Denna lag träder i kraft den 20 . Bestämmelserna i 2 § 1 och 2 mom., 3 § 1 mom. 11, 17 och 18 punkten, 4 § 1 mom., 5 § 1 mom., 7, 12, 17 och 17 a §, upphävandet av 28 § 3 mom., 35, 35 a, 37 och 38 §, 39 § 3 mom., 40 och 42 a §, 62 § 4 mom., 75 § 2 mom., 84 §, 90 § 5 mom. och 6 a punkten i bilagan träder dock i kraft först fem månader från denna lags ikraftträdande.

Tillsynsavgifter som avses i 74 och 75 § i alkohollagen

6 a. Tillsynsavgift för leverans av alkoholdrycker

Hos innehavare av sådana leveranstillstånd för alkoholdrycker som gäller tills vidare tar regionförvaltningsverket ut en årlig tillsynsavgift. Tillsynsavgiftsperioden är kalenderåret. Avgiften består av en fast grundavgift och av en tilläggsavgift som är beroende av verksamhetens omfattning enligt följande:

Grundavgiften per tillståndshavare är 100 euro.

Storleken på den tilläggsavgift som beror på verksamhetens omfattning bestäms under avgiftsperioden utifrån den mängd leveranser av alkoholdrycker som årligen har rapporterats till tillståndsmyndigheten. Den på mängden leveranser beroende tillsynsavgiften är utöver grundavgiften 0,10 euro per leverans årligen till den del antalet leveranser överstiger 1 000 leveranser. Avgiften avrundas nedåt till närmaste tiotal euro.

Tillståndshavaren är skyldig att till tillståndsmyndigheten anmäla det totala antalet leveranser årligen senast 31.1. Om tillståndshavaren inte gör anmälan inom utsatt tid, har tillståndsmyndigheten rätt att ålägga tillståndshavaren att vid vite enligt 70 § anmäla det totala antalet leveranser. Tillståndsmyndigheten ska ge tillståndshavaren en påminnelse och ge tillståndshavaren skälig tid att anmäla ovannämnda uppgifter innan vite föreläggs.

7. Uttagande av tillsynsavgifter

De tillsynsavgifter som nämns i punkterna 1–3 debiteras i efterskott senast 30.11, på så sätt att den mängdbaserade redovisningsperioden är 1.9–31.8. Hos en tillståndshavare vars verksamhet har upphört senast 31.3 tas ingen tillsynsavgift ut, om tillståndshavaren inom utsatt tid har gjort en skriftlig anmälan om saken. De tillsynsavgifter som avses i punkt 4 debiteras kalenderårsvis i förskott, dock senast 31.3. Hos en tillståndshavare vars verksamhet har upphört senast 31.3 tas ingen tillsynsavgift ut för kalenderåret i fråga, om tillståndshavaren inom utsatt tid har gjort en skriftlig anmälan om saken.

Hos nya innehavare av detaljhandelstillstånd eller serveringstillstånd eller för en ny anmälan om förlängd serveringstid tas det inte ut någon tillsynsavgift under det första kalenderåret. Tillsynsavgifterna för detaljhandel, servering och förlängd serveringstid debiteras per kalenderår senast 30.4, om tillståndshavaren har ett giltigt tillstånd 1.4.

De tillsynsavgifter som nämns i 6 a punkten debiteras i efterskott senast 30.4, på så sätt att den mängdbaserade redovisningsperioden är det föregående kalenderåret.

Helsingfors den 10 oktober 2024

Statsminister

Petteri Orpo

Minister för social trygghet Sanni Grahn-Laasonen

Lag

om ändring av alkohollagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i alkohollagen (1102/2017) 28 § 3 mom.,

ändras 2 § 1 och 2 mom., 3 § 1 mom. 11 och 14–16 punkten, 4 § 1 mom., 5 § 1 mom., 6 § 1 mom. 1 punkten, 7, 11 och 12 §, 17 § 1 mom. 1 punkten och 2 mom., rubriken för 5 kap., 35, 37, 38 och 40 §, 45 § 3 mom., 46 § 1 mom., 51 § 1 och 2 mom., 57 § och 58 §, 60 § 1 och 2 mom. och 3 mom. 5 punkten, 61 § 1 mom., 62 § 4 mom., det inledande stycket i 63 § 1 mom., det inledande stycket i 71 § 1 mom., 71 § 1 mom. 7 punkten och 2 mom., 72 §, 75 § 2 mom. 2 punkten, 84 §, det inledande stycket i 85 § 1 mom. och 90 § 5 mom. samt i bilagan 7 punkten, av dem 12 § sådan den lyder i lag 605/2023 och 17 § 1 mom. 1 punkten sådan den lyder i lag 305/2024, och

fogas till 3 § 1 mom. nya 17 och 18 punkter, till 17 § ett nytt 5 mom., till lagen nya 17 a, 35 a, 42 a och 72 a §, till 39 § ett nytt 3 mom., till 45 § ett nytt 4 mom., till 60 § 3 mom. en ny 6 punkt, till 62 § ett nytt 5 mom., till 63 § ett nytt 2 mom., till 71 § 1 mom. en ny 8 punkt och till 75 § 2 mom. en ny 3 punkt samt till bilagan en ny 6 a-punkt som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

2 §

Lagens tillämpningsområde

Lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på tillverkning, import, införsel, export, transport, försäljning och annan överlåtelse samt användning, innehav och marknadsföring av alkoholhaltiga ämnen.

Denna lag tillämpas på tillverkning, import, införsel, export, transport, försäljning och annan överlåtelse samt användning, innehav och marknadsföring av alkoholhaltiga ämnen *samt på leverans av alkoholdrycker.*

På alkoholhaltiga ämnen som utgör livsmedel tillämpas livsmedelslagen (23/2006) till den del något annat inte föreskrivs i denna lag.

På alkoholhaltiga ämnen som utgör livsmedel tillämpas livsmedelslagen (297/2021) till den del något annat inte föreskrivs i denna lag.

3 §

3 §

Definitioner

Definitioner

I denna lag avses med

I denna lag avses med

11) *detaljhandel med alkoholdrycker* försäljning av alkoholdrycker för förtäring

11) *detaljhandel med alkoholdrycker* försäljning av alkoholdrycker för förtäring

Gällande lydelse

någon annanstans än i lokaler som försäljaren kontrollerar eller någon annanstans än under övervakning som ordnas av försäljaren,

Föreslagen lydelse

någon annanstans än i lokaler som försäljaren kontrollerar eller någon annanstans än under övervakning som ordnas av försäljaren *på så sätt att alkoholdrycken överläts från den inhemska detaljhandeln eller från alkoholbolaget direkt till köparen av alkoholdrycken, till en innehavare av leveranstillstånd för alkoholdrycker eller till en leverantör av alkoholdrycker som sköter en leverans som har ordnats av en innehavare av leveranstillstånd för leverans till köparen eller någon annan mottagare,*

14) *gårdsvin* en alkoholdryck som innehåller högst 13 volymprocent etylalkohol och har framställts enbart genom jäsnings av bär, frukter eller andra växtdelar, med undantag för druvor och spannmålsprodukter, och som har tillverkats på ett sådant tillverkningsställe som i rättsligt och ekonomiskt hänseende är oberoende av andra tillverkare av alkoholdrycker, som utövar sin verksamhet i samband med jordbruk och fysiskt åtskilt från andra tillverkningsställen för alkoholdrycker, som inte tillverkar på licens och som per kalenderår producerar högst 100 000 liter alkoholdrycker,

15) *hantverksöl* en alkoholdryck som innehåller högst 12 volymprocent etylalkohol och har framställts enbart genom jäsnings av mältade eller omältade spannmålsprodukter, och där det vid tillverkningen inte har använts andra tillverkningsämnen än korn av andra växter, socker, humle och andra i jäsningsinbegripna växtdelar och kryddor, och som har tillverkats i ett sådant bryggeri som i rättsligt och ekonomiskt hänseende är oberoende av andra tillverkare av alkoholdrycker, som utövar sin verksamhet fysiskt åtskilt från andra tillverkare av alkoholdrycker, som inte tillverkar på licens och som per kalenderår producerar högst 500 000 liter alkoholdrycker; hantverksöl kan också vara sådan sahti som avses i kommissionens förordning (EG) nr 244/2002 om komplettering av bilagan till förordning (EG) nr 2301/97 om att införa vissa benämningar i det register över skyddade särarter som föreskrivs i rådets förordning

14) *gårdsvin* en alkoholdryck som innehåller högst 13 volymprocent etylalkohol och har framställts enbart genom jäsnings av bär, frukter eller andra växtdelar, med undantag för druvor och spannmålsprodukter, och *vars tillverkare* i rättsligt och ekonomiskt hänseende är oberoende av andra tillverkare av alkoholdrycker *och* utövar sin verksamhet i samband med jordbruk och fysiskt åtskilt från andra *tillverkare* av alkoholdrycker, *och* som inte tillverkar på licens och som per kalenderår producerar högst 100 000 liter alkoholdrycker,

15) *hantverksöl* en alkoholdryck som innehåller högst 12 volymprocent etylalkohol och har framställts enbart genom *jäsning med jäst* av mältade eller omältade spannmålsprodukter, och där det vid tillverkningen inte har använts andra tillverkningsämnen än korn av andra växter, socker, humle och andra i jäsningsinbegripna växtdelar och kryddor, och som har tillverkats i ett sådant bryggeri som i rättsligt och ekonomiskt hänseende är oberoende av andra *bryggerier*, som utövar sin verksamhet fysiskt åtskilt från andra *bryggerier*, som inte tillverkar på licens och som per kalenderår producerar högst 500 000 liter alkoholdrycker; hantverksöl kan också vara sådan sahti som avses i kommissionens förordning (EG) nr 244/2002 om komplettering av bilagan till förordning (EG) nr 2301/97 om att införa vissa benämningar i det register över skyddade särarter som föreskrivs i rådets förordning (EEG) nr

Gällande lydelse

(EEG) nr 2082/92 om särartsskydd för jordbruksprodukter och livsmedel,

16) *marknadsföring* reklam, indirekt reklam och annan säljfrämjande verksamhet; indirekt reklam är i synnerhet främjande av försäljningen av en produkt i samband med reklam för någon annan nyttighet genom att ett etablerat kännetecken för produkten eller försäljaren oförändrat eller ändrat så att det ändå kan kännas igen används som kännetecken för nyttigheten eller genom att reklamen för en annan produkt på något annat sätt associerar till en bestämd produkt eller försäljaren.

(ny)

(ny)

Föreslagen lydelse

2082/92 om särartsskydd för jordbruksprodukter och livsmedel,

16) *marknadsföring* reklam, indirekt reklam och annan säljfrämjande verksamhet; indirekt reklam är i synnerhet främjande av försäljningen av en produkt i samband med reklam för någon annan nyttighet genom att ett etablerat kännetecken för produkten eller försäljaren oförändrat eller ändrat så att det ändå kan kännas igen används som kännetecken för nyttigheten eller genom att reklamen för en annan produkt på något annat sätt associerar till en bestämd produkt eller försäljaren,

17) *leverans av alkoholdrycker transport och överlåtelse i kommersiellt syfte av alkoholdrycker som sålts i den inhemska detaljhandeln eller på alkoholbolaget från säljaren till köparen eller någon annan mottagare,*

18) *leverantör av alkoholdrycker en innehavare av leveranstillstånd för alkoholdrycker och den som sköter en leverans som har ordnats av en innehavare av leveranstillstånd och som överläter till mottagaren en dryck som beställts för transport från den inhemska detaljhandeln eller från alkoholbolaget.*

4 §

Förbud mot åtgärder som strider mot god sed

Vid tillverkning, import, försäljning och marknadsföring av alkoholhaltiga ämnen och i samband med dessa verksamheter får åtgärder som strider mot god sed inte vidtas inom näringsverksamhet som bedrivs i enlighet med avtal eller andra arrangemang.

4 §

Förbud mot åtgärder som strider mot god sed

Vid tillverkning, import, försäljning och marknadsföring av alkoholhaltiga ämnen och i samband med dessa verksamheter får åtgärder som strider mot god sed inte vidtas inom näringsverksamhet som bedrivs i enlighet med avtal eller andra arrangemang. *Vad som föreskrivs i detta moment gäller också leverans av alkoholdrycker.*

Gällande lydelse

5 §

Tillståndspliktig verksamhet

Alkoholdrycker får inte tillverkas eller säljas utan tillstånd.

6 §

Undantag från tillståndsplikten

Med avvikelse från 5 §
1) är det tillåtet att tillverka och sälja alkoholdrycker som innehåller högst 2,8 volymprocent etylalkohol,

7 §

Tillståndsmyndigheter

På ansökan beviljas detaljhandels- och serveringstillstånd för alkoholdrycker av det regionförvaltningsverk inom vars verksamhetsområde sökandens detaljhandels- eller serveringsställe ligger. Om detaljhandeln eller serveringen inte äger rum inom ett visst regionförvaltningsverks område, beviljas tillståndet av regionförvaltningsverket på sökandens hemort eller, om sökanden saknar hemort i Finland, av Regionförvaltningsverket i Södra Finland.

Föreslagen lydelse

5 §

Tillståndspliktig verksamhet

Alkoholdrycker får inte tillverkas, säljas eller levereras från den inhemska detaljhandeln eller från alkoholbolaget utan tillstånd.

6 §

Undantag från tillståndsplikten

Med avvikelse från 5 §
1) är det tillåtet att tillverka, *sälja och leverera* alkoholdrycker som innehåller högst 2,8 volymprocent etylalkohol,

7 §

Tillståndsmyndigheter

Detaljhandels- och serveringstillstånd för alkoholdrycker beviljas på ansökan av det regionförvaltningsverk inom vars verksamhetsområde sökandens detaljhandels- eller serveringsställe ligger. Om detaljhandeln eller serveringen inte äger rum inom ett visst regionförvaltningsverks område, beviljas tillståndet av det regionförvaltningsverk inom vars verksamhetsområde sökandens hemort ligger eller, om sökanden saknar hemort i Finland, av Regionförvaltningsverket i Södra Finland.

Serveringstillstånd för sådan servering som inte är bunden till ett visst serveringsställe och leveranstillstånd för alkoholdrycker beviljas på ansökan av det regionförvaltningsverk inom vars verksamhetsområde sökandens verksamhetsställe ligger. Om sökanden inte har ett verksamhetsställe i Finland, beviljas tillståndet av det regionförvaltningsverk inom

Gällande lydelse

På ansökan beviljas övriga tillstånd av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.

11 §

Anmälan om förändringar

Om ett tillstånd har beviljats en juridisk person, och det bestämmande inflytande över den juridiska personen som grundar sig på äganderätt, avtal eller andra arrangemang överförs, ska tillståndshavaren underrätta tillståndsmyndigheten om saken inom två veckor från det att det bestämmande inflytandet överfördes.

Om tillståndshavaren beslutar att väsentligt ändra karaktären eller omfattningen av sin verksamhet så att tillståndet inte längre täcker den förändrade verksamheten, ska tillståndshavaren ansöka om ändring av tillståndet innan ändringen genomförs. Inga ändringar får genomföras innan tillståndsmyndigheten har godkänt ändringen av tillståndet.

Föreslagen lydelse

vars verksamhetsområde sökandens hemort ligger eller, om sökanden saknar hemort i Finland, av Regionförvaltningsverket i Södra Finland.

Andra tillstånd än de som avses i 1 och 2 mom. beviljas av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården på ansökan.

Det regionförvaltningsverk som behandlar anmälningar och ansökningar om godkännande enligt denna lag bestäms i enlighet med 1 mom.

11 §

Anmälan om förändringar

Om tillståndshavaren beslutar att väsentligt ändra karaktären eller omfattningen av sin verksamhet så att tillståndet inte längre täcker den förändrade verksamheten, ska tillståndshavaren ansöka om ändring av tillståndet innan ändringen genomförs. Inga ändringar får genomföras innan tillståndsmyndigheten har godkänt ändringen av tillståndet.

Tillståndshavaren ska inom en månad lämna en anmälan till tillståndsmyndigheten, om tillståndshavaren skär ned eller avslutar verksamheten annat än tillfälligt.

Vad som i 1 och 2 mom. föreskrivs om ansökan om ändring av tillstånd eller om anmälan, gäller också ändringar av anmälningar och godkännanden som avses i denna lag.

Till tillståndsansökan, anmälan eller ansökan om godkännande som avses i 1–3 mom. ska fogas den utredning som behövs för bedömningen av de förutsättningar som avses i 13–20 § och som gäller sökanden, verksamheten och dess konsekvenser samt

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

andra relevanta omständigheter och som den tillståndsmyndighet som behandlar ärendet inte redan har tillgång till.

Närmare bestämmelser om de uppgifter som ska ingå i en ansökan om ändring av ett tillstånd eller ett godkännande samt i en anmälan om förändringar utfärdas genom förordning av statsrådet.

12 §

12 §

Allmänna förutsättningar för beviljande av tillstånd

Allmänna förutsättningar för beviljande av tillstånd

Tillverknings-, import-, användnings-, partihandels-, detaljhandels- och serveringstillstånd enligt denna lag ska beviljas en fysisk eller juridisk person som avses i 2 § 1 mom. eller 3 § 1 eller 2 mom. i näringsverksamhetslagen (565/2023) och som har de förutsättningar enligt denna lag som hänför sig till sökanden och som behövs för att bedriva verksamheten.

Tillverknings-, import-, användnings-, partihandels-, detaljhandels-, leverans- och serveringstillstånd enligt denna lag ska beviljas en fysisk eller juridisk person som avses i 2 § 1 mom. eller 3 § 1 eller 2 mom. i näringsverksamhetslagen (565/2023) och som har de förutsättningar enligt denna lag som hänför sig till sökanden och som behövs för att bedriva verksamheten.

17 §

17 §

Detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker och förutsättningar för beviljande av sådana tillstånd

Detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker och förutsättningar för beviljande av sådana tillstånd

Ett detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker som framställts genom jäsnings och innehåller högst 8,0 volymprocent etylalkohol och alkoholdrycker som framställts på andra sätt och innehåller högst 5,5 volymprocent etylalkohol gäller detaljhandel inomhus på ett enda detaljhandelsställe och beviljas

Ett detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker som framställts genom jäsnings och innehåller högst 8,0 volymprocent etylalkohol och alkoholdrycker som framställts på andra sätt och innehåller högst 5,5 volymprocent etylalkohol gäller detaljhandel inomhus på ett enda detaljhandelsställe och beviljas

1) en sökande som annat än tillfälligt saluhåller ett mångsidigt utbud av livsmedel för det dagliga behovet i en byggnad som avses i lagen om områdesanvändning (132/1999), om inte försäljningen av alkoholdrycker står för en klart större andel av näringsverksamheten än försäljningen av andra livsmedel,

1) en sökande som annat än tillfälligt saluhåller ett mångsidigt utbud av livsmedel för det dagliga behovet i en byggnad som avses i *lagen om områdesanvändning* (132/1999), om inte försäljningen av alkoholdrycker står för en klart större andel av näringsverksamheten än försäljningen av andra livsmedel,

Detaljhandelstillståndet för gårdsvin och hantverksöl gäller detaljhandel inomhus på ett

Ett detaljhandelstillstånd för gårdsvin och hantverksöl gäller detaljhandel inomhus på ett

Gällande lydelse

detaljhandelsställe och beviljas tillverkaren av de aktuella alkoholdryckerna i anslutning till eller i den omedelbara närheten av den byggnad som avses i markanvändnings- och bygglagen och där jäsningen av alkoholdrycken har ägt rum. På detaljhandelsstället får även alkoholdrycker som avses i 1 mom. säljas.

Föreslagen lydelse

enda detaljhandelsställe, och *det beviljas tillverkaren av alkoholdryckerna i fråga i anslutning till eller i den omedelbara närheten av det tillverkningsställe där alkoholdryckens jäsning skett och som finns i en byggnad som avses i lagen om områdesanvändning.* På detaljhandelsstället får även alkoholdrycker som avses i 1 mom. säljas.

(ny)

I detaljhandelstillståndet kan fastställas utlämningsställen, från vars utrymmen inomhus alkoholdrycker får överlåtas till leverans.

17 a §

Leveranstillstånd för alkoholdrycker och förutsättningar för beviljande av sådana tillstånd

(ny)

Leveranstillstånd för alkoholdrycker gäller transport och överlåtelse till köparen eller någon annan mottagare av alkoholdrycker som sålts i den inhemska detaljhandeln eller på alkoholbolaget. Tillstånd beviljas, om sökanden har

1) utarbetat en plan för egenkontroll som avses i 56 §, och

2) gjort en utredning om hur sökanden försäkrat sig om att de leverantörer av alkoholdrycker som handlar för sökandens räkning har ett leveranspass som avses i 57 § 3 mom.

Tillståndsmyndigheten får i leveranstillståndet för alkoholdrycker ställa villkor och begränsningar som gäller situationer i samband med överlåtelser och den övervakning av kontrollen av åldersgränser och berusningstillstånd som ska tillämpas vid överlåtelser, mängden alkoholdrycker som överlåts, egenkontroll, uppgifter som ska lämnas till tillsynsmyndigheten eller verksamhetens innehåll och förfaringssätt, om villkoren eller begränsningarna är nödvändiga för att trygga övervakningen eller för att säkerställa säkerheten.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

De villkor och begränsningar som avses i 2 mom. ska dimensioneras så att de inte förhindrar eller oskäligt försvårar tillståndshavarens verksamhet. Om villkor och begränsningar ställs för tillståndshavarens pågående verksamhet, får det bestämmas att de träder i kraft tidigast 30 dagar från delgivningen av beslutet. Tillståndsmyndigheten ska på ansökan av tillståndshavaren ändra villkor och begränsningar som fogats till tillståndet eller utan dröjsmål avlägsna dem, om verksamhetens art eller andra särskilda omständigheter har förändrats så att villkoren och begränsningarna inte längre är nödvändiga.

28 §

Övrig försäljning av alkoholdrycker

Alkoholbolaget får också sälja alkoholdrycker i en i 17 § 1 mom. 2 punkten avsedd butiksbil eller butiksbåt vars rutt har fastställts av regionförvaltningsverket.

Alkoholbolaget får ordna auktioner där det säljs alkoholdrycker.

Alkoholbolaget får beviljas partihandelstillstånd för alkoholdrycker. Alkoholbolaget får leverera alkoholdrycker till tillståndshavare och andra näringsidkare genom att sända dem till köparen.

28 §

Övrig försäljning av alkoholdrycker

Alkoholbolaget får också sälja alkoholdrycker i en i 17 § 1 mom. 2 punkten avsedd butiksbil eller butiksbåt vars rutt har fastställts av regionförvaltningsverket.

Alkoholbolaget får ordna auktioner där det säljs alkoholdrycker.

5 kap.

Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker

35 §

Detaljhandelsställe för alkoholdrycker

Detaljhandel med alkoholdrycker får bedrivas endast så att dryckerna överläts till kunden på ett godkänt detaljhandelsställe. En innehavare av detaljhandelstillstånd får endast sälja alkoholdrycker som avses i tillståndet.

5 kap.

Detaljhandel med, leverans av och servering av alkoholdrycker

35 §

Detaljhandelsställe för alkoholdrycker

Detaljhandel med alkoholdrycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol får bedrivas endast så att dryckerna överläts till kunden eller leverantören av alkoholdrycker från den

Gällande lydelse

Alkohol drycker får inte förtäras inomhus eller utomhus på det detaljhandelsställe som innehavaren av detaljhandelstillståndet förfogar över och inte heller i detta områdes omedelbara närhet. Tillståndshavaren ska vid behov märka ut det område där det är förbjudet att förtära alkohol drycker.

Föreslagen lydelse

inhemska detaljhandeln eller från alkoholbolaget. Detaljförsäljaren ska i efterhand kunna verifiera namnet och tillståndsnumret på den innehavare av leveranstillstånd som levererar alkohol drycker. En innehavare av detaljhandelstillstånd får endast sälja alkohol drycker som avses i tillståndet.

Alkohol drycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol får inte förtäras inomhus eller utomhus på det detaljhandelsställe som innehavaren av detaljhandelstillståndet förfogar över och inte heller i detta områdes omedelbara närhet, om inte något annat föreskrivs i lag. Tillståndshavaren ska vid behov märka ut det område där det är förbjudet att förtära alkohol drycker.

Detaljför säljaren och alkoholbolaget ska i samband med nätköp med stark autentisering försäkra sig om att köparen inte är under 18 år och i samband med nätköp av starka alkohol drycker inte är under 20 år.

35 a §

Leverans av alkohol drycker

(ny)

Leverans av alkohol drycker är tillåten endast om alkohol dryckerna har köpts och avhämtats från den inhemska detaljhandeln eller från alkoholbolaget. Leverantören av alkohol drycker får till köparen eller någon annan mottagare överlåta endast sådana alkohol drycker som den innehavare av detaljhandelstillstånd som överlåtit alkohol dryckerna till leverans eller alkoholbolaget har rätt att sälja med stöd av detaljhandelstillståndet eller lag.

I samband med överlåtelse av alkohol drycker ska mottagarens ålder bevisligen kontrolleras från en handling som avses i 40 § 1 mom. Uppgifter om bevisliga kontroller ska bevaras i tillståndshavarens register i två år från det att kontrollen utfördes, varefter de ska avföras ur registret. Alkohol drycker får inte överlåtas om mottagaren vägrar styrka sin ålder. I

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

samband med överlåtelse av alkoholdrycker ska det kontrolleras att det inte finns sådana hinder för överlåtelse som anges i 37 § 1 eller 2 mom.

Om en alkoholdryck inte får överlåtas på grund av ett leveransförbud enligt 2 mom. eller 37 § 1 eller 2 mom., ska leverantören av alkoholdrycken returnera alkoholdrycken till försäljaren.

En innehavare av leveranstillstånd får inte rikta ekonomiska eller arbetsledningsmässiga påföljder mot den som levererar alkoholdrycker, om denne vägrar att överlåta alkoholdrycken med stöd av 2 mom. eller 37 §.

37 §

Detaljhandels- och serveringsförbud

Alkoholdrycker får inte säljas eller på något annat sätt inom detaljhandel eller genom servering överlåtas

- 1) till personer som inte har fyllt 18 år,
- 2) till personer som uppenbart är berusade eller som uppträder störande,
- 3) om det finns grundad anledning att befara att alkoholdrycker överläts eller förmedlas olovligen.

Med avvikelse från 1 mom. 1 punkten får starka alkoholdrycker inte säljas eller på något annat sätt överlåtas inom detaljhandel till personer som inte har fyllt 20 år.

Personer som inte har fyllt 18 år, är uppenbart berusade eller uppträder störande får inte tillåtas inneha eller förtära alkoholdrycker på ett serveringsställe.

37 §

*Detaljhandels-, **leverans-** och serveringsförbud*

Alkoholdrycker får inte säljas eller på något annat sätt *överlåtas* inom detaljhandel, *leverans* eller genom servering

- 1) till personer som inte har fyllt 18 år,
- 2) till personer som uppenbart är berusade eller som uppträder störande,
- 3) om det finns grundad anledning att befara att alkoholdrycker överläts eller förmedlas olovligen.

Med avvikelse från *vad som föreskrivs i 1 mom.* 1 punkten får starka alkoholdrycker inte säljas eller på något annat sätt överlåtas inom detaljhandel *eller leverans av alkoholdrycker* till personer som inte har fyllt 20 år.

Personer som inte har fyllt 18 år, är uppenbart berusade eller uppträder störande får inte tillåtas inneha eller förtära alkoholdrycker på ett serveringsställe.

Alkoholdrycker får inte levereras till en tjänstenhet inom social- och hälsovården, till en plats där småbarnspedagogik ordnas, till en plats där förskoleundervisning eller grundläggande utbildning ordnas eller till en plats där verksamhet som hänför sig huvudsakligen till barns eller ungas sammankomster ordnas. Alkoholdrycker får inte heller levereras till en i 85 § avsedd plats

Gällande lydelse

38 §

Personal som har hand om detaljhandel och servering

Detaljhandels- och serveringsställen ska ha en så stor personal som med beaktande av verksamhetens omfattning och art behövs för att övervakningen ska vara effektiv och ordningen upprätthållas effektivt.

En ansvarig föreståndare som företräder tillståndshavaren och har utsetts av denne, eller en annan person som tillståndshavaren har utsett för denna uppgift, ska finnas på plats på ett detaljhandels- eller serveringsställe som är öppet för kunder.

En person som inte har fyllt 18 år får inte vara ansvarig föreståndare eller inneha posten som annan för uppgiften utsedd person och inte heller sälja eller servera alkoholdrycker. En person som har fyllt 16 år får emellertid sälja alkoholdrycker på sådana detaljhandelsställen som avses i 17 § under direkt övervakning av den ansvariga föreståndaren eller någon annan som utsetts för uppgiften. En person som har fyllt 16 år får också servera alkoholdrycker under direkt övervakning av den ansvariga föreståndaren eller någon annan som utsetts för uppgiften.

Den som säljer alkoholdrycker och deltar i övervakningen av detaljhandel eller servering får i sitt uppdrag inte vara påverkad av alkohol eller något annat berusningsmedel.

39 §

Föreslagen lydelse

där det är förbjudet att förtära alkoholdrycker eller till en lokal eller en plats som har godkänts som serveringsområde.

38 §

Personal som har hand om detaljhandel, leverans av och servering av alkoholdrycker

Detaljhandels- och serveringsställen och de som bedriver leveransverksamhet av alkoholdrycker ska ha en så stor personal som med beaktande av verksamhetens omfattning och art behövs för att övervakningen ska vara effektiv och ordningen upprätthållas effektivt.

På detaljhandels- och serveringsställen ska det finnas en av tillståndshavaren utsedd företrädare för tillståndshavaren på plats, om alkoholdrycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol får säljas eller förtäras på stället och stället är öppet för kunder.

Leverantörer av alkoholdrycker ska ha ett sådant leveranspass för alkoholdrycker som avses i 57 § 3 mom.

Den som inte har fyllt 18 år får inte vara företrädare för tillståndshavaren och får inte heller sälja eller servera alkoholdrycker. Under direkt övervakning av företrädaren för tillståndshavaren får den som fyllt 16 år dock sälja alkoholdrycker på sådana detaljhandelsställen som avses i 17 § och servera alkoholdrycker. Den som inte har fyllt 18 år får inte transportera eller överlåta alkoholdrycker till kunder.

Den som säljer eller levererar alkoholdrycker eller som deltar i övervakningen av detaljhandel, leverans eller servering av alkoholdrycker får inte i sitt uppdrag vara påverkad av alkohol eller något annat berusningsmedel.

39 §

Gällande lydelse

Allmän övervakning

Innehavaren av detaljhandels- eller serveringstillstånd och dennes personal ska övervaka att förbuden och skyldigheterna enligt 35–38 § iakttas och svara för att ordningen upprätthålls på detaljhandels- eller serveringsstället.

Tillståndshavaren och dennes företrädare får avlägsna en person som har brutit mot ett förbud eller som är uppenbart berusad från en lokal som tillståndshavaren förfogar över. Tillståndshavaren eller dennes företrädare får ta ett kärl som har förts bort från serveringsområdet ifrån en person som har brutit mot ett förbud och förstöra den alkoholdryck som finns i kärlet.

(ny)

40 §

Skyldighet att styrka ålder

Den som köper alkoholdrycker och den som vistas på ett serveringsområde är skyldig att på begäran, med ett fotoförsett identitetskort, körkort eller pass som utfärdats av en myndighet *eller någon annan tillförlitlig fotoförsedd handling som utfärdats av en myndighet*, styrka sin ålder för den personal som övervakar detaljhandel med och servering av alkoholdrycker och en tjänsteinnehavare som utövar tillsyn över att denna lag iakttas.

Föreslagen lydelse

Allmän övervakning

Innehavaren av detaljhandels- eller serveringstillstånd och dennes personal ska övervaka att förbuden och skyldigheterna enligt 35–38 § iakttas och svara för att ordningen upprätthålls på detaljhandels- eller serveringsstället.

Tillståndshavaren och dennes företrädare får avlägsna en person som har brutit mot ett förbud eller som är uppenbart berusad från en lokal som tillståndshavaren förfogar över. Tillståndshavaren eller dennes företrädare får ta ett kärl som har förts bort från serveringsområdet ifrån en person som har brutit mot ett förbud och förstöra den alkoholdryck som finns i kärlet.

Innehavaren av leveranstillstånd för alkoholdrycker och leverantören av alkoholdrycker ska övervaka att förbuden och skyldigheterna enligt 35 a, 37 och 38 § iakttas.

40 §

Skyldighet att styrka ålder

Den som köper alkoholdrycker och den som vistas på ett serveringsområde är skyldig att på begäran, med ett *giltigt* fotoförsett identitetskort, körkort eller pass som utfärdats av en myndighet, styrka sin ålder för den personal som övervakar detaljhandel med och servering av alkoholdrycker och en tjänsteinnehavare som utövar tillsyn över att denna lag iakttas.

Den som köper en leverans av en alkoholdryck är skyldig att styrka sin ålder före köpet av alkoholdrycken.

Den som tar emot en leverans av alkoholdrycker är dessutom skyldig att med en handling som avses i 1 mom. styrka sin ålder för den som levererar alkoholdrycken.

42 a §

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

(ny)

Leveranstidpunkter

Alkohol drycker får levereras till mottagaren endast mellan klockan 9 och 21. Med avvikelse från 1 mom. iakttas vid överlåtelse till mottagaren av alkohol drycker som skaffats hos alkoholbolaget vad som i 42 § 2 mom. föreskrivs om alkoholbolagets detaljhandelstider.

Om en alkohol dryck inte kan överlåtas under den tid som avses i 1 eller 2 mom., ska alkohol drycken returneras till säljaren eller levereras till kunden senare under en tidpunkt som avses i 1 eller 2 mom., om inte orsaken till att alkohol drycken inte överlåtits är en sådan orsak som avses i 37 §.

45 §

45 §

Övervakning av servering i vissa fall

Övervakning av servering i vissa fall

Alkohol drycker får i de fall som avses i 19 § 2 mom. serveras trots 41 § 2 mom. och i inkvarteringsrum dessutom trots 36 § 2 och 3 mom. och 43 §, om mängden tillgängliga alkohol drycker har begränsats enligt antalet kunder och kraven på övervakning av serveringen. Närmare bestämmelser om begränsning av mängden alkohol drycker utfärdas genom förordning av statsrådet.

Alkohol drycker får i de fall som avses i 19 § 2 mom. serveras trots 41 § 2 mom. och i inkvarteringsrum dessutom trots 36 § 2 och 3 mom. och 43 §, om mängden tillgängliga alkohol drycker har begränsats enligt antalet kunder och kraven på övervakning av serveringen.

Närmare bestämmelser om begränsning av mängden alkohol drycker får utfärdas genom förordning av statsrådet.

46 §

46 §

Anskaffning av alkohol drycker

Anskaffning av alkohol drycker

När alkohol drycker anskaffas för detaljhandel och servering i enlighet med 30 § 2 mom., ska köparen uppge sitt tillståndsnummer för försäljaren.

När alkohol drycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol anskaffas för detaljhandel och servering i enlighet med 30 § 2 mom., ska köparen uppge sitt tillståndsnummer för försäljaren.

51 §

51 §

Gällande lydelse

Prissättning och prisinformation

Det är förbjudet att i detaljhandeln och vid servering erbjuda två eller flera förpackningar eller portioner alkoholdryck till ett nedsatt totalpris.

Det är förbjudet att i detaljhandeln och vid servering erbjuda och betala sådan gottgörelse för priset på en alkoholdryck som räknas ut utifrån de alkoholdrycker eller andra konsumtionsnyttigheter och tjänster som köpts.

57 §

Personalens kompetens

Tillståndshavare och alkoholbolaget ska som en del av egenkontrollen se till att personalen känner till sina skyldigheter enligt denna lag och enligt planen för egenkontroll. Tillståndshavaren och alkoholbolaget ska föra bok över den utbildning och kompetens som de personer som arbetar på ett verksamhetsställe har och på begäran lägga fram uppgifterna för tillsynsmyndigheten.

En innehavare av serveringstillstånd ska se till att den ansvariga föreståndare eller andra för uppgiften utsedda person som avses i 38 § har ett intyg som visar personens kunskaper om alkohollagen, enligt ett formulär som godkänts av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.

Föreslagen lydelse

Prissättning och prisinformation

Det är förbjudet att i detaljhandeln, *vid leverans av* och vid servering erbjuda två eller flera förpackningar eller portioner alkoholdryck till ett nedsatt totalpris.

Det är förbjudet att i detaljhandeln, *vid leverans* och vid servering erbjuda och betala sådan gottgörelse för priset på en alkoholdryck som räknas ut utifrån de alkoholdrycker eller andra konsumtionsnyttigheter och tjänster som köpts.

57 §

Personalens kompetens

Tillståndshavare och alkoholbolaget ska som en del av egenkontrollen se till att personalen *och de leverantörer av alkoholdrycker som handlar för tillståndshavarens räkning* känner till sina skyldigheter enligt denna lag och enligt planen för egenkontroll. Tillståndshavaren och alkoholbolaget ska föra bok över den utbildning och kompetens som de personer som arbetar på ett verksamhetsställe har och på begäran lägga fram uppgifterna för tillsynsmyndigheten.

En innehavare av serveringstillstånd ska se till att den *i 38 § avsedd företrädaren* för tillståndshavaren har ett intyg (*serveringspass*) som visar personens kunskaper om *denna lag*, enligt ett formulär som godkänts av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.

En innehavare av leveranstillstånd för alkoholdrycker ska se till att en leverantör av alkoholdrycker som handlar för dess räkning har ett intyg (leveranspass) som visar personens kunskaper om bestämmelserna i denna lag om leverans och om de anvisningar som gäller leveranser, enligt ett formulär som godkänts av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.

Gällande lydelse

58 §

Beviljande av intyg över kunskaper om alkohollagen

Intyg över kunskaper om alkohollagen beviljas av en läroanstalt som med tillstånd av statsrådet eller undervisnings- och kulturministeriet ger utbildning i restaurangservice. Intyget beviljas personer som med godkänt resultat har avlagt ett prov som bedömer deras kunskaper om alkohollagen och kännedom om övervakningsrutinerna eller som har genomgått utbildning eller avlagt examen som omfattar motsvarande kunskaper.

Läroanstalten har rätt att för provet ta ut en avgift som högst motsvarar de faktiska kostnaderna för anordnandet av provet. Ett intyg över kunskaper om alkohollagen kan kombineras med det kompetensintyg som avses i 27 § i livsmedelslagen.

Närmare bestämmelser om innehållet i det prov som avses i 1 mom. och bedömningen av det samt om utbildningar och examina som motsvarar provet samt om godkännande av intyg som beviljats i landskapet Åland som intyg enligt 1 mom. utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Föreslagen lydelse

58 §

Beviljande av intyg över kunskaper om alkohollagen

Behörigheten hos en företrädare för innehavaren av serveringstillstånd kan styrkas med ett serveringspass eller med ett intyg över en examen som har omfattat motsvarande uppgifter som provet för serveringspass. Serveringspass beviljas av en läroanstalt som med tillstånd av statsrådet eller undervisnings- och kulturministeriet ger utbildning i restaurangservice. Serveringspass beviljas den som med godkänt resultat har avlagt provet för serveringspass.

Behörigheten hos en leverantör av alkoholdrycker kan styrkas med ett leveranspass. Leveranspass beviljas av en läroanstalt som ger utbildning med tillstånd av statsrådet eller undervisnings- och kulturministeriet. Läroanstalten ska anordna prov för leveranspass på finska, svenska och engelska. Leveranspass beviljas den som med godkänt resultat har avlagt provet för leveranspass.

Läroanstalten har rätt att för provet för serveringspass ta ut en avgift som högst motsvarar de faktiska kostnaderna för anordnandet av provet samt rätt att ta ut en avgift för anordnandet av provet för leveranspass och beviljandet av leveranspass. Ett serveringspass kan kombineras med det hygienpass som avses i 19 § i livsmedelslagen (297/2021).

Närmare bestämmelser om innehållet i och bedömningen av de prov som avses i 1 och 2 mom., om sådana examina som motsvarar provet som avses i 1 mom., samt om godkännande av intyg som beviljats i landskapet Åland såsom intyg som avses i 1 mom. får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Gällande lydelse

60 §

Tillsyn och anknytande styrning

Regionförvaltningsverket övervakar inom sitt verksamhetsområde detaljhandeln med och serveringen och marknadsföringen av alkoholdrycker.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården utövar tillsyn över detaljhandeln med och serveringen och marknadsföringen av alkoholdrycker i hela landet och på sådana luftfartyg enligt luftfartslagen (864/2014) och sådana fartyg enligt sjölagen (674/1994) som har finsk nationalitet.

Till uppgifterna för Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården hör även

5) övriga uppgifter som anges i denna lag.

(ny)

61 §

Tillsynsprogram

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ska i samarbete med regionförvaltningsverken utarbeta ett riksomfattande tillsynsprogram för alkoholförvaltningen. Via programmet styrs den regionala tillståndsförvaltningen för och tillsynen över servering av, detaljhandel med och marknadsföring av alkoholdrycker i riktning mot en enhetlig beslutspraxis och effektiv verkställighet av denna lag.

62 §

Föreslagen lydelse

60 §

Tillsyn och anknytande styrning

Regionförvaltningsverken övervakar inom *sina verksamhetsområden* detaljhandeln med *samt serveringen, leveranserna* och marknadsföringen av alkoholdrycker.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården utövar tillsyn över detaljhandeln med *samt serveringen, leveranserna* och marknadsföringen av alkoholdrycker i hela landet och på sådana luftfartyg enligt luftfartslagen (864/2014) och sådana fartyg enligt sjölagen (674/1994) som har finsk nationalitet.

Till uppgifterna för Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården hör även

5) *handledning av läroanstalter i anslutning till provet för serveringspass och leveranspass,*

6) *övriga uppgifter som anges i denna lag.*

61 §

Tillsynsprogram

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ska i samarbete med regionförvaltningsverken utarbeta ett riksomfattande tillsynsprogram för alkoholförvaltningen. Via programmet styrs den regionala tillståndsförvaltningen för och tillsynen över servering av, *detaljhandel med och leveranser* och marknadsföring av alkoholdrycker i riktning mot en enhetlig beslutspraxis och effektiv verkställighet av denna lag.

62 §

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Rätt att utföra inspektioner och få information

Rätt att utföra inspektioner och få information

Tillståndshavaren ska på utsatta tider lämna tillsynsmyndigheterna de anmälningar och upplysningar som behövs för tillsynen över försäljningen och verksamheten i övrigt och för bedömning av verksamhetens risker. Närmare bestämmelser om hur anmälningar och upplysningar ska lämnas utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Den behöriga myndigheten har rätt att utföra testköp, om det behövs för skötseln av en tillsynsuppgift som gäller leverans av alkoholdrycker. Den behöriga myndigheten har rätt att använda myndiga frivilliga personer vid utförandet av testköp, om myndigheten har anledning att anta att innehavaren av leveranstillstånd för alkoholdrycker eller en leverantör av alkoholdrycker som handlar för dennes räkning inte fullgör sina lagstadgade skyldigheter vid leverans och överlåtelse av alkoholdrycker. Frivilliga personer kan användas vid testköp av sådana alkoholdrycker som de enligt lagen har rätt att köpa. Den behöriga myndigheten har rätt att av innehavaren av detaljhandelstillstånd få namnet på den innehavare av leveranstillstånd som genomför leveransen av alkoholdrycker samt tillståndsnumret.

(ny)

Tillståndshavaren ska på utsatta tider lämna tillsynsmyndigheterna de anmälningar och upplysningar som behövs för tillsynen över försäljningen och verksamheten i övrigt och för bedömning av verksamhetens risker. Närmare bestämmelser om hur anmälningar och upplysningar ska lämnas utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

63 §

63 §

Rätt att få information

Rätt att få information

Tillsynsmyndigheterna har trots sekretessbestämmelserna rätt att avgiftsfritt av statliga och kommunala myndigheter samt Folkpensionsanstalten, arbetslöshetsförsäkringsfonden och Pensionskyddscentralen få de uppgifter som är nödvändiga

Tillsynsmyndigheterna har rätt att avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna av statliga och kommunala myndigheter samt Folkpensionsanstalten, Sysselsättningsfonden och Pensionskyddscentralen få de uppgifter som är nödvändiga

Gällande lydelse

(ny)

71 §

Påföljdsavgift

Tillståndsmyndigheten kan ålägga tillståndshavaren eller alkoholbolaget att betala en på-följdsavgift på minst 300 och högst 1 000 euro, om

7) skyldigheten enligt 11 § att anmäla ändringar, skyldigheten enligt 56 § att föra bok och hålla planen för egenkontroll uppdaterad eller skyldigheten enligt 62 § 4 mom. att lämna anmälningar och upplysningar har försummats trots uppmaningar.

(ny)

Påföljdsavgiften ska betalas till staten, och vid bedömningen av dess storlek ska hänsyn tas till förfarandets art och skadlighet och hur ofta förfarandet upprepats. Påföljdsavgiften kan påföras till ett mindre belopp än vad som anges i 1 mom. om det finns grundad anledning till detta med beaktande av dessa faktorer eller av förmildrande omständigheter som anknyter till förfarandet. Påföljdsavgift ska inte påföras om förfarandet ska anses vara ringa eller om det med tanke på förfarandets art, hur ofta förfarandet upprepats, förfarandets planmässighet, iakttagandet av planen för egenkontroll och andra omständigheter är oskäligt att påföra avgift. I sådana fall kan tillståndshavaren ges en anmärkning, om det finns anledning till det.

Föreslagen lydelse

Tillsynsmyndigheterna har dessutom rätt att avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna ur det bötesregister som avses i 46 § i lagen om verkställighet av böter (672/2002) få de uppgifter som är nödvändiga för att utreda förutsättningarna för tillstånd enligt 13 § eller 72 § 3 mom. 3 punkten eller för att utreda förbud mot dubbel straffbarhet enligt 71 § 3 mom.

71 §

Påföljdsavgift

Tillståndsmyndigheten kan ålägga tillståndshavaren eller alkoholbolaget att betala en påföljdsavgift på minst 300 och högst 20 000 euro, om

7) skyldigheten enligt 11 § att anmäla ändringar, skyldigheten enligt 56 § att föra bok och hålla planen för egenkontroll uppdaterad eller skyldigheten enligt 62 § 4 mom. att lämna anmälningar och upplysningar har försummats trots uppmaningar,

8) *de skyldigheter som tillståndshavaren har enligt 5 kap. eller 57 § eller de villkor eller begränsningar som ställts med stöd av 17 a § har överträtts vid leverans av alkoholdrycker.*

Påföljdsavgiften ska betalas till staten, och vid bedömningen av dess storlek ska hänsyn tas till förfarandets art och skadlighet och hur ofta förfarandet upprepats *samt till tillståndshavarens ekonomiska ställning.* Avgiften kan påföras till ett mindre belopp än vad som anges i 1 mom. om det finns grundad anledning till detta med beaktande av *nämnda* faktorer eller *om det annars finns* förmildrande omständigheter som anknyter till förfarandet. Påföljdsavgift *påförs inte* om förfarandet ska anses vara ringa eller om det med tanke på förfarandets art, hur ofta förfarandet upprepats, förfarandets planmässighet, iakttagandet av planen för egenkontroll och andra omständigheter är oskäligt att påföra avgift. I sådana fall kan

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

tillståndshavaren ges en anmärkning, om det finns anledning till det.

72 §

72 §

Återkallelse av tillstånd

Återkallelse av tillstånd

Tillståndsmyndigheten kan återkalla ett tillstånd eller godkännande enligt denna lag för viss tid eller permanent, om verksamhetsutövaren efter det att en anmärkning getts eller påföljdsavgift påförts fortsätter att bryta mot eller försumma sina skyldigheter enligt 71 § 1 mom. 1–6 punkten och förfarandet ska betraktas som väsentligt. När längden på tidsfristen bestäms ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig den verksamhet är som återkallelsen grundar sig på och till omständigheterna kring verksamheten. Ett tillstånd eller godkännande kan återkallas permanent endast om förfarandet uppsåtligen fortsätter efter det att påföljdsavgift påförts eller tillståndet återkallats för viss tid och om förfarandet även som helhet betraktat är grovt.

Även om ingen anmärkning getts eller påföljdsavgift påförts kan tillståndet eller godkännandet återkallas för viss tid, om tillståndshavaren bryter mot sina väsentliga skyldigheter enligt denna lag på ett sätt som tyder på uppenbar likgiltighet för skyldigheterna enligt 56 §, eller permanent om verksamhetsutövaren bryter mot denna lag genom en gärning eller försummelse som orsakar allvarlig fara för människors hälsa och förfarandet som helhet betraktat är grovt.

Ett tillstånd eller godkännande ska återkallas, om tillståndshavaren begär det eller om förutsättningarna för tillståndet eller godkännandet inte föreligger på grund av att felaktiga uppgifter lämnats i ansökan eller på grund av att omständigheterna förändrats och om situationen inte har rättats till inom utsatt tid. Tillståndshavarens konkursbo har dock rätt att fortsätta verksamhet som kräver tillstånd i högst ett år från det att konkursen inleddes.

Tillståndsmyndigheten kan återkalla ett tillstånd enligt denna lag *för viss tid, om*

1) *verksamhetsutövaren efter det att en anmärkning getts eller påföljdsavgift påförts fortsätter att bryta mot eller försumma sina skyldigheter enligt 71 § 1 mom., eller*

2) *verksamhetsutövaren bryter mot eller försummar en väsentlig skyldighet som föreskrivits för verksamhetsutövaren i denna lag.*

När längden på tidsfristen bestäms ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig den verksamhet är som återkallelsen grundar sig på och till omständigheterna kring verksamheten.

Tillståndsmyndigheten kan återkalla ett tillstånd eller ett godkännande enligt denna lag permanent, om

1) *verksamhetsutövaren efter det att ett tillstånd återkallats för viss tid fortsätter att bryta mot eller försumma sina skyldigheter,*

2) *verksamhetsutövaren bryter mot denna lag genom en gärning eller försummelse som orsakar allvarlig fara för människors hälsa och förfarandet som helhet betraktat har varit grovt, eller*

3) *förutsättningarna för tillstånd eller godkännande inte är i kraft.*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

72 a §

Upphörande av tillstånd

(ny)

Tillståndsmyndigheten ska i registret anteckna att ett tillstånd eller godkännande enligt denna lag har upphört, om verksamhetsutövaren har upphört med sin verksamhet annat än tillfälligt.

Konkursboet eller dödsboet för innehavaren av ett tillstånd eller godkännande som gäller tills vidare har rätt att fortsätta verksamheten i högst ett år från konkursens början eller dödsfallet. Konkursboet eller dödsboet för innehavaren av ett tillstånd eller godkännande som gäller för viss tid har rätt att fortsätta verksamheten högst till utgången av den tiden, dock i högst ett år från konkursens början eller dödsfallet. Tillståndsmyndigheten ska utan dröjsmål efter försättandet i konkurs eller dödsfallet underrättas om att verksamheten fortsätter.

75 §

Avgifter som regionförvaltningsverket tar ut

För att täcka kostnaderna för tillsynen enligt denna lag tar regionförvaltningsverket ut en årlig tillsynsavgift av

2) innehavare av detaljhandelstillstånd enligt 17 § och av alkoholbolaget för tillsynen över detaljhandel (*tillsynsavgift för detaljhandel*),

(ny)

75 §

Avgifter som regionförvaltningsverket tar ut

För att täcka kostnaderna för tillsynen enligt denna lag tar regionförvaltningsverket ut en årlig tillsynsavgift av

2) innehavare av detaljhandelstillstånd enligt 17 § och av alkoholbolaget för tillsynen över detaljhandel (*tillsynsavgift för detaljhandel*),

3) innehavare av leveranstillstånd enligt 17 a § för tillsynen över leveranser av alkoholdrycker (*tillsynsavgift för leverans*).

84 §

84 §

Gällande lydelse

*Förmedling och överlåtelse av
alkoholdrycker*

Alkohol drycker får inte förmedlas eller överlåtas mot arvode. Alkohol drycker får inte heller utan arvode förmedlas eller överlåtas till personer till vilka det enligt 37 § inte får säljas alkohol drycker.

85 §

Förbud mot förtäring av alkohol drycker

Om inte något annat föreskrivs i lag får alkohol drycker inte förtäras

90 §

Straffbestämmelser

För alkoholförseelse döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) bryter mot ett detaljhandels- eller serveringsförbud enligt 37 §, eller

2) i egenskap av innehavare av ett detaljhandelstillstånd eller serveringstillstånd eller en i 38 § avsedd ansvarig föreståndare eller annan person som har utsetts till uppgiften bryter mot en skyldighet som enligt 35 eller 36 § gäller övervakningen av ordningen på ett detaljhandelsställe eller serveringsställe.

Föreslagen lydelse

*Förmedling och överlåtelse av
alkoholdrycker*

Alkohol drycker får inte förmedlas eller överlåtas mot arvode, *om inte något annat föreskrivs i lag*. Alkohol drycker får inte heller utan arvode förmedlas eller överlåtas till personer till vilka det enligt 37 § inte får säljas alkohol drycker.

85 §

Förbud mot förtäring av alkohol drycker

Om inte något annat föreskrivs i lag får alkohol drycker *som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol* inte förtäras

90 §

Straffbestämmelser

För alkoholförseelse döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) bryter mot ett detaljhandels-, leverans- eller serveringsförbud enligt 37 § 1–3 mom., eller

2) i egenskap av innehavare av ett detaljhandelstillstånd eller serveringstillstånd eller en i 38 § avsedd *företrädare för tillståndshavaren* bryter mot en skyldighet som enligt 35 eller 36 § gäller övervakningen av ordningen på ett detaljhandelsställe och serveringsställe.

Denna lag träder i kraft den 20 . Bestämmelserna i 2 § 1 och 2 mom., 3 § 1 mom. 11, 17 och 18 punkten, 4 § 1 mom., 5 § 1 mom., 7, 12, 17 och 17 a §, upphävandet av 28 § 3 mom., 35, 35 a, 37 och 38 §, 39 § 3 mom., 40 och 42 a §, 62 § 4 mom., 75 § 2 mom., 84 §, 90 § 5 mom. och 6 a punkten i

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

bilagan träder dock i kraft först fem månader från denna lags ikraftträdande.

Bilaga

Bilaga

Tillsynsavgifter som avses i 74 och 75 § i alkohollagen

Tillsynsavgifter som avses i 74 och 75 § i alkohollagen

(ny)

6 a. Tillsynsavgift för leverans av alkoholdrycker

Hos innehavare av sådana leveranstillstånd för alkoholdrycker som gäller tills vidare tar regionförvaltningsverket ut en årlig tillsynsavgift. Tillsynsavgiftsperioden är kalenderåret. Avgiften består av en fast grundavgift och av en tilläggsavgift som är beroende av verksamhetens omfattning enligt följande:

Grundavgiften per tillståndshavare är 100 euro.

Storleken på den tilläggsavgift som beror på verksamhetens omfattning bestäms under avgiftsperioden utifrån den mängd leveranser av alkoholdrycker som årligen har rapporterats till tillståndsmyndigheten. Den på mängden leveranser beroende tillsynsavgiften är utöver grundavgiften 0,10 euro per leverans årligen till den del antalet leveranser överstiger 1 000 leveranser. Avgiften avrundas nedåt till närmaste tiotal euro.

Tillståndshavaren är skyldig att till tillståndsmyndigheten anmäla det totala antalet leveranser årligen senast 31.1. Om tillståndshavaren inte gör anmälan inom utsatt tid, har tillståndsmyndigheten rätt att ålägga tillståndshavaren att vid vite enligt 70 § anmäla det totala antalet leveranser. Tillståndsmyndigheten ska ge tillståndshavaren en påminnelse och ge tillståndshavaren skälig tid att anmäla ovannämnda uppgifter innan vite föreläggs.

7. Uttagande av tillsynsavgifter

7. Uttagande av tillsynsavgifter

De tillsynsavgifter som nämns i 1–3 punkten debiteras i efterskott senast 30.11, på

De tillsynsavgifter som nämns i 1–3 punkten debiteras i efterskott senast 30.11, på

Gällande lydelse

så sätt att den mängdbaserade redovisningsperioden är 1.9–31.8. Hos en tillståndshavare vars verksamhet har upphört senast 31.3 tas ingen tillsynsavgift ut, om tillståndshavaren inom utsatt tid har gjort en skriftlig anmälan om saken. De tillsynsavgifter som avses i punkt 4 debiteras kalenderårsvis i förskott, dock senast 31.3. Hos en tillståndshavare vars verksamhet har upphört senast 31.3 tas ingen tillsynsavgift ut för kalenderåret i fråga, om tillståndshavaren inom utsatt tid har gjort en skriftlig anmälan om saken.

Hos nya innehavare av detaljhandelstillstånd eller serveringstillstånd eller för en ny anmälan om förlängd serveringstid tas det inte ut någon tillsynsavgift under det första kalenderåret. Tillsynsavgifterna för detaljhandel, servering och förlängd serveringstid debiteras per kalenderår senast 30.4, om tillståndshavaren har ett giltigt tillstånd 1.4.

Föreslagen lydelse

så sätt att den mängdbaserade redovisningsperioden är 1.9–31.8. Hos en tillståndshavare vars verksamhet har upphört senast 31.3 tas ingen tillsynsavgift ut, om tillståndshavaren inom utsatt tid har gjort en skriftlig anmälan om saken. De tillsynsavgifter som avses i punkt 4 debiteras kalenderårsvis i förskott, dock senast 31.3. Hos en tillståndshavare vars verksamhet har upphört senast 31.3 tas ingen tillsynsavgift ut för kalenderåret i fråga, om tillståndshavaren inom utsatt tid har gjort en skriftlig anmälan om saken.

Hos nya innehavare av detaljhandelstillstånd eller serveringstillstånd eller för en ny anmälan om förlängd serveringstid tas det inte ut någon tillsynsavgift under det första kalenderåret. Tillsynsavgifterna för detaljhandel, servering och förlängd serveringstid debiteras per kalenderår senast 30.4, om tillståndshavaren har ett giltigt tillstånd 1.4.

De tillsynsavgifter som nämns i 6 a punkten debiteras i efterskott senast 30.4, på så sätt att den mängdbaserade redovisningsperioden är föregående kalenderår.